

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA PONIDZIE

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU na lata 2023-2027

Pińczów Maj 2023

(Wersja 3 z dnia 02.12.2025 6r.)

Z komentarzem [LP1]: Zmiana daty

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
1. NAZWA LGD I FORMA PRAWNA	4
2. POTENCJAŁ LGD	4
2.1. <i>Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD</i>	4
2.2. <i>Reprezentatywność LGD</i>	6
2.3. <i>Poziom decyzyjny – Rada</i>	7
2.4. <i>Zasady Funkcjonowania LGD</i>	8
Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	10
1. OBSZAR I POPULACJA	10
1.1. <i>Ogólny opis obszaru</i>	10
1.2. <i>Sytuacja demograficzna</i>	12
1.3. <i>Uwarunkowania przyrodnicze i geograficzne</i>	18
Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR	22
Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR	27
1. POTENCJAŁ LSR	27
1.1. <i>Sytuacja ekonomiczna</i>	27
1.2. <i>Charakterystyka Gospodarki</i>	29
1.3. <i>Charakterystyka rynku pracy</i>	31
1.4. <i>Kapitał społeczny</i>	33
1.5. <i>Problemy społeczne</i>	36
1.6. <i>Dziedzictwo kulturowe</i>	36
1.7. <i>Potencjał dla rozwoju turystyki</i>	38
2. KLUCZOWE GRUPY DOCELOWE	43
2.1. <i>Osoby młode</i>	43
2.2. <i>Seniorzy</i>	43
2.3. <i>Kobiety. Osoby w niekorzystnej sytuacji</i>	44
2.4. <i>Przedsiębiorcy</i>	45
2.5. <i>Organizacje pozarządowe</i>	45
3. POTRZEBY ROZWOJOWE	46
3.1. <i>Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD Ponidzie</i>	46
3.2. <i>Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna</i>	46
3.3. <i>Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich</i>	46
Rozdział V – Spójność, komplementarność i synergia	48
Rozdział VI – Cele i wskaźniki	53

CEL 1. POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ I OSIEDLEŃCZEJ OBSZARU LGD PONIDZIE	54
<i>P.1.1 Przedsięwzięcie – Rozwój Infrastruktury turystycznej</i>	54
<i>P.1.2 Przedsięwzięcie - Rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej</i>	54
<i>P.1.3 Przedsięwzięcie - Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-kulturalnemu</i>	55
CEL 2. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ INTEGRACJA SPOŁECZNA	55
P.2.1 PRZEDSIĘWZIĘCIE - KONCEPCJE INTELIGENTNYCH WSI	56
P.2.2 PRZEDSIĘWZIĘCIE - WSPARCIE INICJATYW W ZAKRESIE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I ANIMACJI SPOŁECZNEJ	56
P.2.3 PRZEDSIĘWZIĘCIE - OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO POLSKIEJ WSI	57
CEL 3. OŻYWIENIE SPOŁECZNO-GOSPODARSTWA NA OBSZARACH WIEJSKICH	57
<i>P.3.1. Przedsięwzięcie Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej</i>	57
Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	59
Rozdział VIII – Plan działania	63
Rozdział IX – Plan finansowy LSR	64
Rozdział X – Monitoring i ewaluacja	65
1. EWALUACJA WEWNĘTRZNA	65
2. SZCZEGÓŁOWY OPIS PROCESU MONITORINGU	66
3. SZCZEGÓŁOWY OPIS PROCESU EWALUACJI	67
Wykaz wykorzystanej literatury	69
Załączniki do LSR	70
FORMULARZ 1: CELE I PRZEDSIĘWZIĘCIA	70
FORMULARZ 2: PLAN DZIAŁANIA	71
FORMULARZ 3: BUDŻET LSR	77
FORMULARZ 4: PLAN WYKORZYSTANIA BUDŻETU LSR	78
Spis tabel	79

Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania Ponidzie jest stowarzyszeniem założonym przez społeczność powiatu pińczowskiego w oparciu o ustawę z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. LGD Ponidzie ma na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie zarejestrowane zostało w Krajowym Rejestrze Sądowym 22 lutego 2008 r. pod numerem 000299599. Władzami stowarzyszenia zgodnie ze statutem są Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna i Rada. Organy te funkcjonują na podstawie uchwalonych Regulaminów. Nadzór nad stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Świętokrzyskiego. Siedziba stowarzyszenia znajduje się w Pińczowie, mieście położonym w województwie, którego obszar jest objęty LSR. LSR obejmuje obszar jednego województwa.

2. Potencjał LGD

2.1. Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD

We wrześniu 2007 roku zorganizowane zostało w Pińczowie spotkanie przedstawicieli różnych środowisk społecznych z obszaru powiatu pińczowskiego. 18 z spośród 28 uczestniczących w spotkaniu osób powołało 6-cio osobową grupę inicjatywną, powierzając jej działania na rzecz utworzenia stowarzyszenia, stosownie do przepisów ustawy z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Celem grupy było stworzenie silnej platformy społecznej na rzecz wzmocnienia tożsamości regionalnej, a poprzez wiedzę i edukację wsparcie dla korzyści płynących z wartości przyrodniczo-kulturowych obszaru i dążenie do poprawy jakości życia. Decyzją Walnego Zebrania Członków w dniu 1 października 2007 roku doszło do powstania Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE. Zebranie założycielskie liczyło 27 osób, przedstawicieli m. in. jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, osób fizycznych rekomendowanych przez mieszkańców wsi lub koła gospodyń wiejskich z terenu powiatu pińczowskiego.

LGD PONIDZIE, wdrażając Lokalną Strategię Rozwoju w okresie programowym 2007-2013 oraz 2014-2020, dała się poznać, jako ważny podmiot działający na rzecz zrównoważonego rozwoju powiatu pińczowskiego. Rozwój ten rozpatrywać należy w aspekcie społecznym, gospodarczym, kulturalnym i przyrodniczym. Stowarzyszenie posiada duże doświadczenie w inicjowaniu działań ukierunkowanych na rozwój lokalny i widzi sens oraz potrzebę funkcjonowania także w kolejnym okresie programowym 2021-2027. Środki finansowe wydatkowane za pośrednictwem LGD PONIDZIE na realizację operacji na obszarze powiatu pińczowskiego, na trwałe wpłynęły na poprawę życia społeczności lokalnej. Łącznie do końca 2022 r. na wdrażanie LSR zostało wydatkowanych i zrefundowanych środków w wysokości 10 705 958,53 zł.

W ramach tej kwoty zrealizowane zostały również projekty współpracy, w okresie programowym 2007-2013 „Atrakcje Krajoznawczo Turystyczne Inicjatywa Wspólna”, a w okresie programowym 2014-2020 „Kreator Przedsiębiorczości” i „Świętokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka”.

TABELA 1 WARTOŚĆ ZREFUNDOWANYCH KOSZTÓW DOTYCZĄCYCH DOFINANSOWANIA OPERACJI W OKRESIE PROGRAMOWYM 2007-2013.

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój Wsi	Małe Projekty	Projekt współpracy AKTIW	Razem
442 565,00	300 000,00	1 934 224,79	1 898 405,76	127 364,54	4 702 560,09

Źródło: Opracowanie własne

TABELA 2 FINANSOWA REALIZACJA CELÓW W LSR W OKRESIE PROGRAMOWYM 2014-2020 (STAN NA KONIEC 2022 R).

Cele ogólne			Cele szczegółowe		
Nazwa	Budżet w LSR (zł)	Realizacja budżetu (zł)	Nazwa	Budżet w LSR (zł)	Realizacja budżetu (zł)
1.0 Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD	3 927 148,56	2 281 293,68	1.1. Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych	202 266,56	185 778,24
			1.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej	3 256 755,48	1 662 796,28
			1.3 Promocja PONIDZIA	468 126,52	432 719,16
2.0 Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD	4 929 656,40	3 722 104,76	2.1 Zaspokojenie potrzeb i aktywizacja mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku	530 120,00	459 104,44
			2.2 Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy	4 399 536,40	3 263 000,32
RAZEM	8 856 804,96	6 003 398,44	RAZEM	8 856 804,96	6 003 398,44

Źródło: Opracowanie własne

RLKS jest instrumentem, który w ramach perspektywy finansowej UE 2014-2020 umożliwia zastosowanie metody LEADER w ramach strategii wielofunduszowych. Takie podejście ułatwi realizację celów zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju w sposób spójny i komplementarny, z wykorzystaniem środków dostępnych dla Lokalnych Grup Działania w ramach następujących funduszy:

-Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) - priorytet 6 Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych

-Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Poza RLKS LGD może sięgać po środki z innych funduszy na przykład z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS+), które będą realizowane w formie konkursów dedykowanych dla Lokalnych Grup Działania.

Co do zasady, stowarzyszenie zamierza kontynuować swoją politykę, niemniej działania stowarzyszenia w latach 2023-2027 wynikać będą z aktualnie zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych.

Zrównoważony rozwój, jak wynika z przedstawionych tabel oznacza zarówno finansowanie lokalnej przedsiębiorczości, jak i warsztatów, szkoleń, spotkań integracyjnych i wydawnictw promocyjnych warunkujących oddziaływanie w dłuższym okresie czasu. Z możliwości dofinansowania przedsięwzięć korzystają instytucje, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne. Wszystko to wpływa na uzyskanie wysokiego stopnia efektywności działalności LGD Ponidzie. Stowarzyszenie działa wielokierunkowo i angażuje się we współpracę z wieloma instytucjami, co świadczy o świadomości konieczności budowania spójności społecznej i gospodarczej powiatu w oparciu o aktywizację wielu podmiotów. Do mocnych stron funkcjonowania LGD Ponidzie zaliczyć należy skuteczność procesu informowania mieszkańców i beneficjentów o obszarze LGD, o naborach wniosków i możliwości dofinansowania operacji oraz aktualnym stanie wdrażania LSR. W tym celu Zarząd powołał biuro LGD i zatrudnił pracowników. Beneficjenci cenią sobie możliwość uzyskania w biurze LGD potrzebnych informacji dotyczących obowiązujących procedur, naborów, wskazówek dotyczących pisania wniosków w sposób rzetelny i fachowy. Niewątpliwie mocną stroną działalności Stowarzyszenia jest kreowanie pozytywnego wizerunku powiatu jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i krajoznawczo. LGD Ponidzie nieustannie podejmuje starania w kierunku zwiększenia swojej skuteczności. Przejawiają się one nie tylko w coraz większym zainteresowaniu naborami wniosków prowadzonymi w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju, ale także w postrzeganiu LGD jako atrakcyjnego partnera w organizowaniu różnych wydarzeń. LGD Ponidzie dało się poznać wielu lokalnym podmiotom publicznym i innym organizacjom w kontekście koordynatora, współorganizatora ciekawych imprez kulturalnych i promocyjnych. Gotowość pracowników biura do podejmowania współpracy na rzecz aktywizacji lokalnej społeczności służącej promowaniu aktywnego wypoczynku, przedsiębiorczości czy ekologii skutkuje zgłaszaniem się do biura wielu organizacji zainteresowanych kwestią partnerstwa.

Łącznie do końca 2022 r. w ramach wdrażania LSR do biura LGD Ponidzie w ramach ogłoszonych konkursów zostało złożonych 453 wnioski, z czego 341 zostało zrealizowanych i rozliczonych. W ramach operacji, na które beneficjenci otrzymali dofinansowanie były m.in.: renowacja zabytków, rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej, organizacja kursów, szkoleń i warsztatów, rozwijanie działalności gospodarczej, promocja obszaru LGD Ponidzie.

Lokalna Grupa Działania Ponidzie posiadając doświadczenie w zakresie kreowania rozwoju lokalnego jest świadoma znaczenia kontynuowania tego procesu w przyszłości. Rozwój ten wymaga nie tylko dalszego kierunkowania, ale także dążenia do zwiększenia jego skali, co pozwoli na osiągnięcie trwałego wieloletniego efektu. Stowarzyszenie posiada zatem kluczowe cechy do realizacji LSR w kolejnym okresie programowym. Na spotkaniach konsultacyjnych, które odbywały się w czerwcu i lipcu 2022 roku zgłaszane były dalsze problemy, z jakimi borykają się poszczególne grupy społeczne oraz wynikające z nich potrzeby. Spotkania te utwierdziły nas w przekonaniu, iż LGD Ponidzie dalej powinno funkcjonować, gdyż potrzeby na obszarach wiejskich ciągle wzrastają.

2.2. Reprezentatywność LGD

Lokalna Grupa Działania jest partnerstwem trójsektorowym, w rozumieniu aktualnych przepisów wspólnotowych dotyczących rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz Ustawy z dnia 20 lutego 2015 o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańców. Działa jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Na dzień rejestracji stowarzyszenia w KRS, LGD Ponidzie tworzyło: 6 jednostek samorządu terytorialnego, 3 przedsiębiorców, 3 osoby fizyczne reprezentujące koła gospodyń, kluby sportowe oraz 15 stowarzyszeń.

Otwarty charakter stowarzyszenia, szczególnie otwartość na nowych członków oraz działania informacyjno-promocyjne szybko zmieniły ten stan i już na dzień uchwalenia pierwszej LSR LGD Ponidzie liczyło 48 członków.

Na dzień dzisiejszy partnerstwo składa się z 63 członków reprezentujących sektory: publiczny, gospodarczy oraz społeczny. Sektor publiczny liczy 15 członków. Składają się na niego przedstawiciele każdej członkowskiej gminy i powiatu oraz pracownicy gminnych i miejskich ośrodków i centrów kultury oraz bibliotek i stanowią 24% wszystkich członków. Sektor gospodarczy reprezentowany jest przez 14 osób, prowadzących różnego rodzaju przedsiębiorstwa na terenie LGD PONIDZIE, stanowią 22% wszystkich członków. W sektorze społecznym zarejestrowano 34 członków działających w Ochotniczych Strażach Pożarnych, klubach sportowych, organizacjach turystycznych,

stowarzyszeniach na rzecz osób niepełnosprawnych, kołach gospodyń wiejskich czy też zespołach muzycznych itp. Sektor społeczny stanowi 54% wszystkich członków. Obok przedstawicieli lokalnych władz wśród członków znajdują się lokalni inicjatorzy społeczni, podmioty działające na rzecz zachowania tożsamości kulturowej, kultywujące tradycję Poniidzia, podmioty związane z pracą na rzecz środowiska naturalnego, rozwoju turystyki, prowadzące działalność oświatową, sportową i kulturalną, integrujące lokalną społeczność oraz prowadzące działalność gospodarczą.

Taka struktura członków LGD jest wyrazem reprezentatywności lokalnej społeczności oraz warunkuje podjęcie szerokiej gamy działań w kierunku rozwoju obszaru LGD Poniidzie zarówno w sferze gospodarczej, kulturalnej czy edukacyjnej, przy jednoczesnym angażowaniu się w ochronę środowiska naturalnego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ale i kultywowanie tradycji. Wśród wymienionych członków znajdują się podmioty reprezentujące różne grupy interesu na terenie powiatu pińczowskiego. Działają one na rzecz osób niepełnosprawnych, na rzecz aktywizacji kobiet, zajmują się zagospodarowaniem czasu wolnego dzieci i młodzieży, prowadzą zajęcia z różnych dziedzin sportu, a także zajęcia z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. Żadna z grup nie stanowi jednak grupy dominującej. Wszystkie grupy zaangażowane są w przygotowanie LSR, co zostało opisane w rozdziale III Strategii. LGD będzie poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności i zachęcać do udziału we wdrażaniu w sposób i za pomocą środków komunikacji zawartych w planie komunikacji.

2.3. Poziom decyzyjny – Rada

Zgodnie ze Statutem LGD Poniidzie, organem decyzyjnym jest Rada. W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami stowarzyszenia w ilościach gwarantujących wybór operacji zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sektor publiczny – 4 reprezentantów, sektor społeczny – 3 reprezentantów, sektor gospodarczy – 3 reprezentantów. Analizując skład organu decyzyjnego należy również zauważyć, iż Rada Stowarzyszenia LGD Poniidzie składa się w 50% z kobiet oraz 50% to mężczyźni. Łącznie Rada składa się z 10 osób. W organie decyzyjnym ani władze publiczne ani żadna grupa interesu nie posiada więcej niż 49% głosów.

Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady określa Regulamin Rady Stowarzyszenia LGD PONIIDZIE, uchwalany przez Zarząd stowarzyszenia.

Proces decyzyjny

W procesie decyzyjnym stosowane są rozwiązania regulujące:

- bezstronność – władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji – narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji będzie deklaracja bezstronności wykluczająca z wyboru i oceny wniosków osoby powiązane z wnioskodawcami oraz rejestr interesów służący wykluczeniu z oceny przedstawicieli grup interesów mogących znacząco oraz negatywnie wpływać na decyzje Rady (weryfikacja członków Rady odbywa się każdorazowo zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru operacji i grantobiorców, w zależności od rodzaju ogłoszonego konkursu);
- jawność – procedury wyboru, protokoły z posiedzeń Rady, listy operacji zgodnych z LSR oraz wybranych, lista członków biorących udział w głosowaniu oraz rejestr interesów członków Rady są udostępniane do publicznej wiadomości;
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu/odwołania;
- wybór operacji na podstawie przyjętych kryteriów, w tym pozwalających uniknąć rozbieżności w ocenie;
- wybór grantobiorców oraz realizację projektów grantowych (rozliczanie, monitoring i kontrolę).

Szczegółowe zasady zwoływania oraz przebiegu posiedzeń Rady reguluje Regulamin Rady, Procedura wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz Procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Członkowie organu decyzyjnego to osoby, które przeszły szkolenia z zakresu procedur oceny operacji, w zakresie dokonywania oceny punktowej według lokalnych kryteriów wyboru operacji. Większość z nich oceniła ponad 300 wniosków. Są to osoby reprezentujące różne grupy społeczne. W Radzie nie dominuje żadna grupa interesu. Wraz z nowymi naborami planuje się zorganizowanie szkolenia z zakresu dokonywania oceny punktowej wg lokalnych kryteriów wyboru oraz z zakresu

procedury oceny i odwołań. W 2024 roku zgodnie z zapisem statutu § 14 ust 3 dotyczącym kadencyjności, będziemy wybierać Zarząd LGD PONIDZIE.

2.4. Zasady Funkcjonowania LGD

Lokalna Grupa Działania PONIDZIE prowadzi swoją działalność w oparciu o aktualnie obowiązujące ustawy, w tym: ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach.

Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w zarządzaniu oddolnym procesem rozwoju na obszarze LGD mają kluczowe znaczenie dla powodzenia wdrażania LSR. Pracownicy biura oraz przedstawiciele poszczególnych organów LGD mają merytoryczne przygotowanie w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. W sposób sprawny i skuteczny realizują bieżące zadania związane z wdrażaniem LSR, co przyczynia się do realizacji celów LGD.

Biuro LGD odpowiada za koordynację wdrażania LSR i bieżącą pracę Lokalnej Grupy Działania. Pracownicy mają dostęp do Internetu. Prowadzona jest strona internetowa www.lgdponidzie.pl.

Członkowie Zarządu, pomimo wprowadzonej statutem kadencyjności, w większości zasiadają w Zarządzie od początku istnienia Stowarzyszenia. Zdobyli doświadczenie pracując w jednostkach samorządu terytorialnego, co jest atutem całego Zarządu. Służą radą z zakresu księgowości, zamówień publicznych, inwestycji itp. Zarząd sprawuje swoją funkcję społecznie. Zadaniem Zarządu jest kierowanie bieżącą działalnością stowarzyszenia, podejmowanie istotnych decyzji odnośnie funkcjonowania oraz nadzór nad funkcjonowaniem biura LGD Ponidzie.

Pracę Biura reguluje Regulamin Biura LGD, uchwalany przez Zarząd. Dla pracowników Biura określono wymagania. W zakresach obowiązków wskazano odpowiedzialność za realizację poszczególnych zadań. Pomiar realizacji zadań dokonywany jest na bieżąco przez osobę odpowiedzialną za w/w zadania (są to np.: listy obecności ze spotkań/szkoleń, ankiety uzyskane podczas spotkań i drogą elektroniczną, arkusze pomysłów, rejestry wykonanych materiałów informacyjnych, promocyjnych, gadżetów, ewidencje wyemitowanych artykułów prasowych, dokumentacja fotograficzna/prasowa z uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach, itd.). Na stanowiskach pracy związanych z udzielaniem doradztwa określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa.

Przez cały okres funkcjonowania, w biurze LGD PONIDZIE można skorzystać z doradztwa w zakresie pisania wniosków, ich rozliczania, a także uzyskać pomoc przy wypełnianiu wniosków. W biurze jest prowadzony rejestr doradztwa Pracownicy odpowiedzialni są za udzielanie doradztwa zarówno w biurze jak i na spotkaniach poza siedzibą biura. Kolejną metodą oceny efektywności świadczonego doradztwa jest karta oceny przeprowadzonego doradztwa w formie ankiety, o wypełnienie której jest proszony beneficjent.

Do prawidłowego funkcjonowania stowarzyszenia opracowanych zostało szereg dokumentów regulujących zasady działania. Szczegółowy opis dokumentów wewnętrznych przedstawia poniższa tabela.

TABELA 3 DOKUMENTY REGULUJĄCE ZASADY DZIAŁANIA LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji dokumentów
1	Statut LGD	Forma prawna, struktura partnerstwa, proces powoływania i odwoływania organów stowarzyszenia, Warunki członkostwa, Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu LGD.	Uchwalenia i zmiany statutu może dokonać Walne Zebranie Członków, bezwzględną większością głosów przy obecności ponad połowy członków LGD w pierwszym terminie. Jeżeli w pierwszym terminie WZC nie uczestniczy co najmniej połowa członków

			zwyczajnych, wówczas uchwały podjęte większością głosów w drugim terminie mają moc obowiązującą przy obecności minimum 20% członków zwyczajnych
2	Regulamin Rady LGD	Regulamin reguluje zasady powoływania i odwoływania członków Rady, określa organizację wewnętrzną, kompetencje Rady i tryb działania Rady, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego oraz wynagradzania członków Rady.	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin Rady jest Zarząd Stowarzyszenia. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.
3	Regulamin Biura LGD	Regulamin określa zasady funkcjonowania Biura Stowarzyszenia, ramowy zakres dziania i kompetencji biura i służb księgowo – finansowych oraz inne postanowienia związane z działalnością biura w tym zakres obowiązków Dyrektora biura, zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin biura jest Zarząd. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.
4	Regulamin Walnego Zebrania Członków LGD	Regulamin określa ogólne zasady i tryb działania Walnego Zebrania Członków Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE, tryb obradowania, podejmowania uchwał oraz zasady powoływania i odwoływania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady Stowarzyszenia.	Organem władnym do uchwalania i wprowadzania zmian w Regulaminie Walnego Zebrania Członków jest tylko i wyłącznie Walne Zebranie Członków.
5	Regulamin Zarządu LGD	Regulamin informuje o zasadach powoływania, funkcjonowania oraz pracy Zarządu stowarzyszenia. Określa ilość członków Zarządu i zasady ich wyboru. Informuje o zadaniach i kompetencjach, obowiązkach członków Zarządu oraz kadencji organu.	Organem uchwalającym i zmieniającym Regulamin Zarządu jest Zarząd stowarzyszenia.
6	Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD	Regulamin określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, Zasady protokołowania posiedzeń	Organem uchwalającym i wprowadzającym zmiany w Regulaminie Komisji Rewizyjnej jest Walne Zebranie Członków.
7	Inne	Polityka bezpieczeństwa zbiorów danych osobowych, Polityka bezpieczeństwa informacji, Polityka rachunkowości, Procedura rekrutacji pracowników, Procedura ewaluacji i monitoringu, Instrukcja kasowa, Instrukcja w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, instrukcja delegowania, instrukcja udzielania zamówień	Organem uchwalającym i zmieniającym te dokumenty jest Zarząd

Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Obszar i populacja

1.1. Ogólny opis obszaru.

Obszar Lokalnej Grupy Działania Ponidzie pokrywa się z granicami administracyjnymi Powiatu Pińczowskiego, położonego w południowej części województwa świętokrzyskiego, w dolinie rzeki Nidy.

LGD PONIDZIE stanowi spójny przestrzennie i kulturowo obszar. Pod względem geograficznym obszar stanowi centrum krainy zwanej Ponidziem, położonej w dorzeczu dolnego i środkowego biegu rzeki Nidy, w obrębie tzw. Niecki Nidziańskiej.

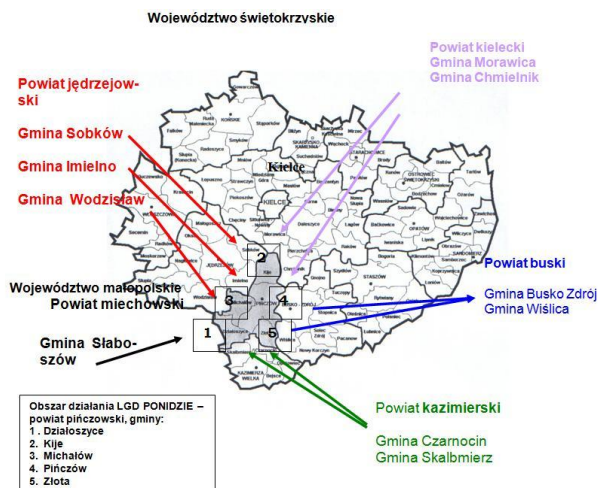
W zakresie spójności kulturowej bardzo istotna jest lokalna tożsamość mieszkańców. Wynika ona ze wspólnej historii, która jest upamiętniana i rozpowszechniana poprzez liczne działania społeczności, związane z kultywowaniem lokalnych obrzędów, upowszechnianiem folkloru regionalnego oraz organizacją cyklicznych imprez i wydarzeń. Kulturowa spójność mająca swoją genezę w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej.

Ważnym elementem spójności obszaru jest spójność gospodarcza. W znacznej mierze związana jest ona z historią osadnictwa sięgającego czasów neolitycznych i kształtującej się gospodarki rolnej. Do dziś obszar jest mocno uzależniony od sektora rolniczego. Spójność obszaru powoduje, że realizacja operacji w ramach WPR oraz FEŚ będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.

Rysunek: Obszar powiatu pińczowskiego.

Od północnego - wschodu LGD Ponidzie graniczy z powiatem kieleckim, od wschodu z powiatem buskim, od południa z powiatem kazimierskim, od zachodu z powiatem jędrzejowskim należącymi do województwa świętokrzyskiego a od strony południowego - zachodu z powiatem miechowskim należącym administracyjnie do województwa małopolskiego.

Rysunek: Położenie LGD Ponidzie w Województwie Świętokrzyskim.

W skład powiatu pińczowskiego, a tym samym LGD PONIDZIE wchodzi 5 gmin. 3 gminy wiejskie: Kije, Michałów, Złota oraz 2 gminy miejsko-wiejskie: Działoszyce i Pińczów. Obszar zajmuje 612,85 km² powierzchni i liczy 37821 mieszkańców (BDL stan na 31.12.2020 r.). W granicach administracyjnych obszaru znajdują się 131 sołectwa oraz 2 miasta – Pińczów i Działoszyce. Pińczów liczy 10123 mieszkańców a Działoszyce 888 mieszkańców.

Największą gminą, zarówno pod względem powierzchni jak i liczby mieszkańców, jest gmina Pińczów. Jej powierzchnia stanowi 34,75% ogólnej powierzchni powiatu pińczowskiego. Liczba mieszkańców tej gminy w stosunku do łącznej liczby mieszkańców powiatu wynosi 52,95%. Najmniejszą gminą pod względem zajmowanego obszaru jest gmina Złota. Jej powierzchnia stanowi zaledwie 13,38% łącznej powierzchni powiatu pińczowskiego. Natomiast najmniejszą gminą ze względu na liczbę mieszkańców jest gmina Kije. Jej liczba mieszkańców stanowi 11,22% łącznej liczby mieszkańców powiatu pińczowskiego.

TABELA 4 POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ OBSZARU DZIAŁANIA LGD PONIDZIE WG STANU NA 31 GRUDNIA 2020 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	TYP GMINY	Symbol terytorialny	POWIERZCHNIA W KM ²
GMINA DZIAŁOSZYCE	MIEJSKO-WIEJSKA	2608013	106
GMINA KIJE	WIEJSKA	2608022	100
GMINA MICHAŁÓW	WIEJSKA	2608032	112
GMINA PIŃCZÓW	MIEJSKO-WIEJSKA	2608043	213
GMINA ŻŁOTA	WIEJSKA	2608052	82
POWIAT PIŃCZOWSKI	–	2608	613

1.2. Sytuacja demograficzna

TABELA 5 LUDNOŚĆ WG PŁCI W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU PIŃCZOWSKIEGO.

Stan w dniu 31 XII 2020 roku				
GMINY / POWIAT	Ogółem	Na 1 km2	Mężczyźni	Kobiety
<i>oznaczenia: M - gmina miejska G - gmina wiejska M-W - gmina miejsko-wiejska</i>				
M-W - Działoszyce	4765	45	2367	2398
G - Kije	4336	43	2168	2168
G - Michałów	4519	40	2272	2 247
M-W - Pińczów	19838	93	9675	10 163
G - Złota	4363	53	2157	2206
POWIAT PIŃCZOWSKI	37821	62	18 639	19182

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

TABELA 6 LUDNOŚĆ MIASTO, WIEŚ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM (17 LAT I MNIEJ), PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM

Gmina	Ludność gmin miasto, wieś stan 30.12.2020					
	Przedprodukcyjny 17 i mniej lat		Produkcyjny		Poprodukcyjny	
	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto
Działoszyce	620	115	2141	533	1116	240
Kije	724	-	2539	-	1073	-
Michałów	853	-	2583	-	1083	-
Pińczów	1728	1489	5867	5767	2120	2867
Złota	671	-	2506	-	1186	-
Razem	4596	1604	15636	6300	6578	3107
Razem miasto wieś	6200		21936		9685	

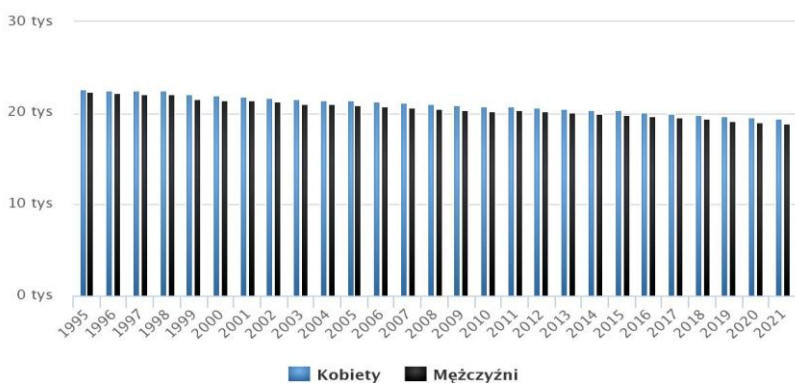
Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że ludność obszaru działania LGD Ponidzie stanowiła na dzień 31 grudnia 2020 roku 3,14% ludności zamieszkującej całe województwo świętokrzyskie a jego powierzchnia 5,23% powierzchni województwa.

Według danych GUS za 2020 rok powiat pińczowski na dzień 31 grudnia 2020 miał 37821 mieszkańców, z czego 50,8% stanowią kobiety, a 49,2% mężczyźni.

Populacja – powiat pińczowski w latach 1995 – 2021

(Źródło: GUS)

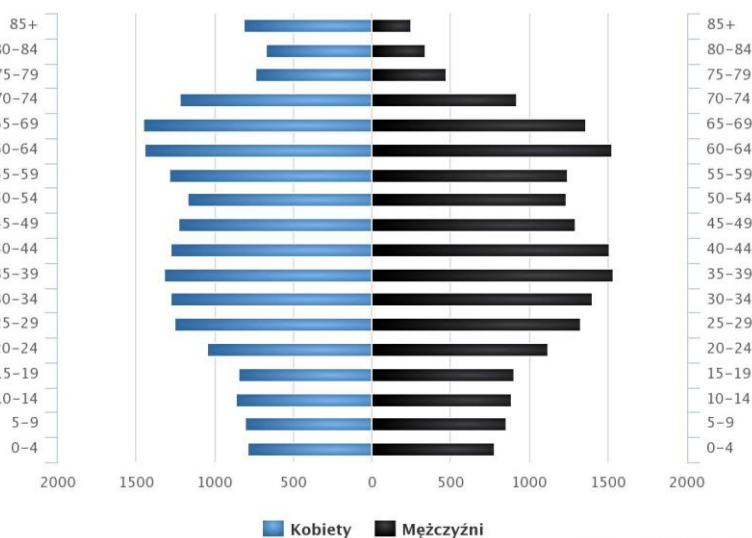

www.polskawliczbach.pl

W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 11,0%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców powiatu pińczowskiego, 2020

(Źródło: GUS)

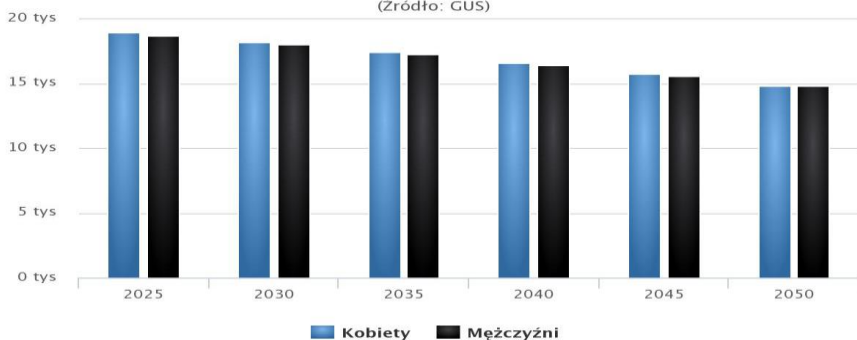

www.polskawliczbach.pl

Prognozowana liczba mieszkańców powiatu pińczowskiego w 2050 roku wynosi 29 563, z czego 14 784 to kobiety, a 14 779 mężczyźni.

Prognozowana populacja – powiat pińczowski w latach 2025 – 2050

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Jednym z głównych problemów obszaru jest dynamicznie starzejące się społeczeństwo. Dane Głównego Urzędu Statystycznego potwierdzają, iż w ostatnich latach problem ten się pogłębiał. W latach 2016-2020 w 4 z 5 gmin obszaru LGD przybyło ludności w wieku poprodukcyjnym (wyjątkiem gminy Działoszyce), ale już we wszystkich spadła ilość ludności w wieku produkcyjnym i w wieku przedprodukcyjnym i były to spadki dość znaczne.

Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

TABELA 7 LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM 2016/2020.

Gmina	Ludność gmin w wieku					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Działoszyce	761	601	2 970	2 808	1 376	1356
Kije	735	613	2 741	2 650	1 004	1073
Michałów	848	694	2 736	2 742	1 060	1083
Pińczów	3 239	2723	13 223	12128	4 626	4987
Złota	698	556	2 713	2 621	1 108	1186

Źródło: Bank Danych Lokalnych

TABELA 8 LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM KOBIECY, MĘŻCZYŹNI.

Gmina	Ludność gmin kobiety, mężczyźni stan 30.12.2020				
	Przedprodukcyjny	Produkcyjny		Poprodukcyjny	
	14 i mniej lat	Kobiety 15-59 lat	Mężczyźni 15-64 lat	Kobiety	Mężczyźni
Działoszyce	601	1248	1560	853	503
Kije	613	1164	1486	700	373
Michałów	694	1214	1528	684	399
Pińczów	2723	5529	6599	3297	1690
Złota	556	1175	1446	759	427
Razem	5187	10330	12619	6293	3392
	Ludność w wieku przedprodukcyjnym 5187	Ludność w wieku produkcyjnym 22949		Ludność w wieku poprodukcyjnym 9685	

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

Kolejnym ważnym z punktu widzenia demografii czynnikiem jest wskaźnik przyrostu naturalnego.

TABELA 9 PRZYROST NATURALNY W POWIECIE PIŃCZOWSKIM

Przyrost naturalny w powiecie pińczowskim w 2020 r -350	
Kobiety	Mężczyźni
-148	-202

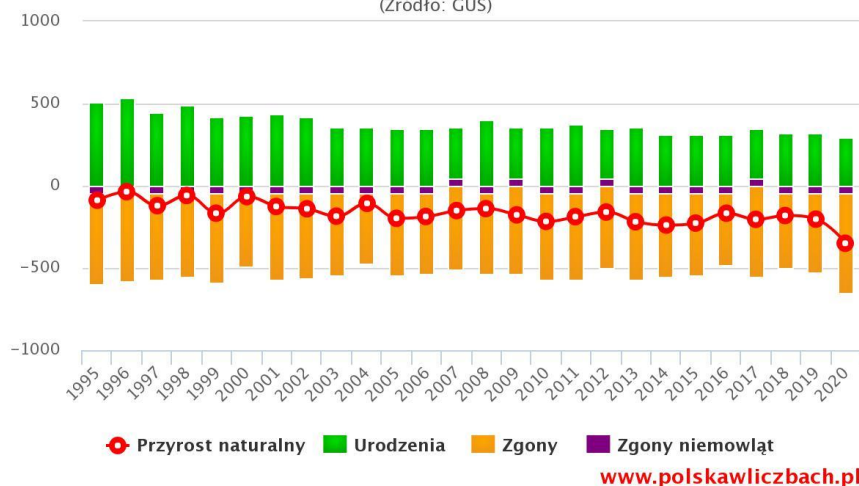
Przyrost naturalny na 1000 ludności -9,05
powiat pińczowski -9,1
woj. świętokrzyskie -6,4
cały kraj -3,2

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Szczególną uwagę należy zwrócić na niski przyrost naturalny kobiet oraz niepokojącą tendencję, jaką jest mniejsza liczba kobiet w wieku produkcyjnym. Grupa ta będzie wymagała szczególnego wsparcia, co zostanie odzwierciedlone w dalszej części LSR w przedsięwzięciach oraz wskaźnikach.

Przyrost naturalny w latach 1995–2020 w powiecie pińczowskim

(Źródło: GUS)

Należy zatem, podkreślić wysoce niekorzystnie rokującą na przyszłość sytuację. Niekorzystną sytuację możemy również zauważyć analizując migracje mieszkańców. Migracje to zmiany miejsca zamieszkania w poszukiwaniu lepszych warunków życia. Procesy migracyjne obejmują z jednej strony opuszczenie miejsca zamieszkania, z drugiej przybywanie do nowych miejsc oraz czynniki powodujące te przemieszczenia. Niepokojącą tendencją jest to, iż w ostatnich latach w większości gmin obszaru LGD saldo migracji miało wartość ujemną, a szczególnie negatywna sytuacja dotyczyła gminy Pińczów. Warto też odnotować, że w 2021 roku ujemne wartości posiadały wszystkie gminy poza gminą Michałów. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

TABELA 10 MIGRACJE NA OBSZARZE LGD

Gmina	Migracje z-zameldowanie, w-wymeldowanie stan na dzień 31.12.2020									
	2017		2018		2019		2020		2021	
	z	w	z	w	z	w	z	w	z	w
Działoszyce	24	56	47	49	42	47	42	53	34	54
Kije	54	52	52	40	43	44	29	51	66	73
Michałów	38	51	60	36	41	48	35	35	35	26
Pińczów	152	241	187	277	168	300	145	249	162	248
Złota	43	47	31	33	46	34	25	31	31	43
Razem	311	447	377	435	340	473	276	419	328	444

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

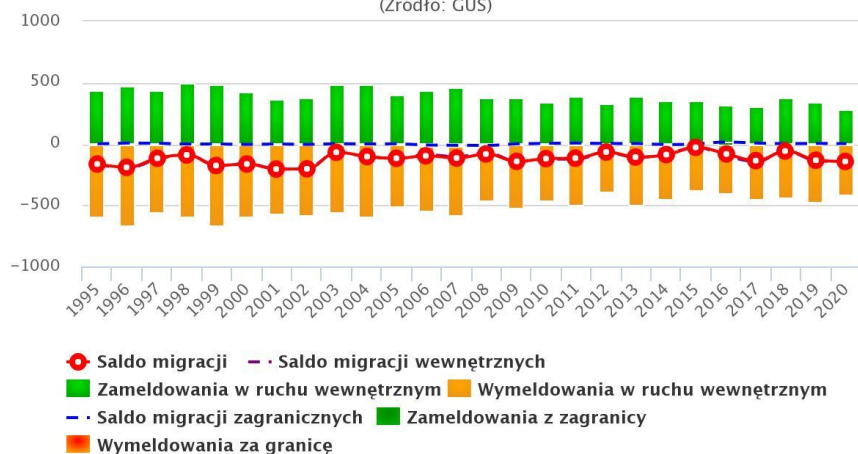
TABELA 11 SALDO MIGRACJI OGÓŁEM W GMINACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)					
Nazwa gminy/rok	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	-32	-2	-5	-11	-20
Kije	2	12	-1	-22	-7
Michałów	-13	24	-7	0	9
Pińczów	-89	-90	-132	-104	-86
Złota	-4	-2	12	-6	-12

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

Migracje na pobyt stały w latach 1995–2020 w powiecie pińczowskim

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Migracje ludności (Źródło GUS)	
Zameldowania w ruchu wewnętrznym 271	
Kobiety (zameldowania w ruchu wewnętrznym) 140	Mężczyźni (zameldowania w ruchu wewnętrznym) 131
Zameldowania z zagranicy 5	
Kobiety (zameldowania z zagranicy) 4	Mężczyźni (zameldowania z zagranicy) 1
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym 416	
Kobiety (wymeldowania w ruchu wewnętrznym) 231	Mężczyźni (wymeldowania w ruchu wewnętrznym) 185
Wymeldowania za granicę 3	
Kobiety (wymeldowania za granicę) 1	Mężczyźni (wymeldowania za granicę) 2
Saldo migracji -143	
Kobiety (saldo migracji) -88	Mężczyźni (saldo migracji) -55
Saldo migracji wewnętrznych -145	
Kobiety (saldo migracji wewnętrznych) -91	Mężczyźni (saldo migracji wewnętrznych) -54
Saldo migracji zagranicznych 2	
Kobiety (saldo migracji zagranicznych) 3	Mężczyźni (saldo migracji zagranicznych) -1

1.3. Uwarunkowania przyrodnicze i geograficzne.

Klimat.

Klimat regionu należy do grupy klimatów umiarkowanych. Średnia roczna temperatura waha się w okolicach 8 0C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec a najzimniejszym styczeń. Średnie roczne wartości opadów kształtują się w granicach 550-600 mm, wiatry są na ogół umiarkowane z kierunku zachodniego i północno-zachodniego.

Gleby.

Gleby obszaru charakteryzują się dobrą przydatnością rolniczą, która w ujęciu całościowym przewyższa średnią wojewódzką. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 71,8 pkt. (w skali 120-punktowej, w województwie wynosi on 69,3 pkt. zaś w kraju - 66,6 pkt.). Są to gleby lessowe lub dobre gleby rędzinowe wykształcone na węglanowych skałach kredowych. Występowanie dobrych gleb decyduje o rolniczym charakterze powiatu. Ogólna ilość użytków rolnych wynosi 44813 ha, co stanowi 71% ogólnej powierzchni. Szczególnie urodzajne gleby występują w południowej części powiatu w gminach Działoszyce, Michałów i Złota. Gorsze warunki glebowe występują w gminach Kije i Pińczów, gdzie większość gleb jest piaszczysta i gliniasta. Na omawianym terenie nie notuje się skażeń gleby metalami ciężkimi.

Bogactwa naturalne.

Kopaliny występujące na terenie omawianego obszaru to: skały węglanowe, gipsy, surowce ilaste oraz kruszywo naturalne.

Najważniejszymi surowcami mineralnymi są wapień oraz gipsy. Od Pińczowa w kierunku południowo – wschodnim ciągnie się wypiętrzenie o długości około 42 km i szerokości około 6 km - malowniczy Garb Pińczowski kryjący wapień. Wapień zwany Pińczowskim lub Pińczakiem to skała osadowa znana z eksploatacji przemysłowej od XV wieku. Najcenniejsze wapień drobnoziarniste wykorzystywane są w rzeźbiarstwie i jako kształtki budowlane. Miąższość pokładów wapienia sięga 18 metrów.

Eksploatacja wapieni prowadzona jest w okolicach Pińczowa od ponad 1000 lat. Z pośród udokumentowanych złóż: Skowronno, Bogucice-Zakamień, Pińczów, Wymysłów (Stawiany Pińczowskie) oraz Gołuchów, aktualnie eksploatowane jest złożo Pińczów.

Złoża gipsowe na obszarze LGD Poniemie należą do największych w świecie. Koncentrują się w obszarach nadnidziańskich:

- obszar północny: Marynka – Stawiany – Gartatowice – Szaniec
- obszar południowy: Bogucice – Gacki - Skorocice

W trakcie wydobycia dokonano wielu odsłoneń, a część wyrobisk górniczych zrehabilitowano w kierunku wodnym. W najniższych partiach odkrywek powstały malownicze zalewy wodne z kąpieliskami. Przykładem jest kąpielisko po byłej kopalni gipsu Gacki - Krzyżanowice, gdzie pozostawiono ścianę wschodnią gipsową dla celów dydaktycznych.

Oprócz odsłoneń dokonanych w trakcie wydobycia, na obszarze działania LGD Ponidzie znajduje się wiele interesujących ostańców, grot, jaskiń, głazów narzutowych oraz innych form mających wartość naukową i dydaktyczną.

Lesistość.

Według danych GUS za 2018 rok lasy zajmują obecnie 18 % powierzchni powiatu, z czego ok. 80,0% stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Pińczów, a pozostałą część zajmują lasy prywatne.

Lesistość obszaru LGD jest niższa niż w województwie – 28 %, oraz kraju – 29,6%. Niższa jest też powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, zwłaszcza na obszarach południowych i w dolinie Nidy.

Lasy, mimo że zajmują niewielką część powierzchni obszaru LGD Ponidzie stanowią wielką wartość przyrodniczą. Na ogólną powierzchnię gruntów leśnych Nadleśnictwa Pińczów (9435 ha) jest 200 ha lasów wodochronnych, 40 ha cennych pod względem przyrodniczym, 30 ha stanowi ostoję zwierząt, 775 ha stanowi strefę ochronną sanatoriów i uzdrowisk. Lasy prywatne zajmują 2037 ha, z czego na miasto Pińczów przypada 78 ha, miasto Działoszyce 3 ha, gmina Kije 838 ha, gmina Pińczów 785 ha, gmina Michałów 308 ha, gmina Złota 25 ha. Skupiają się w różnej wielkości kompleksach, przy czym zwarte układy przestrzenne tworzą lasy w rejonie Bogucic, Młodzaw i Kozubowa, porastające największe wzniesienia i stoki.

Fauna i flora.

Najciekawszym zjawiskiem jest istnienie licznych, choć niewielkich reliktyw stepowych nad Nidą, z bogatą, lecz wymierającą roślinnością. W chwili obecnej możemy spotkać na Ponidziu: dziki, sarny, jelenie, lisy, wilki i zające. Nad stawami i rzekami zadomowiło się licznie reprezentowane ptactwo wodne.

Walory przyrodnicze.

Ponidzie cechuje bardzo bogaty wachlarz walorów przyrodniczo-krajobrazowych. W związku z tym teren powiatu pińczowskiego objęty został różnymi formami ochrony przyrody. Ochroną prawną objętych jest 98,9% obszaru LGD.

System obszarów chronionych obejmuje:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy
- Szaniecki Park Krajobrazowy
- Kozubowski Park Krajobrazowy.

Parki te tworzą razem **Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia**, a jego powierzchnia wynosi w sumie 40 692 ha.

Rysunek: Walory przyrodnicze na terenie powiatu pińczowskiego.

Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia to istny sezam ze skarbami przyrody. Centrum Ponidzia stanowią unikatowe w skali kraju krajobrazy związane z powierzchniowym występowaniem gipsów. Na terenie obszaru LGD Ponidzie występuje wiele pomników przyrody zarówno żywej jak i nieożywionej.

TABELA 12 PARKI KRAJOBRAZOWE NA OBSZARZE LSR

Formy ochrony	Parki Krajobrazowe			Razem
	Nadnidziański	Szaniecki	Kozubowski	
Powierzchnia parku (w ha)	22 889	11 290	6 170	40 349
Powierzchnia otuliny (w ha)	26 312	13 757	6 592	46 661
Liczba rezerwatów przyrody	9	1	2	12
Liczba pomników przyrody żywej	15	1	14	30
Liczba pomników przyrody nieożywionej	15	4	1	20
Liczba stanowisk dokumentacyjnych	-	3	-	3
Liczba użytków ekologicznych	3	5	-	8
Liczba obszarów Natura 2000 (zatwierdzonych)	1 (OSO Dolina Nidy)	-	-	1
Liczba projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty	1	2	2	5

Źródło: Dane Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych

W rezerwach ścisłych, takich jak: Krzyżanowice, Winiary Zagojskie, Grabowiec, Skowronno Dolne, Młodzawy Duże, Polana Polichno występuje jedyna w Polsce roślinność stepowa oraz zwierzęta niższych gatunków takich jak: cykady i pająki stepowe. W rezerwacie Wroni Dół oraz Pieczyska znajdują się rzadkie zbiorowiska roślin torfowych.

TABELA 13 REZERWATY PRZYRODY

Lp.	Nr ewid.	Nazwa rezerwatu	Gmina	Typ rezerwatu	Charakter rezerwatu	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]
1.	006	Krzyżanowice	Pińczów	Faunistyczny	Ścisły	1954	14,61
2.	013	Grabowiec	Pińczów	Florystyczny	Częściowy	1956	21,46
3.	027	Skowronno	Pińczów	Stepowy	Ścisły	1960	2,06
4.	029	Winiary Zagojskie	Pińczów	Stepowy	Ścisły	1960	4,78
5.	038	Polana Polichno	Pińczów	Florystyczny	Częściowy	1974	36,07
6.	025	Pieczyska	Pińczów	Torfowiskowy	Częściowy	1999	40,41
7.	026	Wroni Dół	Michałów	Leśny	Częściowy	1999	10,31
8.	032	Skotniki Górne	Pińczów	Stepowy	Ścisły	1962	1,9

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach

Na obszarze LGD Poniemie istnieje również obszary specjalne:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Nidy PLB260001,
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Nidziańska PLH260003,

- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Kozubowska PLH260029,
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Stawiany PLH260033,
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Dolina Mierzawy PLH260020

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR

Przygotowując Lokalną Strategię Rozwoju przyjęto założenie, że zastosowanie procesu partycypacyjnego zwiększy potencjał oraz zaangażowanie społeczności lokalnej i sprawi, że mieszkańcy będą mieli większe poczucie odpowiedzialności za podejmowane decyzje nie tylko na etapie tworzenia, ale i realizacji strategii. W opracowanie LSR zostali zaangażowani przedstawiciele wszystkich grup społecznych, co pozwoliło opracować dokument strategiczny, w którym ujęte zostały zadania wynikające z potrzeb różnych grup społecznych. Lokalna Grupa Działania PONIDZIE podjęła niezbędne środki i wykorzystwała zróżnicowane metody konsultacji, adekwatne do potrzeb partycypacyjnych na każdym kluczowym etapie, aby wypracować, zdiagnozować i określić potrzeby, na bazie których następnie określono obszary tematyczne, którymi będzie zajmować się nowa LSR.

Partycypacyjny charakter jest kluczową cechą Lokalnej Strategii Rozwoju oraz jest zgodny z założeniami rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Przeprowadzony proces partycypacyjny wpłynął na rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego, dzięki możliwości podejmowania wspólnych decyzji i działań. Zagwarantowanie aktywnego udziału lokalnej społeczności w proces tworzenia Strategii było konieczne dla zapewnienia oddolnego charakteru Lokalnej Strategii Rozwoju.

Charakter i cel Lokalnej Strategii Rozwoju wymaga, by powstawała ona przy czynnym udziale lokalnej społeczności. Aby obiektywnie uwzględnić partycypację mieszkańców w tworzeniu strategii, konieczne było zastosowanie odpowiedniego zestawu metod i podzielenia całego procesu na kilka etapów.

Opierając się na analizie danych z badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez firmę Socjometr, aby zaangażować wszystkie sektory do tworzenia LSR starano się dotrzeć do nich kanałami komunikacji, które w opinii mieszkańców są najbardziej skuteczne. Zwrócono również uwagę na formę komunikacji z kobietami zarówno z tymi, które wychowują dzieci jak i starszymi. Analiza ewaluacji pozwala stwierdzić, że mieszkańcy oczekują różnorodnych źródeł informacji. Zdecydowanie najwięcej wskazań uzyskał Facebook. Za bardzo istotne źródło uznane zostały informacje zamieszczane na stronach internetowych, w tym zarówno gmin, jak i samej Lokalnej Grupy Działania. Całkiem sporo wskazań uzyskały także spotkania informacyjno-konsultacyjne. Wykorzystano więc wiele kanałów informacyjnych tak, aby móc dotrzeć do jak najszerszej grupy odbiorców.

Przez cały okres przygotowawczy prowadzona była strona internetowa www.lgdponidzie.pl, na której została utworzona zakładka „PRZYGOTOWANIE LSR 2021-2027”. W zakładce tej zamieszczane były informacje dotyczące harmonogramu spotkań ze społecznością lokalną z dokładnymi terminami i miejscami spotkań, ankiety dla mieszkańców, arkusze pomysłów oraz bieżące efekty prac nad strategią z możliwością zgłaszania uwag (konsultacje społeczne). Informacje w zakładce „PRZYGOTOWANIE LSR 2021-2027” były na bieżąco aktualizowane i uzupełniane w miarę postępu prac nad opracowaniem strategii. Informacje ze strony internetowej przekazywane były również za pośrednictwem portalu społecznościowego „Facebook”. Strona była prowadzona, aby zagwarantować udział lokalnej społeczności w procesie tworzenia strategii i jej realizacji. Przeprowadzona została również kampania informacyjna poprzez stronę internetową LGD oraz strony internetowe gmin planowanych do objęcia LSR.

Umożliwiło to udział w tworzeniu nowej strategii osobom pracującym oraz młodym czy niepełnosprawnym, które z różnych przyczyn nie mogły wziąć udziału w spotkaniach w gminach czy w biurze LGD osobiście.

W pierwszym etapie tworzenia nowej strategii, w połowie 2022 roku na terenie każdej z gmin planowanej do objęcia LSR, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami, mające na celu analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wskazanie istotnych problemów i zagrożeń.

Informacja o ogólnodostępnych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych była rozpropagowana również na tablicach ogłoszeń oraz na tablicach ogłoszeń urzędów gmin, które mają być objęte LSR. Plakaty informacyjne zawierały podstawowe informacje o spotkaniach tj. termin, miejsce oraz program. Spotkania odbyły się kolejno:

- 21.06.2022 - Gmina Złota
- 27.06.2022 - Gmina Kije
- 27.06.2022 - Gmina Michałów
- 28.06.2022 - Gmina Pińczów
- 28.06.2022 - Gmina Działoszyce
- 11.07.2022 - Gmina Pińczów

Na spotkaniach szczególna uwaga poświęcona została głównie zagadnieniom podejścia LEADER m.in. innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych i partnerstwa w realizacji LSR. Podczas dyskusji zostały zdefiniowane problemy, potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności oraz propozycje ich rozwiązania. Konsultacje z udziałem lokalnej społeczności pozwoliły na przeprowadzenie wstępnej analizy SWOT, określenie celów i zadań, ustalenia ich hierarchii, sformułowanie wskaźników realizacji LSR oraz identyfikację grup docelowych strategii.

Na spotkania zostali zaproszeni mieszkańcy oraz członkowie LGD PONIDZIE, którymi są wszystkie gminy z obszaru działania oraz Starostwo Powiatowe, Koła Gospodyń Wiejskich, stowarzyszenia w tym Ochotnicze Straże Pożarne oraz Fundacja, przedsiębiorcy, którzy uczestniczą w pracach LGD za pośrednictwem swoich przedstawicieli. W konsultacjach wzięło udział 73 osoby reprezentujące sektor publiczny, gospodarczy, społeczny oraz mieszkańców. Najwięcej uczestników spotkań to członkowie OSP i Kół Gospodyń Wiejskich. Społeczność lokalna proszona była o włączanie się w proces tworzenia LSR poprzez:

- wypowiedzi na spotkaniach, z których sporządzono notatki,
- wypełnianie ankiet zarówno na miejscu podczas spotkania, drogą elektroniczną za pośrednictwem strony internetowej, na której zamieszczono formularz ankiety wykorzystując narzędzie Jotform, jak i w biurze LGD oraz w każdym urzędzie gminy, gdzie formularzem dysponowała osoba reprezentująca gminę w LGD, (łącznie złożono 182 ankiety)
- nadsyłanie swoich spostrzeżeń i przemyśleń na temat potencjału rozwojowego obszaru LGD oraz potrzeb mieszkańców powiatu pińczowskiego w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego za pomocą arkusza pomysłu (łącznie złożono 98 arkuszy).
- ankietę telefoniczną, w wyniku której respondenci wybierali grupy docelowe, które wymagają wsparcia oraz cele, jakimi powinna zająć się LGD w nowej LSR (łącznie przeprowadzono 26 ankiet telefonicznych)

W celu poznania opinii i oczekiwań szerszej grupy mieszkańców LGD, wśród lokalnej społeczności zostało przeprowadzone również badanie ankietowe (on-line), celem diagnozy obszaru, analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Ankieta posłużyła identyfikacji atutów i barier rozwojowych obszaru, preferowanych kierunków i celów rozwoju z uwzględnieniem głównych cech podejścia LEADER, identyfikacji kluczowych grup docelowych oraz pomysłów na projekty i działania.

Aby zapewnić w opracowaniu LSR udział społeczności wykluczonej cyfrowo (osoby starsze,) możliwe było również złożenie ankiet w formie papierowej. Aby umożliwić udział wszystkich zainteresowanych mieszkańców w procesie opracowania strategii w biurze LGD prowadzone były konsultacje indywidualne. Również w godzinach popołudniowych. W celu racjonalnego wykorzystania środków i realizacji wskaźników planuje się dotrzeć z informacją do przedstawiciela powiatu pińczowskiego w Młodzieżowej Radzie Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego oraz do przewodniczących Gminnych Rad Seniorów lub Klubów Seniora.

Wyżej wymienione metody partycypacyjne na poszczególnych etapach tworzenia Strategii zostały wykorzystane do:

1. Opracowania:
  - diagnozy potrzeb i problemów lokalnej społeczności,
  - obszarów tematycznych, które powinny zostać potraktowane priorytetowo i na których swoje działania powinna skupić LGD, z uwzględnieniem obszarów, w których powinny nastąpić zmiany,
  - tematów wiodących w zakresie priorytetów działania LGD dla rozwoju obszarów wiejskich,
  - potencjału turystycznego i środowiskowego obszaru,
  - grup docelowych i grup, które wymagają wsparcia,
  - przykładowych projektów do zrealizowania w okresie programowym 2021-2027,
2. Zebrania opinii społeczności lokalnej na temat kierunku rozwoju obszaru LGD,
3. Analizy wniosków z konsultacji,
4. Sformułowania celów działania dla obszaru LGD,

W międzyczasie, w związku z rozpoczęciem działań dotyczących tworzenia LSR, Zarząd powołał zespół ds. LSR, który zaangażował się w pracę nad stworzeniem strategii i czuwał nad całym procesem. Zgodnie ze statutem stowarzyszenia organem odpowiedzialnym za przygotowanie LSR jest Zarząd. Drugim organem, który przygotowuje procedury wyboru oraz lokalne kryteria wyboru jest Rada. Każdy z członków Rady LGD jest reprezentantem szerszej grupy społecznej. Członkowie Zarządu oraz Rady są przedstawicielami każdej z gmin członkowskich LGD, posiadają wiedzę i doświadczenie łączące się z zakresem i tematyką Strategii. Zasadne było więc, aby obydwa te organy stanowiły wspólnie zespół ds.

LSR. Dodatkowo dokonując wyboru Zarządu i Rady Walne Zgromadzenie Członków zwracało uwagę, aby były to organy reprezentujące strukturę stowarzyszenia. Zgodnie z ustaleniami, Zarząd decydował ostatecznie o przyjęciu bądź odrzuceniu uwag zgłaszanych w trakcie konsultacji społecznych na poszczególnych etapach tworzenia strategii. Zespół ds. LSR zbierał się wielokrotnie i pracował nad uporządkowaniem zebranych w trakcie spotkań informacji, podsumowano prowadzoną ankietyzację i złożone arkusze pomysłów oraz dokonano ostatecznej analizy potrzeb rozwojowych. Dokonano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji i spotkań. Warsztaty zostały przeprowadzone w trybie stacjonarnym oraz w trybie zdalnym za pośrednictwem aplikacji Teams. Na zakończenie pierwszego etapu opracowana została diagnoza obszaru, która poddana została konsultacjom poprzez umieszczenie na stronie internetowej oraz udostępnienie w biurze w siedzibie LGD.

Wnioski i dane z przeprowadzonych konsultacji społecznych w konfrontacji z diagnozą obszaru LGD (diagnoza jakości życia mieszkańców przez pryzmat wykorzystania zasobów naturalnych obszaru, stanu środowiska naturalnego, rozwoju obszaru, w tym poziomu przedsiębiorczości, sytuacji na rynku pracy, a także zagrożeń wykluczeniem społecznym na obszarze LGD) oraz analizą SWOT, stały się podstawą do zidentyfikowania problemów stanowiących jednocześnie obszary tematyczne istotne dla konstruowania, a następnie realizowania LSR. Analiza SWOT, obszary tematyczne z niej wynikające oraz wskazywane grupy docelowe oraz grupy w niekorzystnej sytuacji, poprzez wywieszenie na stronie internetowej i wyłożenie w biurze LGD, poddane zostały konsultacjom społecznym

Dokonując analizy informacji zebranych w trakcie spotkań z mieszkańcami, złożonych ankiet w biurze i poprzez JOTFORM.COM, konsultacji oraz w trakcie spotkań Zespołu ds. LSR wyciągnięto następujące wnioski:

Wyniki diagnozy wskazują, że najlepszym wariantem rozwoju obszaru LGD jest realizacja przedsięwzięć w zakresie następujących celów:

1. Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE
2. Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna.
3. Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich.

Konsultacje społeczne, poparte ogólnodostępnymi danymi statystycznymi regionu wykazały, że największym potencjałem obszaru są jego walory przyrodnicze, krajoznawcze oraz historyczne. Należy więc skoncentrować działania, aby wykorzystać ten potencjał. Obszar Ponidzia ma szczególne predyspozycje do rozwoju turystyki. Ze względu na charakter rzeki Nidy i Zalewu Pińczowskiego najlepszą formą jest krótko pobytowa turystyka wodniacka. Już teraz można mówić o rodzącej się na obszarze powiatu agroturystyce, którą można by w przyszłości ukierunkować na ekoturystykę. Sprzyjają temu walory przyrodnicze obszaru LSR: nieskażone środowisko, występowanie stanowisk i rezerwatów roślinności chronionej, parków krajobrazowych, obszaru Natura 2000. Na obszarze obserwuje się powstawanie nowych ośrodków agroturystycznych, hoteli, pensjonatów, bazy gastronomicznej, wypożyczalni sprzętu wodnego, obiektów infrastruktury rekreacyjnej. Podkreślenia wymagają także znakomita tradycja wodniacka Pińczowa. Prętnie działa stowarzyszenie Klub Wodny Kon-Tiki, Aeroklub Pińczowski, Fundacja Zwrotnica. Powstał Ponidziański Ośrodek Lotów Widokowych. Rozwój turystyki i rekreacji w przyszłości może oprzeć się zatem o wypromowane produkty: turystykę wodną, rowerową, pieszą, powietrzną, krajoznawczą, agro - i ekoturystykę.

Inną ścieżką rozwoju turystyki może być promocja szlaku żydowskiego. Powiat pińczowski przez wiele lat był miejscem osiedlania się i egzystencji Żydów, którzy zakładali tu szkoły, drukarnie, biblioteki, budowali synagogi, uczestniczyli w życiu lokalnej społeczności. Działoszyce i Pińczów były jednymi z ważniejszych ośrodków żydowskich.

Obszar LSR posiada bardzo korzystne uwarunkowania historyczno-kulturowe, które odpowiednio wykorzystane także mogą posłużyć, jako element przyciągający turystów. Z drugiej strony poprzez działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i rozwój infrastruktury obszarów wiejskich osiąga się poprawę jakości życia mieszkańców. Obszar cechuje niezwykle bogate życie kulturalne i artystyczne. Występowanie licznych zespołów ludowych i formacji artystycznych, orkiestr, zespołów śpiewaczy, folklorystycznych świadczy o dużej aktywności społecznej.

Kolejny obszar, jaki pojawiał się w trakcie analizy wniosków z konsultacji to kapitał społeczny oraz integracja społeczna. Mimo istnienia wielu świetlic wiejskich, wyniki konsultacji społecznych wskazują na zbyt niską ofertę zajęć, integrujących imprez, szczególnie dla młodzieży i osób starszych, które stymulowałyby ich aktywność społeczną. Dlatego też, bardzo istotny element włączenia społecznego powinny stanowić również inwestycje związane z umożliwieniem dopasowania oferty do potrzeb lokalnych przez istniejące już placówki, a także inwestycje w rozbudowę infrastruktury przyczyniającej się do

poprawy dostępu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do miejsc, gdzie wdrażane będą działania w zakresie aktywnej integracji o charakterze środowiskowym.

Planowane do realizacji wsparcie lokalnych społeczności w postaci dofinansowania na tworzenie koncepcji inteligentnych wsi będzie doskonałym sposobem na wzmocnienie zaangażowania lokalnych społeczności w proces wdrażania nowopowstałej strategii. Przedsięwzięcie - Koncepcje inteligentnych wsi pozwoli wykorzystać lokalny potencjał, by w sposób oddolny aktywnie kreować rozwój lokalny. Dzięki nim mieszkańcy, współdziałając i tworząc partnerstwa, będą wspólnie decydować o swoim rozwoju. Zgodnie z zapisami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej, Lokalna Grupa Działania będzie premiować w punktacji projekty objęte Koncepcjami Inteligentnych Wsi, na które LGD udzieliły wsparcia i które wpisują się w Lokalną Strategię Rozwoju oraz projekty realizowane w partnerstwie. Takie działania wzmocnią partnerską współpracę członków LGD Ponidzie, mieszkańców oraz zwiększą zainteresowanie realizacją projektów partnerskich, ale przede wszystkim podniosą zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR. W celu odpowiedniego ukierunkowania działania zastosowano wskaźnik produktu ukierunkowany na partnerstwo oraz zakłada się kryteria premiujące nawiązywanie współpracy w celu opracowania i realizacji koncepcji w szczególności organizacje kobiece lub przy udziale kobiet(tj. grupy w niekorzystnej sytuacji)

Kolejne przedsięwzięcie - Wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej animacji społecznej jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane z brakiem akcji i programów aktywizujących młodych ludzi oraz osób starszych, grup w niekorzystnej sytuacji również będących w trudnej sytuacji w tym osoby doświadczające ubóstwa i wykluczenia. Działania będą realizowane m.in. poprzez aktywizację społeczną, edukacyjną również w zakresie rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska, zrównoważonego gospodarowania zasobami żywności, wody, energii, wiedzy konsumenckiej, dbałość o zdrowie oraz formy wsparcia animacji czasu wolnego. Wsparcie otrzymają głównie te projekty, których działania będą komplementarne z działaniami z wykorzystaniem przedsięwzięcia „Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-kulturalnemu” Zakłada się kryteria premiujące takie działania. Dofinansowania będą mogły uzyskać projekty rozwijające wiedzę/umiejętności w zakresie cyfryzacji, oszczędności zasobów, przedsiębiorczości, środowiska, klimatu, podnoszące kwalifikacje zawodowe, rozwijające zainteresowania, kursy, szkolenia, zajęcia pozwalające aktywnie spędzić czas.

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zgłaszane przez społeczność lokalną potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego. Bogactwem wsi polskiej, oprócz ziemi i ludzi, są kultura i tradycje. Wydarzenia historyczne, których doświadczył nasz kraj spowodowały, że wiele z tych wartości utraciliśmy, inne można jeszcze uratować tworząc ofertę wydarzeń opartej na dziedzictwie kulturowym.

Mieszkańcy zgłaszali potrzebę udokumentowania niematerialnych elementów kultury wiejskiej, które przetrwały w miejscowej tradycji, bądź zachowały się tylko w źródłach archiwalnych. Podkreślali jak ważne jest pielęgnowanie tradycji patriotycznych, niepodległościowych, obyczajów czy świąt ludowych stanowiących nasze dziedzictwo. Niezwykle ważnym wyzwaniem jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe. Rozwój kultury dokonuje się w procesie wzajemnego poszanowania i akceptacji, wzajemnej pomocy między pokoleniami. Organizacja wydarzeń skierowanych do młodych pozwoli zbudować poczucie przynależności i identyfikacji z regionem. Osobom starszym pozwoli na przekazanie wartości. Zakłada się kryteria premiujące działania szczególnie przy współpracy z osobami młodymi, starszymi oraz działań z wykorzystaniem obiektów lub obiektów wyposażonych w ramach innych celów LSR.

Działania będą realizowane poprzez organizację/wsparcie wydarzeń, inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej, wydarzeń związanych z dziedzictwem kulturowym poprzez przekazy tradycji ustnie, ceremoniału i wierzenia, wystawy, targi promujące dziedzictwo kulturowe regionu Ponidzia w tym charakterystycznego dla niego języka, zwyczajów, strojów, tradycji, czy też budownictwa lub promujące ochronę krajobrazu wiejskiego.

Kolejnym kierunkiem wsparcia ze strony LGD jest ukierunkowanie działań na sferę gospodarczą obszaru. Adresatami tego kierunku są również osoby mogące stworzyć miejsca pracy w sferze okolicznościowej. Działania te pomogą zwiększyć dochody mieszkańców, podniosą ich standard życia, będą generować miejsca pracy. Wsparciem należy objąć przede wszystkim osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, bezrobotne i młode do 25 roku życia, a jak wynika z ankiety grupy te zostały wskazane, jako najbardziej zaniedbane. Patrząc na analizę widać, że obszary wiejskie Ponidzia borykają się z problemem charakterystycznym dla obszarów wiejskich jako takich, czyli niskim poziomem kapitału społecznego. Przejawia się to w słabym stopniu zorganizowania, odpływem młodych ludzi, brakiem aktywności i zaufania. Receptą na to mogą być działania na rzecz aktywizacji oraz wsparcie

samoorganizacji społecznej poprzez tworzenie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Szansą, aby się to udało jest rozwój współpracy na rzecz aktywizacji i edukacji w regionie. Tylko w ten sposób świadoma i aktywna społeczność zaakceptuje i włączy się w budowanie oferty turystycznej regionu oraz stanowić będzie jej najważniejszy element.

Tworzona Lokalna Strategia Rozwoju nie jest dokumentem zamkniętym. Realizacja LSR będzie podlegać stałemu procesowi monitoringu i ewaluacji opisanemu w rozdziale X, w którym zaangażowana będzie społeczność lokalna. Zdiagnozowane obszary problemowe w zakresie: stopnia realizacji celów i wskaźników, stopnia wykorzystania budżetu LSR, funkcjonowania LGD lub we wdrażaniu działań animacyjnych i umożliwią szybką reakcję w postaci opracowania działań naprawczych. Na bazie tych działań będą wypracowywane rekomendacje do wprowadzenia ewentualnych zmian. Zmiany mogą być również wymuszone zmianami przepisów prawa.

LGD Ponadto działa na zasadach partnerskich. Niemniej, w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków planuje się w ramach organizowanych warsztatów refleksyjnych zmotywować i zaprosić na spotkanie szerszą grupę członków.

Na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniono zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 dotyczą one:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- równości kobiet i mężczyzn;
- równości szans (m.in. zasady wynikające z Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych) i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód” (DNSH).

Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR

Analiza potrzeb i potencjału stanowi fundament tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Przygotowana została na podstawie Diagnozy obszaru Lokalnej Grupy Działania Ponidzie oraz przeprowadzonej analizy SWOT, która określa czynniki wewnętrzne, czyli mocne i słabe strony obszaru oraz czynniki zewnętrzne, czyli szanse i zagrożenia, które decydują o możliwościach rozwojowych danego obszaru. Analiza ta powstała na podstawie przeprowadzonych w trakcie konsultacji ze społecznością lokalną badań ankietowych. Badania te pomogły zebrać opinie mieszkańców obszaru LGD Ponidzie na temat obszarów, jakimi powinna zająć się nowa Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027. W przygotowaniu analizy pomogły działania grupy roboczej ds. LSR powołanej przez Zarząd LGD Ponidzie. W wyniku działań na wielu płaszczyznach udało się stworzyć analizę zachodzących zjawisk, szans i problemów, jakie mają miejsce na obszarze LGD Ponidzie. Jest to kluczowy element do poprawnego zidentyfikowania i zdiagnozowania czynników istotnych dla rozwoju obszaru. Analiza potrzeb i potencjału LSR odnosi się do najważniejszych obszarów, na które ma wpływ LSR.

1. Potencjał LSR

1.1. Sytuacja ekonomiczna

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w 2021 roku w gminach wchodzących w skład LGD kształtowały się w przedziale 967,30 (Złota) – 1 738,35 (Pińczów). Warto dla porównania odnotować, że najwyższym wskaźnikiem G w Polsce może się pochwalić gmina Kleszczów – w 2021 wyniósł on 29 808,10 zł (w 2020 roku - 31 028,40 zł). Najniższy wskaźnik G obliczono dla gminy Potok Górny – 485,66 zł w 2021 roku (w 2020 roku - 454,97 zł). Szczegóły dotyczące wydatków gmin wchodzących w skład LGD Ponidzie obrazuje poniższa tabela.

TABELA 14 WSKAŹNIKI G DLA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD.

Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	851,34	863,75	899,20	892,08	922,22	991,26	1 100,71
Kije	937,76	1 209,01	1 433,27	1 009,81	1 054,23	1 178,07	1 257,55
Michałów	965,86	901,10	941,54	838,89	880,67	942,72	1 042,79
Pińczów	1 383,79	1 357,11	1 520,73	1 451,24	1 533,13	1 654,73	1 738,35
Złota	772,46	775,05	761,90	781,72	846,96	972,06	967,30

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Kolejną kwestią wymagającą omówienia są wydatki gmin. W latach 2015-2020 w niemal wszystkich gminach obszaru LGD wydatki rosły i należy zauważyć, że wzrosty te były dość

znaczne (w przypadku gminy Michałów aż o 2 054,54 zł). W 2020 roku największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca miała gmina Michałów (5 363,52 zł), a najniższe gmina Złota (4 223,16 zł). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

TABELA 15 WYDATKI GMIN NA 1 MIESZKAŃCA W ZŁOTÓWKACH.

Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotówkach (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Działoszyce	3 391,57	3 106,54	3 282,37	4 256,64	4 518,84	4 843,30
Kije	5 321,55	3 725,42	3 736,13	3 916,46	4 424,01	4 442,47
Michałów	3 308,98	3 085,98	4 094,23	4 730,34	4 439,96	5 363,52
Pińczów	3 385,40	3 332,08	3 606,72	3 755,50	4 421,33	4 544,26
Złota	2 673,09	3 179,64	4 000,08	4 048,40	3 992,67	4 223,16

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

Gminy wchodzące w skład LGD Poniemie na tle wszystkich gmin województwa świętokrzyskiego wypadają przeciętnie. W kategorii uwzględniającej dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca wskaźnik powyżej średniej dla województwa świętokrzyskiego posiada jedynie gmina Działoszyce. Najstabilniej spośród gmin obszaru LGD wypadła tutaj gmina Złota. W przypadku wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca jedyną gminą, która przekroczyła średnią województwa jest gmina Michałów, a najstabilniej wypadła w tej kategorii ponownie gmina Złota. Gmina Pińczów jest jedyną, która przekroczyła średnią, jeśli chodzi o ilość podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, a wskaźniki pozostałych gmin dość znacznie od tej średniej odstawały. Jeśli chodzi natomiast o środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych, wartości przy gminach obszaru LGD wypadają bardzo źle w porównaniu do średniej województwa, z czego zdecydowanie najmniej środków posiadała gmina Kije. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

TABELA 16 GMINY WCHODZĄCE W SKŁAD LGD NA TLE INNYCH GMIN

Nazwa gminy	Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Działoszyce	5 631,28	2 309 042,69	4 843,30	1 043,4
Kije	5 184,51	531 910,92	4 442,47	1 141,7
Michałów	5 408,25	1 952 265,58	5 363,52	1 004,1
Pińczów	4 970,74	1 875 148,72	4 544,26	1 370,5
Złota	4 512,11	1 125 777,33	4 223,16	1 081,3

Średnia województwa świętokrzyskiego	5 569,83	3 624 734,74	5 234,57	1 273,0
---	-----------------	---------------------	-----------------	----------------

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

1.2. Charakterystyka Gospodarki

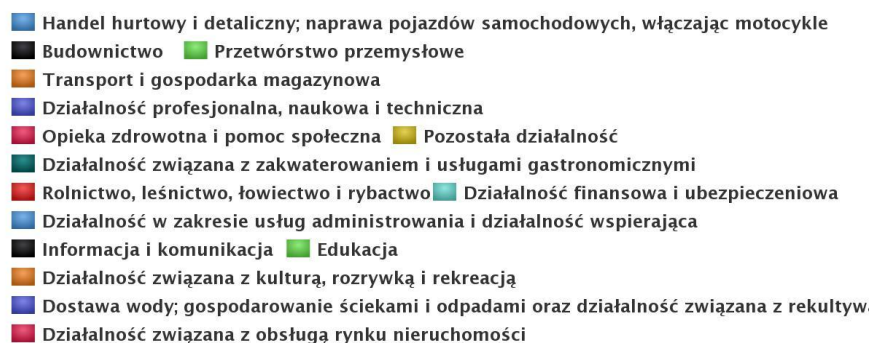
Obszar posiada charakter rolniczo-przemysłowy. Przemysł zlokalizowany jest głównie na terenie gminy Pińczów i oparty na przetwarzaniu naturalnych złóż gipsu, wapieni oraz produktów rolnych. Do najważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu pińczowskiego należą m.in.: SINIAT Sp. z o.o., Saint-Gobain Construction Products Polska sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „EKO-INŻ”, Misztal S.J., REGESTA Spółka Akcyjna, GOMAR Sp. z o.o., Dolina Nidy Sp. z o.o., Natur VIT, PMP Prefabrykаты, Novatek Green Energy, Stadnina Koni Michałów Sp. z o.o.

W powiecie pińczowskim w roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2 808 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2 081 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 203 nowe podmioty, a 104 podmioty zostały wyrejestrowane. Na przestrzeni lat 2009-2020 najwięcej (242) podmiotów zarejestrowano w roku 2018, a najmniej (197) w roku 2014. W tym samym okresie najwięcej (261) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (104) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie pińczowskim najwięcej (161) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (2 694) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 2,3% (64) podmiotów, jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 26,7% (751) podmiotów, a 71,0% (1 993) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest, jako pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie pińczowskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (30.8%) oraz Budownictwo (19.7%). Rodzaje przeważającej działalności przedstawia tabela poniżej.

Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012 – 2020

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

W ostatnich latach liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności wzrastała i wzrost ten był dość duży. Najbardziej pozytywne tendencje dotyczyły gmin Działoszyce (wzrost w latach 2016-2021 o 255,3) i Pińczów (o 255,8). Warto zwrócić jednak uwagę na różnice pomiędzy poszczególnymi gminami, które wchodzi w skład LGD. Podczas gdy w gminie Michałów w 2021 roku wartość wskaźnika liczby podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 1 047,7, w gminie Pińczów wskaźnik był znacznie wyższy i wyniósł 1 474,1. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

TABELA 17 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W REJESTRZE REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	878,8	945,7	963,6	974,8	1 043,4	1 134,1
Kije	952,2	989,6	977,4	1 044,6	1 141,7	1 179,0
Michałów	921,1	897,7	917,5	973,4	1 004,1	1 047,7
Pińczów	1 218,3	1 249,4	1 267,5	1 318,3	1 370,5	1 474,1
Złota	914,1	1 010,2	1 023,9	1 058,5	1 081,3	1 166,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W latach 2016-2021 na obszarze LGD odnotowano też wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i były to wzrosty dość duże. Największy dotyczył gminy Złota (o 130). W 2021 roku najwięcej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców odnotowano w gminie Pińczów (639), zaś najmniej w gminie Michałów (493). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

TABELA 18 OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 10 TYS. LUDNOŚCI.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	376	409	422	422	461	495
Kije	422	440	433	462	509	525
Michałów	409	393	408	445	465	493
Pińczów	542	549	554	574	597	639
Złota	394	444	457	462	476	524

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

TABELA 19 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Gminy	Podmioty gospodarki narodowej liczba pracowników 0-9 Stan na dzień 31.12.2020	Podmioty gospodarki narodowej liczba pracowników 10-49 Stan na dzień 31.12.2020
Działoszyce	283	8
Kije	286	7
Michałów	255	12
Pińczów	1604	54
Złota	266	12
Razem	2694	93

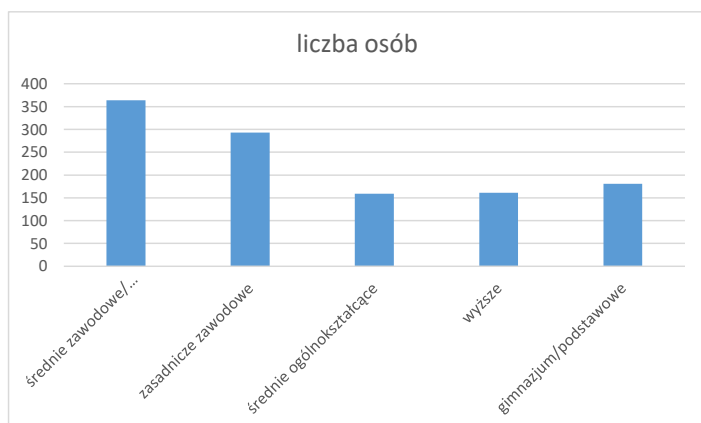
Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

1.3. Charakterystyka rynku pracy

Analizując poziom bezrobocia na obszarze LGD Ponidzie, można dostrzec niewielki spadek bezrobocia. Od 2016 do 2020 roku liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 169 osób – z 1327 osób (2016 r.) do 1158 (2020 r.). W rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Pińczowie ubyło więcej mężczyzn (spadek o 122 osoby) niż kobiet (spadek o 47). W dalszym ciągu więc, wśród bezrobotnych obszaru LGD Ponidzie dominują kobiety. Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego rozpatrzono także zależność poziomu bezrobocia od takich czynników, jak: wiek osób bezrobotnych, poziom wykształcenia bezrobotnych, długość czasu pozostawania bez pracy. Wyniki są następujące:

Na koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pińczowie było zarejestrowanych 508 mężczyzn oraz 650 kobiet. Analizując dane dot. bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy można stwierdzić, że najwięcej bezrobotnych pozostaje bez pracy długotrwale, czyli dłużej niż 24 miesiące. Grupa osób zarejestrowanych w urzędzie pracy na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie LGD Ponidzie, pozostający bez pracy poniżej roku – to 529 osób. Porównywalna liczba dotyczyła bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 1 roku – 629 osób. Liczba osób pracujących w Powiecie Pińczowskim przypadająca na 1 000 mieszkańców wynosi 150 i jest niższa niż w województwie (193). Fakt ten jest związany z występującym na tym terenie zjawiskiem „ukrytego bezrobocia”, które wynika z rolniczego charakteru terenu (osoby mieszkające na wsiach często nie rejestrują się w urzędach pracy jako bezrobotni).

Zgodnie z danymi z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach za 2020 rok na obszarze LGD Ponidzie, czyli powiatu pińczowskiego, podział osób zarejestrowanych jako bezrobotne według rodzaju wykształcenia przedstawia poniższy wykres.

Najwięcej osób bezrobotnych, bo aż 364 to osoby z wykształceniem średnim zawodowym lub policealnym. Najmniej zaś to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (159 osób) i wyższym z (161 osób).

Porównując te statystyki do średnich dla województwa świętokrzyskiego czy Polski, widać zbieżne tendencje.

Zjawiskiem obserwowanym, tak w skali obszaru działania LGD jak i kraju jest odpływ młodych, zwłaszcza wykształconych osób do większych miast i aglomeracji (często po zakończeniu edukacji nie wracają w rodzinne strony) oraz za granicę.

Stosunek procentowy między rejestrowanymi bezrobotnymi a osobami będącymi w wieku produkcyjnym wynosi 6,2 % w województwie świętokrzyskim, a w powiecie pińczowskim 5,1 %.

Niekorzystnie kształtuje się trend udziału kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem. Corocznie stanowią one ponad połowę ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W latach ubiegłych dane te kształtowały się następująco od 52,5 % w 2016 roku do 56 % w 2020 roku.

TABELA 20 LICZBA BEZROBOTNYCH NA OBSZARZE LSR

ROK	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR stan na 30.12.2020		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem
2017	615	524	1139
2018	668	459	1127
2019	616	465	1081
2020	650	508	1158

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

TABELA 21 LICZBA BEZROBOTNYCH W PODZIALE NA GMINY

Gmina	Bezrobotni w podziale na gminy: stan 30.12.2020			
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Do 25 r.ż.
Działoszyce	157	87	70	35

Kije	124	75	49	20
Michałów	113	68	45	26
Pińczów	658	372	286	124
Złota	106	48	58	24
Razem	1158	650	508	229

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS,

1.4. Kapitał społeczny

Zgodnie z opinią mieszkańców, na terenie obszaru LGD Poniemie działa wiele organizacji pozarządowych, chętnych do angażowania się w rozwój lokalny. Na terenie powiatu pińczowskiego działają 131 organizacji pozarządowe. W przeważającej ilości są to Ochotnicze Pożarnice Pożarne oraz 30 Kół Gospodyń Wiejskich. Aktywnie działające Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły śpiewacze i folklorystyczne, orkiestry czy jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych wspierają rozwój kulturalny, kultywują tradycje regionalne i folklorystyczne. Na obszarze funkcjonują również jednostki kultury (PSCK, Kasztelania). Niestety mimo stosunkowo wielu inicjatyw i rozwoju społeczności obywatelskiej brakuje jednak akcji i programów, które będą aktywizować mieszkańców obszaru, zarówno osoby młode jak i seniorów. Organizacje działające na obszarze mają niski potencjał finansowy i logistyczny, przez co słabiej wykorzystują dostępne środki na realizację celów statutowych. Na terenie LSR nie działają również podmioty świadczące pomoc organizacjom społecznym/NGO szczególnie tym z nieugruntowaną pozycją (organizacje młode, z niskim budżetem), co prowadzi do ograniczenia szans ich rozwoju. Niewystarczające środki na wspieranie inicjatyw (włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD, organizowanie społeczności lokalnej i animacja społeczna, ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi) lub małe możliwości pozyskiwania środków publicznych na inicjatywy lokalne, w których ogromną przeszkodą jest wymagany finansowy wkład własny, hamują aktywność mogącą przysłużyć się lokalnej społeczności w różnym zakresie. Wspieranie instytucji działających w obszarze integracji społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego stanowi jeden z priorytetów realizacji LSR. Niezwykle ważnym wyzwaniem, jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe.

Brak aktywności mieszkańców, zwłaszcza osób młodych, sprawia, że nie utożsamiają się oni z miejscem zamieszkania. Nie są z nim związani emocjonalnie, co ułatwia decyzję o ewentualnej emigracji. Doskonałym narzędziem zapobiegającym temu zjawisku mogą być koncepcje inteligentnych wsi, które są oddolnymi inicjatywami społeczności mieszkającej na wsiach, pobudzającymi mieszkańców do działań na własnym terenie. Dzięki nim mieszkańcy, współdziałając i tworząc partnerstwa, będą wspólnie decydować o swoim rozwoju. Instrumentem realizowanym w ramach interwencji będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju inteligentnych wiosek (smart villages) mających na celu wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań m.in. w obszarach poprawy jakości życia, ograniczenia depopularyzacji, niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego, niewystracającej liczby miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego. Przygotowanie i realizacja lokalnych strategii rozwoju w oparciu o współpracę różnych partnerów, w tym zaangażowanie społeczności lokalnej, jak również zakres możliwego wsparcia w ramach LSR, przyczyni się do umocnienia współpracy wielopodmiotowej na poziomie lokalnym.

Organizacje pozarządowe tworzą trzon sektora społecznego Na obszarze działania LGD istnieją organizacje prężnie działające jak i takie, którym brak wiary we własne możliwości. Organizacje pozarządowe powinny być aktywnie włączone w realizację projektów poprawiających atrakcyjność obszaru i jego promocję, aktywizację mieszkańców poprzez realizację projektów związanych z warsztatami tematycznymi czy zajęć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych. W ostatnich latach nastąpił wzrost ich aktywności. KGW kultywują folklor, ratują od zapomnienia dawne receptury kulinarne, kultywują tradycjonalizm, a z drugiej strony rozwijają przedsiębiorczość kobiet na obszarach wiejskich. Kobiety wiejskie zauważają dorobek kulturowy i społeczny swoich matek i babć, oraz mają na uwadze zwiększone możliwości odnowy wsi i aktywizacji społeczeństwa wiejskiego. Lokalni liderzy

w nich się angażujący pragną polepszyć sytuację społeczną, gospodarczą czy przestrzenną obszaru. Duża część organizacji zajmuje się rozwiązywaniem problemów lokalnych, rozwojem czy promocją terenu, ale też koncentruje swoją aktywność na zagadnieniach kulturowych, w tym podtrzymaniu lokalnych tradycji, przekazywaniu ich z pokolenia na pokolenia, a także wzmocnieniu lokalnej tożsamości kulturowej. Na szczególną uwagę zasługują KGW, OSP, ale też stowarzyszenia/zrzeszenia grup zawodowych czy pasjonaci różnych dziedzin sportowych.

Organizacje pozarządowe napotykać w swoich działaniach jednak na szereg problemów. Do najistotniejszych należy niski potencjał finansowy, ale też brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia, w tym niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych.

Czynnikiem ograniczającym integrację/rozwój społeczeństwa obywatelskiego na terenie LGD jest również niewystarczająca liczba obiektów, które mogą być wykorzystywane w tym zakresie, a także brak podmiotów świadczących im pomoc.

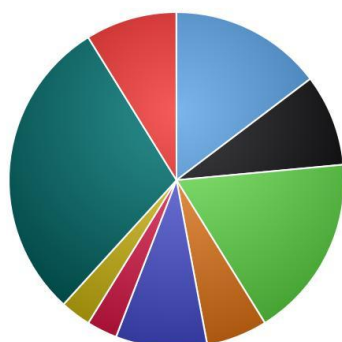
Według danych GUS 31.XII.2021 na terenie powiatu pińczowskiego znajduje się tylko 7 instytucji pełniących funkcje kulturalne (Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice). Na jedną placówkę przypada aż 5 403,00 osób (GUS 2020). Centra kultury znajdują się głównie w miastach. Mieszkańcy zgłaszają potrzebę tworzenia miejsc sprzyjających integracji również w małych miejscowościach. Miejscach dedykowanych, wyznaczonych oddolnie przez mieszkańców.

Pomimo problemów finansowych organizacje pozarządowe a w szczególności KGW organizują spotkania i warsztaty.

Imprezy organizowane przez KGW w 2020 roku oraz liczba uczestników na tle innych imprez organizowanych przedstawia rysunek poniżej;

Koła / kluby / sekcje, 2020

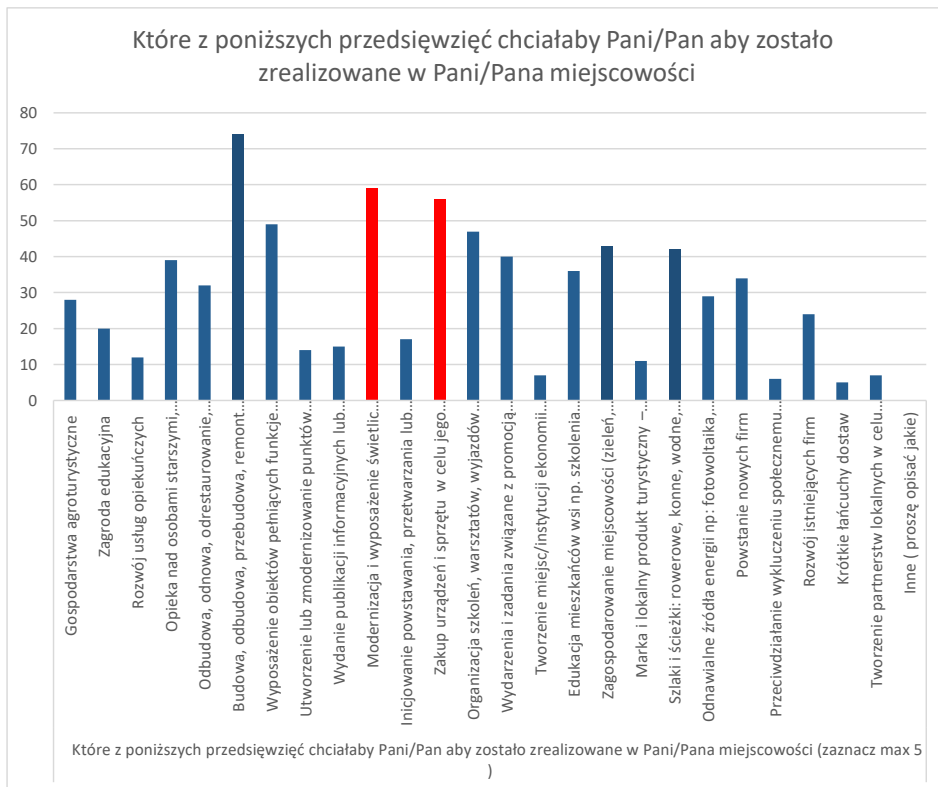
(Źródło: GUS)

- plastyczne/techniczne
- taneczne
- muzyczne
- informatyczne
- teatralne
- turystyczne i sportowo rekreacyjne
- seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku
- koło gospodyń wiejskich
- inne

www.polskawliczbach.pl

Problem został odzwierciedlony w ankietach: Na pytanie, „Które z poniższych przedsięwzięć chciałaby Pani/Pan, aby zostało zrealizowanych w Pani/Pana miejscowości- modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących ich funkcje oraz terenów przylegających do tych obiektów”, zakup urządzeń i sprzętu w celu jego udostępniania lokalnej społeczności były jednym z najczęściej wskazywanych.

Dlatego tak ważnym obszarem tematycznym w nowej strategii rozwoju powinien być rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna poprzez wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej również poprzez stworzenie bazy lokalowej odpowiadającej potrzebom mieszkańców oraz jej odpowiednie wyposażenie. Koła Gospodyń Wiejskich oraz Ochotnicze Straże Pożarne to najbardziej zaangażowane w rozwój regionu stowarzyszenia. Członkiniami KGW są matki, gospodynie, przedsiębiorcze kobiety. To one są blisko mieszkańców i najlepiej znają swoje środowisko. Podczas spotkań i składania ankiet to one były najbardziej zainteresowaną w działania grupą społeczną. Do swoich działań potrzebują jednak wsparcia animacji odpowiedniego wyposażenia oraz miejsc, gdzie będą mogły działać.

1.5. Problemy społeczne

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej są zróżnicowane. Głównie jest to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Poniżej przedstawiono tabele, która wskazuje na spadek osób korzystających z pomocy społecznej. Jest to jednak spadek pozorny. Wynika on nie z poprawy sytuacji bytowej mieszkańców, ale z tego, że kryteria dochodowe w pomocy społecznej nie są od dłuższego czasu podwyższane i duża liczba mieszkańców nie kwalifikuje się do wsparcia.

Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej pełnią wszelkie formy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Zadania pomocy społecznej pełnią gminne ośrodki pomocy społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pińczowie. Głównym powodem zjawiska wykluczenia społecznego na obszarze LGD są przyczyny materialne. Jest to związane przede wszystkim z długotrwałym bezrobociem oraz ubóstwem. W celu zwiększenia obszarów włączenia społecznego konieczne jest wsparcie osób zagrożonych i wykluczonych społecznie oraz wyeliminowanie barier, które uniemożliwiają ich włączenie społeczne. Umożliwić to powinny działania związane z integracją społeczną, zdobywanie i aktualizacja kwalifikacji zawodowych oraz przedsięwzięcia skierowane na rozwój postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru.

Mimo istnienia świetlic wiejskich, wyniki konsultacji społecznych wskazują na zbyt niską ofertę zajęć, integrujących imprez szczególnie dla młodzieży i osób starszych, które stymulowałyby ich aktywność społeczną. Dlatego też, bardzo istotny element włączenia społecznego powinny stanowić również inwestycje związane z umożliwieniem dopasowania oferty do potrzeb lokalnych przez istniejące już placówki, a także inwestycje w rozbudowę infrastruktury przyczyniającej się do poprawy dostępu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do miejsc, gdzie wdrażane będą działania w zakresie aktywnej integracji o charakterze środowiskowym. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób z grup docelowych oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które mają ograniczony dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury. Ważne wydaje się, zatem, ukierunkowanie strategii również na wsparcie infrastruktury społecznej, publicznej w celu poprawy, jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

TABELA 22 BENEFICJENCI ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

Gmina	Środowiskowa pomoc społeczna: stan 30.12.2020				
	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	500	469	423	292	233
Kije	588	554	499	430	368
Michałów	351	320	308	289	267
Pińczów	1016	925	748	757	632
Złota	222	211	93	199	138
Razem	2677	2479	2071	1967	1638

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

1.6. Dziedzictwo kulturowe.

Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Ziemia pińczowska, obszar działania LGD Ponidzie, może poszczycić się wielowiekową tradycją osadniczą z trwale wrytymi śladami w postaci zabytków kultury materialnej, zabytków kultury duchowej oraz wciąż odkrywanych zabytków archeologicznych. Zbadane ślady osadnictwa sięgają okresu kultury lubelsko-wołyńskiej (2800-2700 lat p.n.e.) np. stanowisko archeologiczne w m. Bronocice, gmina Działoszyce. Pozostałościami po ludach żyjących

u schyłku epoki kamienia są kopce i kurhany – pradawne cmentarzyska, stanowisko kultury celtyckiej w m. Pełczyńska gmina Złota.

Do najważniejszych zasobów dziedzictwa architektonicznego należą obiekty sakralne a wśród nich kościoły katolickie, reprezentowane w historii sztuki w Polsce np.:

- Kościół w Zagości Starej wymieniany ze względu na zachowane romańskie rzeźby architektoniczne,
- Kościół w Działoszycach wymieniany z uwagi na ciekawą dwukondygnacyjną kaplicę oraz gotyckie malowidła przedstawiające „Credo”,
- Kaplica św. Anny na wzgórzu w Pińczowie, wymieniana jako pierwsza w Polsce wolnostojąca kaplica kopułowa.

Oraz zabytki sakralne judaizmu:

- Synagoga w Pińczowie stanowiąca podręcznikowy przykład jednej z najstarszych dobrze zachowanych synagog,
- Oraz, niestety, ruiny klasycystycznej synagogi w Działoszycach.

Swoistym obiektem sztuki sakralnej są kapliczki i krzyże przydrożne rozsiane wśród dróg i pól. Ponad 60 obiektów pochodzących z XVII/XVIII w. Zaewidencjonowano w Katalogu Zabytków Sztuki Polskiej, ponad 100 znajduje się w ewidencji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do architektonicznych zasobów dziedzictwa kulturowego należą także zespoły pałacowo/dworsko-parkowe, obiekty budownictwa ludowego, obiekty uznane za zabytki techniki. Wszystkie one świadczą o rozwoju form ekonomicznych na terenie powiatu.

Zespoły pałacowe występują w miejscowościach Sancygniów, Pińczów, Góry i Chroberz. Zespoły dworskie występują w miejscowościach: Krzyżanowice, Pierocice, Węchadłów, Michałów, reprezentują architekturę od XVI poprzez XVIII i XIX wiek. Ich kondycja jest różna w większości zła. Również założenia parkowe, parków przydworskich ulegają zniekształceniom i degradacji kompozycyjnej.

Największą liczbę zabytków stanowią obiekty budownictwa ludowego. Szczególną wartość mają zachowane układy urbanistyczne wsi – ulicówki, wielodrożnice czy wsie łanowe. Zasób materialny większości wsi obszaru objętego LSR jest zasobem powojennym, niemniej zachowało się wiele pojedynczych obiektów – budynków mieszkalnych, drewnianych czy też zabudowań gospodarczych.

Najcenniejszym z zabytków techniki jest most drewniany na palach w miejscowości Umianowice. Wśród pozostałych wyróżnić należy młyny oraz zabudowania funkcjonujących od XVII wieku zakładów kamienia w Pińczowie. Liczne zabytki znajdujące się na obszarze działania LGD wymagają jednak inwestycji poprawiających ich stan i przeciwdziałających procesowi niszczenia. Ponadto, aby w pełni móc wykorzystać posiadany potencjał turystyczny koniecznym wydaje się również inwestowanie w oznakowanie posiadanych zasobów.

TABELA 23 ZESTAWIENIE ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW – STAN NA 30 CZERWCA 2021.

GMINY	Zabytki ogółem	Obiekty sakralne Katolickie	Obiekty sakralne -pozostałe	Zespoły pałacowe/ dworskie	Park	Zabytki techniki	Pozostałe
Działoszyce	18	8	1	5	4	0	0
Kije	7	4	0	0	0	3	0
Michałów	12	5	1	4	2	0	0
Pińczów	32	18	1	7	2	1	3
Złota	10	7	0	2	1	0	0

Obszar ogółem	79	42	3	18	9	4	3
----------------------	----	----	---	----	---	---	---

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Na podstawie danych ze strony: www.wuoz.kielce.pl- rejestr zabytków nie ruchomych województwa świętokrzyskiego.

Na przestrzeni wieków kulturową tożsamość obszaru tworzyli m.in. kardynał Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, staraniem, którego Pińczów w 1428 roku zyskał prawa miejskie; Hugo Kołłątaj współtwórca Konstytucji 3 Maja, uczeń miejscowego gimnazjum, proboszcz Pińczowa i pobliskich Krzyżanowic; Augustyn Kordecki, obrońca Częstochowy -przeor tuż. klasztoru paulińskiego; Santi Gucci – architekt i rzeźbiarz tworzący w miejscowym wapieniu-pińczaku; Jan Chryzostom Pasek – autor słynnych pamiętników; wybitny poeta oświecenia Stanisław Trembecki (urodził się w Jastrzębnikach gm. Działoszyce); piewca Ponidzia Adolf Dygasiński, urodzony w Niegosławicach. Analizując zasoby w postaci licznej zabytkowej architektury, która stanowi tło naszej tożsamości LSR widzi potencjał, który dobrze wykorzystany będzie wzbogacał życie mieszkańców, wpłynie na jego rozwój

Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości. Liczne zabytki oraz potencjał w postaci ludzi świadomych swoich korzeni to doskonała baza do ochrony swojej kultury, promowania jej oraz jej dalszego przekazywania. Mieszkańcy mając świadomość swojego dziedzictwa kulturowego na spotkaniach zgłaszali potrzebę udokumentowania również niematerialnych elementów kultury wiejskiej, obrzędów, zwyczajów, które przetrwały w miejscowej tradycji. Kulturowa spójność mająca swoją genezę w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej. Zaangażowanie mieszkańców w krzewienie kultury jest potencjałem, który należy wspierać. Przedsięwzięcia, które mogą chronić dziedzictwo kulturowe oraz przyrodnicze polskiej wsi są elementem bezcennym.

1.7. Potencjał dla rozwoju turystyki

Ważną branżą rozwijającą się na terenie powiatu pińczowskiego jest turystyka. W strategii rozwoju powiatu pińczowskiego wskazano, że:

„Spada zainteresowanie trzema „S” (Sun, Sea, Sand – słońce, morze, piasek), a wzrasta zainteresowanie aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. Następuje stopniowe odchodzenie od turystyki masowej na rzecz turystyki indywidualnej o specyficznych potrzebach, uprawianie hobby, przeżywanie przygód i mocnych wrażeń przy jednoczesnym poczuciu bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia w podróży. Sport, rekreacja, atrakcje kulturalne, archeologiczne, historyczne miasta, stare zamki i pałace stanowią motywacje w uprawianiu turystyki. Ta turystyka źródło popytu ma w Europie Zachodniej, ale będzie stale wzrastać w Polsce jako motyw powrotu do korzeni. Wzrasta zainteresowanie „zieloną” turystyką, zdrowa żywność, recykling odpadów, zdrowe wyposażenie, co ma odzwierciedlenie w turystyce wiejskiej i leśnej. Turystyka wiejska, agroturystyka są coraz bardziej popularne zarówno wśród operatorów turystyki jak i samych turystów. Ekoturystyka już dziś stanowi poważny sektor uprawiania turystyki w Europie i świecie. Fauna i flora, foto safari stanowią atrakcyjny motyw do uprawiania turystyki i podróży. Następuje powrót do turystyki konnej i traperskiej organizowany w naturalnych warunkach przyrodniczych. Wzrasta zapotrzebowanie na turystykę weekendową. Rośnie popularność bazy pobytowej o rozbudowanych funkcjach: ośrodki rekreacyjno -wypoczynkowe, sportowe, turystyki zdrowotnej, o bardzo atrakcyjnych i różnorodnych programach. Atrakcje naturalne wzmocnione przez atrakcje specjalne w tym celu budowane stanowią dziś niezwykle dochodowy rodzaj przemysłu turystyczno-rozrywkowego.”

Teren działania LGD przy posiadanych bogatych walorach przyrodniczych, ma odpowiedni potencjał do rozwoju sektora turystycznego, w tym turystyki uzdrowiskowej.

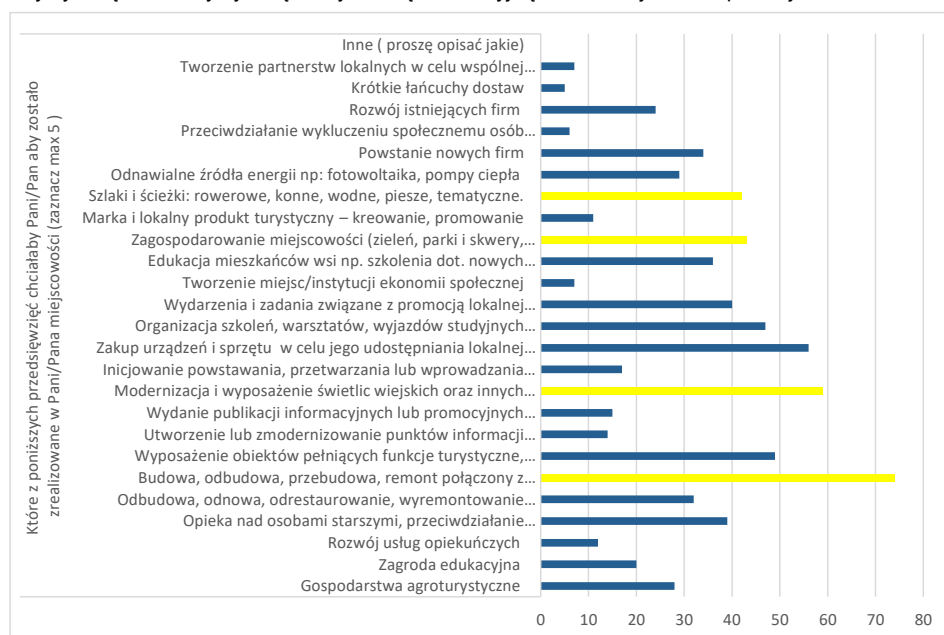
W Strategii uzdrowiska zaznaczono, że „Ważne dla rozwoju regionu i zwiększenia liczby turystów jest stworzenie odpowiedniej bazy technicznej na potrzeby usług turystycznych i uzdrowiskowych. Oferta turystyczna i rekreacyjna nadal jest zbyt mało atrakcyjna, a także zbyt mało dostępna, aby zapewnić wysoką i trwałą renomę w sferze turystyki. Ważne jest przyciągnięcie większej liczby

inwestorów, a zwłaszcza, co jest kluczowym zagadnieniem, spełnienie oczekiwań mieszkańców i kuracjuszy. Należy dążyć do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców i turystów, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych.”

Zauważając potrzeby rozwoju w tym kierunku miasto Pińczów rozpoczęło starania o status obszaru ochrony uzdrowiskowej. Efektem działań jest zawiązane przez gminę Pińczów wspólnie z gminami: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój oraz Kazimierza Wielka porozumienie partnerskie pod nazwą OSI Uzdrowiska Świętokrzyskie.

Obszar uzdrowiskowy został zaproponowany również w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jako gminy dysponujące zasobami wód leczniczych.

Podczas konsultacji mieszkańcy w ankietach wskazują na potrzebę inwestowania w bazę turystyczną, okołoturystyczną, rozrywkową, rekreacyjną, co obrazuje tabela poniżej.

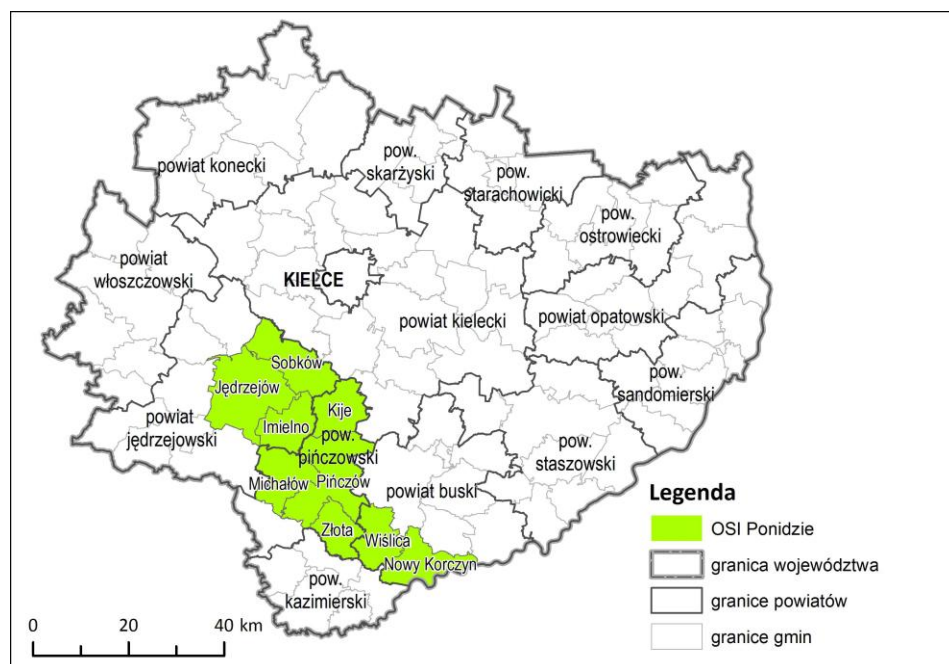

Obszar LGD posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki. W trakcie spotkań z mieszkańcami pojawiała się opinia, że walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe) stanowią najmocniejszą stronę obszaru. Należy je tylko odpowiednio wykorzystać do rozwoju regionu, zwłaszcza w sytuacji obserwowanego od jakiegoś czasu wzrostu zainteresowania wśród społeczeństwa turystyką, w szczególności aktywną. Potencjałem turystycznym tego terenu są różnorodne formy ochrony przyrody, obiekty dziedzictwa kulturowego, lokalne produkty oraz znajdujące się na obszarze LGD szlaki piesze, rowerowe, konne i wodne, a także przystań kajakowa, aeroklub czy stadnina koni, co stwarza duże możliwości do przyciągnięcia turystów poszukujących aktywnego wypoczynku. Fakt, iż przez teren płynie rzeka Nida, na której działające w partnerstwie sąsiadujące Lokalne Grupy Działania oznakowały szlak kajakowy, przyczynił się do odrodzenia na Ponidziu tradycji kajakowych. Istotne z punktu rozwoju turystyki jest stworzenie Partnerstwa OSI Ponidzie. Partnerstwo Ponidzie zostało zawiązane na mocy porozumienia jednostek samorządu terytorialnego na rzecz utworzenia Obszaru Strategicznej Interwencji Ponidzie (OSI Ponidzie). Współtworzy je dziewięć gmin przynależnych administracyjnie do trzech powiatów województwa świętokrzyskiego – powiatu

pińczowskiego, powiatu buskiego i powiatu jędrzejowskiego — oraz jeden samorząd powiatowy. Skład Partnerstwa prezentuje się następująco:

- z powiatu pińczowskiego: Gmina Pińczów, Gmina Kije, Gmina Michałów, Gmina Złota oraz Powiat Pińczowski,
- z powiatu jędrzejowskiego: Gmina Jędrzejów, Gmina Imielno oraz Gmina Sobków,
- z powiatu buskiego: Miasto i Gmina Nowy Korczyn oraz Miasto i Gmina Wiślica.

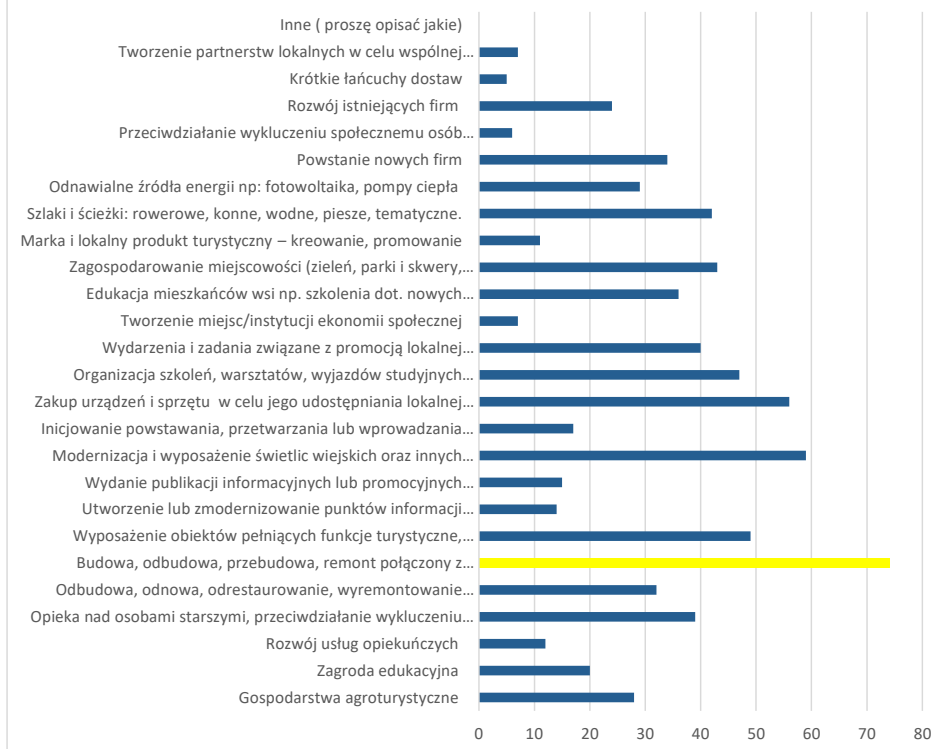
Intencją zawianego porozumienia było wspólne opracowanie programu strategicznego stanowiącego rekomendację do uwzględnienia OSI Ponidzie w opracowanej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Mapa: OSI Ponidzie, źródło: www.swietokrzyskie.pro

Usytuowanie powoduje, iż obszar LGD Ponidzie jest idealnym miejscem do weekendowego wypoczynku dla mieszkańców pobliskich dużych miast oraz jest doskonale połączony z węzłami komunikacyjnymi dla turystów z innych regionów. Dla rozwoju obszaru pod kątem turystycznym niezbędne jest jednak posiadanie odpowiedniej infrastruktury kulturalno-turystyczno-rekreacyjnej, a ta jest na obszarze działania LGD wciąż słabo rozwinięta. Zapotrzebowanie na rozwój takiej infrastruktury wskazano w przeprowadzonym badaniu ankietowym. Na pytanie, „Które z poniższych przedsięwzięć chciałaby Pani/Pan, aby zostało zrealizowanych w Pani/Pana miejscowości” z spośród 169 ankiet aż 74 osoby wskazały: Budowa, odbudowa, przebudowa, remont połączony z modernizacją, zagospodarowanie lub oznakowanie obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. (Place zabaw, siłownie, pod chmurką, park linowy, ścieżki rowerowe, pieszne, nordic walking, boiska wielofunkcyjne)

Które z poniższych przedsięwzięć chciałaby Pani/Pan aby zostało zrealizowane w Pani/Pana miejscowości

Opracowanie własne na podstawie złożonych ankiet.

Obszar powiatu pińczowskiego jest bardzo atrakcyjny turystycznie, jednak jego promocja jest niewielka. Nie potrafimy zatrzymać turysty na dłużej niż jeden dzień. Słabe są warunki noclegowe, słaba oferta pobytowa oraz niski standard bazy noclegowej.

TABELA 24 TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE W GMINACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2017	2019	2020
Działoszyce	1	1	1
Kije	-	-	-
Michałów	1	1	1
Pińczów	3	3	3
Złota	-	-	-

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Liczba turystycznych obiektów noclegowych na obszarze LGD nie jest imponująca. Należy jednak zauważyć, że dane GUS zawierają informacje na temat zarejestrowanych działalności agroturystycznych, a więc takich, które spełniają warunki ustawowe (ustawa o usługach hotelarskich), gdzie obiekty agroturystyczne są uznane za „inne obiekty” oraz są zgłoszone do ewidencji prowadzonej przez właściwego wójta ze względu na miejsce położenia obiektu. W praktyce istnieje wiele obiektów zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w których świadczono usługi hotelowe, jednak są one nieewidencjonowane i oficjalne statystyki ich nie obejmują.

W związku z tym w trakcie konsultacji mieszkańcy obszaru LGD Ponidzie wskazują, że najbardziej pożądane działania powinny służyć poprawie atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru poprzez rozwój ogólnodostępnej infrastruktury i ten obszar tematyczny powinien się znaleźć w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027. Dzięki tworzeniu nowych oraz rozwojowi już istniejących obiektów ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej czy sportowej można sprawić, że obszar LGD Ponidzie stanie się atrakcyjniejszy zarówno dla mieszkańców jak i turystów. To z kolei może zaowocować odwróceniem niekorzystnych trendów migracyjnych.

Analizując potencjał turystyczny należy stwierdzić, że zarówno położenie geograficzne jak i liczne zabytki, parki krajobrazowe mogą być doskonałą atrakcją zarówno dla mieszkańców jak i turystów.

Działania zmierzające do zwiększenia dostępności do infrastruktury zarówno turystycznej jak i rekreacyjnej, kulturalnej jest szansą dla rozwoju regionu. Uatrakcyjnienie wizerunku wsi, małych miasteczek, a przede wszystkim wyposażenie w pełni odpowiadające oczekiwaniom mieszkańców będzie odpowiedzią na potrzeby, jakie oddolnie są zgłaszane. Przyniesie to korzyść dodaną. Spełnienie oczekiwań mieszkańców będzie sprzyjało ożywieniu społeczno-kulturalnemu. Grupą, do której LSR szczególnie kieruje swoje działania w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej są przede wszystkim ludzie młodzi. Atrakcyjne otoczenie dla życia ludzi młodych ma olbrzymi wpływ na podejmowane decyzje życiowe w zakresie osiedlania się. Powstrzymanie wyludniania, niskiego przyrostu naturalnego, migracji jest jednym z kierunków, jakie przyświecają LSR.

Mieszkańcy obszaru uznali, że największym atutem obszaru są jego walory przyrodnicze, krajoznawcze oraz historyczne. Położenie geograficzne obszaru w sąsiedztwie uzdrowiska Busko-Zdrój oraz Krakowa, Śląska i Łodzi oraz nieskażony teren z urozmaiconymi warunkami do uprawiania aktywnej turystyki, czy istniejące atrakcje turystyczne w okolicach rzeki Nidy, stanowią doskonałą bazę do rozwoju obszaru.

Jednocześnie mieszkańcy wykazują, że na obszarze brakuje odpowiedniej oferty pobytowej, obszar jest słabo promowany a obiekty historyczno-turystyczne niewykorzystywane lub słabo rozpoznawalne. Według danych statystycznych na terenie LGD Ponidzie, można zauważyć również niekorzystny trend migracji. Migracje to zmiany miejsca zamieszkania w poszukiwaniu lepszych warunków bytowych. W trakcie przeprowadzonych badań, mieszkańcy wskazują, że na terenie istnieje mała liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, brak również wsparcia dla firm już funkcjonujących. Na obszarze LGD Ponidzie brakuje również placówek opieki dziennej dla seniorów, żłobków. Oferta zajęć pozalekcyjnych, kursów i szkoleń jest uboga i mało atrakcyjna. Brakuje również programów aktywizujących zarówno ludzi młodych jak i seniorów.

Podsumowując przeprowadzoną Diagnostykę obszaru nasuwają się pewne wnioski:

- wśród respondentów obszar powiatu pińczowskiego uważany jest za atrakcyjny turystycznie, jednak nie potrafimy zatrzymać turystów na dłużej z powodu słabej infrastruktury, jak i małej promocji obszaru,

- obszar posiada walory przyrodnicze, obszary chronione, Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia oraz duże nasycenie zabytkami, które narażone są na zniszczenia i potrzebują stałych renowacji,

- na obszarze działania LGD PONIDZIE występuje dużo organizacji pozarządowych, które działają w różnych sferach życia, jednak większość tych organizacji łączy wspólny mianownik - mały potencjał finansowy oraz niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych,

- bezrobocie wynikające ze statystyk GUS nie do końca jest zgodne ze stanem faktycznym, gdyż teren działania LGD jest terenem rolniczym i istnieje również ukryte bezrobocie wśród rodzin rolniczych,

- na obszarze działania LGD występują problemy społeczne w tym ubóstwo i wykluczenie,
- wśród mieszkańców brak jest postawy przedsiębiorczej, aktywnej, za mało tworzy się miejsc pracy, zbyt mała jest innowacyjność firm,
- wspólna realizacja operacji w ramach wdrażania LSR stworzyła platformę do współpracy w poszukiwaniu nowych możliwości rozwoju,
- istnieją regiony zagrożone trwałą marginalizacją

Wychodząc naprzeciw problemom ukazanim w Diagnozie obszaru w ramach prac nad przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju sformułowane zostały potrzeby rozwojowe, cele i wskaźniki, które pomogą w zminimalizowaniu wskazanych problemów.

2. Kluczowe grupy docelowe

Dokonując analizy informacji zebranych w trakcie spotkań z mieszkańcami, konsultacji oraz spotkań grupy roboczej ustalono obszary tematyczne, w zakresie których LGD Ponidzie będzie wspierać inicjatywy mieszkańców obszaru.

Zakłada się wsparcie w zakresie poprawy atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej poprzez działania w kierunku powstania /wsparcia infrastruktury turystycznej, ale również rekreacyjnej oraz kulturalnej. Uznano, że należy odpowiednio wyposażać instytucje kultury i rozrywki. Należy również chronić dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze wsi. Oraz zapewnić wsparcie w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej. Analizując obszary wymagające wsparcia określono grupy docelowe oraz grupy w niekorzystnej sytuacji szczególnie istotne z punktu widzenia LSR. Grupami docelowymi są: ludzie młodzi, seniorzy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe. LGD zdiagnozowała również jedną grupę w niekorzystnej sytuacji, jaką są kobiety. Grupy te zostały również wskazane przez mieszkańców podczas konsultacji oraz wynikiły z ankietyzacji.

2.1. Osoby młode.

Diagnostując obszar LGD, przez osoby młode należy rozumieć grupę osób do 25 roku życia. Wchodząc w dorosłe życie osoby te borykają się z różnymi problemami. Po ukończeniu edukacji rozpoczynają poszukiwanie pracy. Coraz częściej osoby te mają problemy ze znalezieniem miejsca zatrudnienia w małych miejscowościach i decydują się opuścić miejsce zamieszkania. Osoby z tej grupy wiekowej znacznie częściej decydują się na migrację zarobkową. Ich problemy często wynikają z braku doświadczenia zawodowego oraz kwalifikacji i jednocześnie z braku akcji i programów aktywizujących skierowanych do nich. Dodatkowo jest to wiek istotny z punktu widzenia życia rodzinnego. Zatrzymanie na obszarze ludzi „wchodzących w dorosłe życie” będzie sprzyjało demografii obszaru. Przedstawicielom tej grupy należy udzielać szczególnego wsparcia zwłaszcza w obszarze aktywizacji. Należy podjąć działania zachęcające ich do zaangażowania się w życie społeczne. W celu właściwego ukierunkowania pomocy LGD zastosuje część kryteriów wyboru operacji premiujących w szczególności operacje dedykowane dla osób młodych.

2.2. Seniorzy.

W LSR mianem seniorów określamy osoby powyżej 60 roku życia. Seniorzy, jak pokazują dane statystyczne stanowią bardzo liczną grupę zamieszkującą powiat pińczowski. Starzenie się człowieka jest długotrwałym, zróżnicowanym i wielowymiarowym procesem zależnym od różnych czynników: społecznych, ekonomicznych, biologicznych, psychologicznych, ekologicznych, historycznych i kulturowych. Zmiany związane z wiekiem prowadzą do ograniczenia samodzielności, utraty poczucia bezpieczeństwa. Problemy te przekładają się na obniżoną aktywność społeczną seniorów.

Niestety aktualnie mamy do czynienia ze starzeniem się społeczeństwa i jest to trend ogólnosiwiatowy. Na obszarze LGD Ponidzie funkcjonują miejsca, które proponują różne formy spędzania czasu wolnego dostosowane do potrzeb osób w wieku senioralnym oraz akcje i programy aktywizujących tą grupę wiekową. Istnieją stowarzyszenia i grupy nieformalne zrzeszające seniorów a w Niewiatrowicach na terenie gminy Działoszyce oraz w Gackach na terenie gminy Pińczów funkcjonują Kluby Seniora, które działają w ramach Rządowego Programu Senior+. Jest ich jednak za

mało. Brakuje usług związanych z utrzymaniem dobrego stanu zdrowia. Osoby starsze dysponują doświadczeniem życiowym, które nie jest wykorzystywane do rozwoju lokalnej społeczności. W momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego są oni marginalizowani i stopniowo eliminowani z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Ludzie starsi po wycofaniu się z życia zawodowego napotykać na utratę autorytetu w rodzinie i środowisku, co przyczynia się do ograniczenia aktywności i wyłączenia społecznego. W ogólnopolskiej polityce senioralnej zauważalny jest trend działań, który ma na celu umożliwienie jak najdłuższego pozostawania seniorów w ich dotychczasowym środowisku. Jednym z kierunków mogących częściowo zniwelować negatywne tendencje demograficzne byłoby podjęcie działań, skierowanych do seniorów, mających na celu przyciągnięcie osób chcących spędzić sędziwe lata w atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni. Aktywizacja osób starszych, rozwijanie pasji, uatrakcyjnianie spędzania czasu wolnego, ale również podnoszenie kwalifikacji, uczenie się nowych rzeczy pozwoli osobom starszym dłużej cieszyć się zdrowiem, dobrą kondycją fizyczną wspomagając tym samym problem starzenia się społeczeństwa. W celu właściwego ukierunkowania pomocy LGD zastosuje część kryteriów wyboru operacji premiujących operacje dedykowane dla osób starszych.

2.3. Kobiety. Osoby w niekorzystnej sytuacji.

Na podstawie analizy rynku pracy, udziału w życiu społecznym, roli pełnionej w gospodarstwie domowym szczególną pozycję wśród osób w niekorzystnej sytuacji wymagającą wsparcia zajmują kobiety.

Według danych GUS za 2021 rok powiat pińczowski na dzień 31 grudnia 2020 miał 37821 mieszkańców, z czego 50,8% stanowią kobiety, a 49,2% mężczyźni. Pomimo, że kobiety mieszkające na obszarach wiejskich przeszły ogromną przemianę w ciągu kilkudziesięciu lat, od tradycyjnej roli polegającej na zajmowaniu się dziećmi i obowiązkami domowymi oraz pracy w gospodarstwie rolnym do kobiety przedsiębiorczej, pracującej w dziedzinach pozarolniczych, a często łączącej wzajemnie te funkcje, kobiety nadal stanowią grupę często dyskryminowaną m.in. w pracy, dochodach, stanowiskach

Analizując poziom bezrobocia na obszarze LGD Ponidzie, można dostrzec niewielki spadek bezrobocia. Jednak w dalszym ciągu wśród bezrobotnych obszaru LGD Ponidzie dominują kobiety. Od 2016 do 2020 roku liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 169 osób – z 1327 osób (2016 r.) do 1158 (2020 r.). W rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Pińczowie ubyto więcej mężczyzn (spadek o 122 osoby) niż kobiet (spadek o 47). Pomimo, że kobiety w powiecie pińczowskim posiadają lepsze wykształcenie niż mężczyźni (wyższe: kobiety 23,6 %, mężczyźni 14,4 %. Źródło: GUS, 31.XII.2021) to na 5915 osób pracujących w powiecie pińczowskim zatrudnionych jest 2708 kobiet i 3207 mężczyzn. Kobiety stanowią większość wśród osób wykonujących obowiązki takie jak prowadzenie domu, sprzątanie i przygotowywanie posiłków. Mając na uwadze, że w krajach uprzemysłowionych praca domowa stanowi 5-9 % całego zatrudnienia, że taka praca jest zazwyczaj niepewna, niedoceniana i nieformalna oraz ze względu na słabość swojej pozycji osoby wykonujące prace domową są często dyskryminowane i mogą łatwo padać ofiarą nierównego bądź nieuczciwego traktowania lub nadużyć. Kobiety ze względu na funkcje społeczne po urodzeniu dzieci najczęściej pozostają w domach. Niestety wiąże się to z tym, że trudno jest im wrócić na rynek pracy. Problem wsparcia został również odzwierciedlony w ankietach. Szczególną grupę stanowią tutaj bezrobotne młode kobiety, które ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dziećmi „wypadły” z rynku pracy.

Szczególną szansę dla kobiet upatruje się w zaangażowaniu w samorozwój. Uczestnictwo w wydarzeniach warsztatowych, szkoleniach, kursach po to, aby umożliwić im szybszy powrót do zawodu. Sposobami minimalizacji ryzyka wykluczenia społecznego są, zyskujące coraz większą popularność, inicjatywy oddolne i innowacje społeczne polegające na samoorganizacji członków społeczności. W przedsięwzięciach zaplanowanych w ramach realizacji celów, kobiety będą szczególnie zaangażowane w działania (warsztaty, wydarzenia, inicjatywy). Poprzez udział w życiu społecznym, uczestnictwo w działaniach małych społeczności upatruje się szansy na „wydobycie” kobiet z domu z wycofania, nabrania pewności siebie, co może zaowocować chęcią dalszego rozwoju, poszukiwaniem nowych rozwiązań w celu poprawy swojej pozycji w społeczeństwie w rodzinie a szczególnie w życiu zawodowym. Włączenie kobiet będzie mierzona za pomocą zaplanowanego w LSR wskaźnika produktu. W celu właściwego ukierunkowania pomocy LGD zastosuje część kryteriów wyboru operacji premiujących w szczególności operacje dedykowane dla osób w niekorzystnej sytuacji.

TABELA 25 LICZBA BEZROBOTNYCH NA OBSZARZE LSR KOBIETY/MĘŻCZYŹNI

ROK	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR stan na 30.12.2020		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem
2017	615	524	1139
2018	668	459	1127
2019	616	465	1081
2020	650	508	1158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS,

2.4. Przedsiębiorcy.

W trakcie prowadzonych konsultacji, wymieniana była również grupa przedsiębiorców, która odpowiednio wspierana może zapewnić tworzenie nowych miejsc pracy na obszarze LGD Ponidzie. W powiecie pińczowskim w roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2 808 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2 081 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W związku z sytuacją na świecie przedsiębiorstwa stoją przed dużym wyzwaniem. Aby wzmocnić biznes muszą budować nowe produkty i nowy model działalności i szybko dostosować się do potrzeb otoczenia. Przedsiębiorstwa muszą wdrażać również nowe technologie, podążając za rynkiem. Innowacyjne podejście do biznesu a w szczególności innowacyjność produktowa (produkty, usługi), biznesowa (marketing, sprzedaż) pozwolą stworzyć biznes silny i nowoczesny. Rozwijające się przedsiębiorstwa wygenerują również nowe miejsca pracy. Dzięki czemu region stanie się atrakcyjniejszy do zamieszkania. Migracyjność mieszkańców a szczególnie ucieczka do dużych miast poza teren działania LGD może zostać spowolniona.

2.5. Organizacje pozarządowe.

Są grupą, która tworzy trzon sektora społecznego. Na terenie powiatu pińczowskiego działają 131 organizacji pozarządowe. W przeważającej ilości są to Ochotnicze Straże Pożarne oraz 30 Kół Gospodyń Wiejskich. Na obszarze działania LGD istnieją organizacje prężnie działające jak i takie, którym brak wiary we własne możliwości.

Organizacje pozarządowe powinny być aktywnie włączone w realizację projektów poprawiających atrakcyjność obszaru i jego promocję, aktywizację mieszkańców poprzez realizację projektów związanych z warsztatami tematycznymi czy zajęć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych. Wsparcie sektora społecznego może przyczynić się do pobudzenia potencjału innowacyjnego lokalnej społeczności.

W ostatnich latach nastąpił wzrost ich aktywności. KGW kultywują folklor, ratują od zapomnienia dawne receptury kulinarne, kultywują tradycjonalizm, a z drugiej strony rozwijają przedsiębiorczość kobiet na obszarach wiejskich. Kobiety wiejskie zauważają dorobek kulturowy i społeczny swoich matek i babć, oraz mają na uwadze zwiększone możliwości odnowy wsi i aktywizacji społeczeństwa wiejskiego. Lokalni liderzy w nich się angażujący pragną polepszyć sytuację społeczną, gospodarczą czy przestrzenną obszaru. Duża część organizacji zajmuje się rozwiązywaniem problemów lokalnych, rozwojem czy promocją terenu, ale też koncentruje swoją aktywność na zagadnieniach kulturowych, w tym podtrzymaniu lokalnych tradycji, przekazywaniu ich z pokolenia na pokolenia, a także wzmocnieniu lokalnej tożsamości kulturowej. Na szczególną uwagę zasługują KGW, OSP, ale też stowarzyszenia/zrzeszenia grup zawodowych czy pasjonaci różnych dziedzin sportowych.

Organizacje pozarządowe napotykać w swoich działaniach jednak na szereg problemów. Do najistotniejszych należy niski potencjał finansowy, ale też brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia, w tym niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych.

Czynnikiem ograniczającym integrację/rozwój społeczeństwa obywatelskiego na terenie LGD jest niewystarczająca liczba obiektów, które mogą być wykorzystywane w tym zakresie, a także brak podmiotów świadczących im pomoc.

Pomimo problemów KGW organizują spotkania, warsztaty.

3. Potrzeby rozwojowe.

Analizując potrzeby rozwojowe obszaru szczególną uwagę zwrócono na oddolność. Potrzeby badano nie tylko poprzez analizę dostępnych danych, ale przede wszystkim współpracę z przedstawicielami społeczności, które wskazują szczegółowo problemy wymagające szczególnej uwagi oraz aktywnie pomagają opracować optymalne rozwiązanie tych problemów.

3.1. **Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD Poniemie**

O rozwoju gospodarczym danego obszaru i atrakcyjności miejsca zamieszkania w coraz większym stopniu decydują także dostępność i jakość usług związanych ze zdrowiem, kulturą i rekreacją. W ankietach, to infrastrukturę turystyczną i kulturalną wskazują mieszkańcy, jako najbardziej pożądane do realizacji na terenie obejmującym LSR przedsięwzięcia. Receptą na ten problem może być poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD Poniemie poprzez rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej lub kulturalnej oraz zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu kulturalnemu.

Obszar LSR posiada bardzo korzystne uwarunkowania historyczno-kulturowe, które odpowiednio wykorzystane mogą posłużyć, jako element przyciągający turystów. Z drugiej strony poprzez działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i rozwój infrastruktury obszarów wiejskich osiąga się poprawę, jakości życia mieszkańców.

Niekorzystną sytuację możemy zauważyć, analizując migracje mieszkańców. Niepokojącą tendencją jest to, iż w ostatnich latach w większości gmin obszaru LSR saldo migracji miało wartość ujemną, a szczególnie negatywna sytuacja dotyczyła gminy Pińczów. Warto też odnotować, że w 2021 roku ujemne wartości posiadały wszystkie gminy, poza gminą Michałów. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej poprzez stworzenie atrakcyjnych ofert pracy, rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej jest jednym z priorytetów do realizacji.

3.2. **Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna.**

Obszar LGD cechuje niezwykle bogate życie kulturalne i artystyczne: występowanie licznych zespołów ludowych i formacji artystycznych, orkiestr, zespołów śpiewaczych i folklorystycznych świadczy o dużej aktywności społecznej. Doceniane są koła gospodyń wiejskich, podejmujące różne wyzwania w partnerstwie z ochotniczymi strażami pożarnymi. Prężnie działające KGW chronią lokalne tradycje kulinarne oraz kultywują miejscowe zwyczaje. Skupiają wokół siebie rzesze mieszkańców reprezentujących różne pokolenia. Niestety, mimo stosunkowo wielu inicjatyw i rozwoju społeczności obywatelskiej i integracji społecznej, na terenie LSR nie działają podmioty świadczące pomoc organizacjom społecznym/NGO szczególnie z nieugruntowaną pozycją (organizacje młode, z niskim budżetem), co prowadzi do ograniczenia szans ich rozwoju i realizacji celów statutowych. Niewystarczające środki na wspieranie inicjatyw (włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD, organizowanie społeczności lokalnej i animacja społeczna, ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi) lub małe możliwości pozyskiwania środków publicznych na inicjatywy lokalne, w których ogromną przeszkodą jest wymagany finansowy wkład własny, hamują aktywność mogącą przysłużyć się lokalnej społeczności w różnym zakresie. Wspieranie instytucji działających w obszarze integracji społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego powinno stanowić jeden z priorytetów realizacji LSR. Te potrzeby można zaspokoić realizując przedsięwzięcia inteligentna wieś, wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej oraz łączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru EFS+.

3.3. **Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich**

Analizując dochody gmin, rynek pracy, poziom bezrobocia, podmioty gospodarki narodowej w rejestrze regon należy zauważyć, że stanowią one parametr obrazujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Lokalna Strategia Rozwoju widzi potrzebę wsparcia rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej, która wpływa na pozostałe dziedziny rozwoju, jakimi są poziom zatrudnienia, zatrzymanie migracji mieszkańców w poszukiwaniu pracy, ale również może stać się napędem dla rozwoju innowacji w regionie. Dofinansowanie rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej szczególnie planującej wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych pozwoli odpowiedzieć na potrzeby rynku oraz budować potencjał firmy. Dobrze prosperująca na terenie działalność gospodarcza jest niesamowitym motorem rozwoju danego obszaru. Dzięki analizom przeprowadzonym przez grupę roboczą ds. LSR ustalono, że obszar LGD Poniemie daje ogromne możliwości rozwoju działalności gospodarczej w wielu aspektach. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie pińczowskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (30.8%) Oraz Budownictwo. Jak pokazuje tabela rozwój tych działalności jest najbardziej pożądana. Przedsiębiorstwa w tych rodzajach działalności widzą potencjał.

Analizując potencjał należy zauważyć również, że na terenie objętym LSR odsetek pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo wynosi aż 48,96 % (Dane na podstawie <https://analizy.Monitorrozwoju.PI/>). Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej opartych na zasobach i aktywnościach gospodarstwa rolnego o własny potencjał rolniczy, łączące w swej działalności rolniczej funkcje produkcyjne z usługami np. turystycznymi, edukacyjnymi, opiekuńczymi świadczone w oparciu o infrastrukturę i zasoby gospodarstwa może być odpowiedzią na potrzebę rozwoju w zakresie przedsiębiorczości również rolników. Kierunkiem wsparcia ze strony LGD mogą być dalsze działania na sferę gospodarczą obszaru. Adresatami tego kierunku są osoby mogące stworzyć miejsca pracy poprawiając tym samym dostęp do usług dla lokalnych społeczności jak również usługi dla turystów, wprowadzające innowacje w swych firmach. Przedsięwzięcie wynika z diagnozy obszaru oraz przeprowadzonej analizy SWOT. Jest odpowiedzią na niski dochód podatkowy gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, brak innowacyjności w sektorze MŚP na terenie obszaru, braki w zakresie miejsc pracy, niewielka liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca prac, brak aktywności osób starszych i związany z tym pogarszający się stan zdrowia, starzejące się społeczeństwo, ukryte bezrobocie, brak postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, brak umiejętności korzystania ze wsparcia na prowadzenie działalności, uruchomienie biznesu, zbyt duża biurokracja względem przedsiębiorców, potrzeba rozwoju funkcji gospodarstw rolnych, zwiększająca się liczba osób wykluczonych społecznie

Rozdział V – Spójność, komplementarność i synergia

Opracowana przez Lokalną Grupę Działania Ponidzie Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i zintegrowana w wielu płaszczyznach. Jest zintegrowana na poziomie programowym tzn. jest spójna z wieloma dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie województwa świętokrzyskiego. Jest zintegrowana w zakresie sektorowym tzn. opiera się na współpracy sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. Strategia jest też zintegrowana z obszarem LGD tzn. opiera się na zasobach obszaru. Do istotnych obowiązujących dokumentów planistycznych na obszarze LGD Ponidzie zaliczyć należy:

1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
2. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej,
3. Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027,
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego,
5. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+,
6. Strategie rozwoju poszczególnych gmin i powiatu pińczowskiego:
  - a) Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Działoszyce na lata 2015 – 2024,
  - b) Strategia Rozwoju Gminy Michałów do roku 2030,
  - c) Strategia Rozwoju Gminy Pińczów do 2022 roku
  - d) Strategia Rozwoju Gminy Złota na lata 2016-2024,
  - e) Strategia Rozwoju Powiatu Pińczowskiego

Zwrócić uwagę należy również na inne dokumenty dotyczące rozwoju gmin i powiatu:

- Raport o stanie Powiatu Pińczowskiego z 2022 r. za 2021 rok,
- Strategia Terytorialna Partnerstwo Ponidzie,
- Program Rewitalizacji dla Gminy Kije na lata 2016-2023,
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kije na lata 2019-2029,
- *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016-2022*,
- Raport o stanie gminy Michałów za 2021 rok,
- Opracowana w styczniu 2021 w gminie Michałów Diagnoza strategiczna sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- Raport o stanie gminy Działoszyce za 2021 rok,
- Raport o stanie gminy Kije za 2021 rok,
- *W gminie Pińczów Raport o stanie gminy za rok 2021*,

Gmina Pińczów posiada również Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla Miasta Pińczowa oraz sołectw Brzeście, Pasturka Skrzypiów Włochy, Terenu górniczego Borków I, Terenu Górniczego Dolina Nidy II i Terenów Turystyczno-wypoczynkowych Gacki-Leszczce. W trakcie opracowywania jest Strategii Rozwoju Gminy Kije na lata 2022-2030, Strategia Rozwoju Gminy Michałów do roku 2030 oraz Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022–2030, opracowywana przy współpracy Urzędu Miejskiego w Pińczowie z firmą InicjatywaLokalna.pl.

Obszar LGD Ponidzie wchodzi częściowo na obszar założonego przez Powiat Pińczowski, Miasto i Gminę Jędrzejów, Nowy Korczyn, Pińczów, Wiślica, oraz Gminy Imielno, Kije, Michałów, Sobków, Złota Partnerstwo Ponidzie, które przygotowało Strategię terytorialną Partnerstwo Ponidzie.

Wszystkie te dokumenty stanowią podwalinę do dokładnej analizy obszaru LGD. Wyznaczone obszary rozwoju poszczególnych gmin, powiatu czy województwa mają również odzwierciedlenie w Lokalnej Strategii Rozwoju tworzonej przez LGD Ponidzie. Dzięki spójnym, komplementarnym i wzajemnie się uzupełniającym działaniom jesteśmy w stanie działać wspólnie dla rozwoju obszaru i jego mieszkańców. LGD Ponidzie planuje w okresie programowym 2021-2027 realizację szeregu działań i przedsięwzięć wynikających z diagnozy obszaru objętego LSR.

Działania te są spójne również z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej oraz celami programu Europejskie Fundusze dla Świętokrzyskiego. Realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju działania wpisują się w cel - Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie (2.1.1.1. Cel szczegółowy: RSO5.2.). Przedsięwzięcia te będą realizowane ze środków EFRR w ramach programu Europejskie Fundusze dla Świętokrzyskiego. Pozostałe działania będą realizowane ze środków EFRROW realizując cele z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej. LGD zamierza realizować m.in. cel WPR - CS

8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego, wspierając tworzenie koncepcji inteligentnych wsi czy CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wspierając działania dążące do zwiększenia dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-kulturalnemu, rozwój infrastruktury turystycznej czy rekreacyjnej (cel nr 1 LSR).

Realizacja przedsięwzięć w ramach obszaru tematycznego **Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE** (pkt. 3.1 rozdz. IV) przyczyni się do promocji obszaru LSR, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz zachęci ludzi do osiedlania się. Będzie to możliwe dzięki rozwojowi ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i turystycznej. Działania te będą odpowiedzią na wymieniane w diagnozie obszaru słabe strony, tj.:

- Słaba promocja obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.
- Słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna, turystyczna, rekreacyjna.
- Niewykorzystywane cenne obiekty historyczno-turystyczne. Złe oznakowanie, brak punktów oraz tablic informacyjnych, promujących zabytki i ciekawe miejsca.
- Niewystarczający stan zabezpieczenia zabytków i postępujący proces ich niszczenia, złe oznakowanie atrakcji turystycznych.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach tego obszaru tematycznego są spójne z założeniami celu strategicznego Porozumienia Ponidzie nr 2.2.2. Markowe Ponidzie, który zakłada wzmocnienie roli turystyki, jako liczącego się sektora lokalnej gospodarki. Kluczowe dla realizacji przedmiotowego celu będą działania skoncentrowane na:

- rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej,
- rozwoju jakości i dostępności usług turystycznych oraz
- kreowaniu wizerunku regionu w oparciu o stworzone i wypromowane produkty turystyczne.

Powyższy obszar tematyczny jest również spójny z celami wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, to jest celem strategicznym nr 1 - inteligentna gospodarka i aktywni ludzie.

Cel ten zakłada wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych, przyrodniczych, kulturowych i społecznych potencjałów regionu, sprzyja zrównoważonemu, innowacyjnemu i zintegrowanemu rozwojowi Województwa Świętokrzyskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia jego mieszkańców.

W ramach tego obszaru Samorząd Województwa Świętokrzyskiego wskazuje przedsięwzięcie pn.: utworzenie szlaku turystycznego NIDA. Jego trasa będzie obejmować tereny wzdłuż rzeki Nidy – od Mniszka (Biała Nida), Bocheńca - aż do ujścia Nidy do Wisły w Nowym Korczynie. Szlak turystyczny będzie można pokonać w różnorodny sposób – rowerem, kajakiem, drewną czy ciuchcią, pieszo, samochodem/motorem a nawet drogą powietrzną – balonem, szybowcem czy motolotnią. W ramach przedsięwzięcia planowane jest przygotowanie głównej trasy rowerowej wraz z całą siecią mniejszych tras rowerowych, wznowienie działalności Ciuchci Ekspres Ponidzie, przygotowanie szlaku kolejowego drewnianego, szlaku kajakowego, ścieżek pieszych i dla biegaczy oraz infrastruktury okołoturystycznej wzdłuż szlaku. Celem przedsięwzięcia jest również wykreowanie i promocja marki Ponidzie – „zielonych płuc” dla świętokrzyskich uzdrowisk, regionu południowego województwa świętokrzyskiego oraz sąsiadów – z Krakowa i Górnego Śląska.

Podobny kierunek działań wskazują również wszystkie gminy obszaru LGD Ponidzie. W Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Działoszyce na lata 2015 – 2024 sformułowano cel operacyjny nr 2 – Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na cele rekreacyjno-turystyczne i cel nr 4 – Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, sportową i rekreacyjno-turystyczną w obszarze infrastruktury technicznej oraz cel operacyjny nr 2 w obszarze III przedsiębiorczość, turystyka, rolnictwo i aktywność zawodowa. Zakładają bowiem w misji strategii, że zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz potencjału inwestycyjnego Gminy Działoszyce podniesie jakość życia mieszkańców. Natomiast w Programie Rewitalizacji Gminy Kije na lata 2016-2023 będą realizowane zbliżone przedsięwzięcia w celu 3.2 zagospodarowanie przestrzeni rekreacyjno-turystycznej. Gmina Michałów również stawia na wzrost potencjału gminy w obszarze turystyki, kultury, dziedzictwa kulturowego formułując w swojej strategii cel operacyjny nr 10.

Świetnie w ten obszar tematyczny wpisują się projekty strategiczne umieszczone w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022-2030, czyli Projekt strategiczny nr 1 Uzdrawisko Pińczów-Zdrój oraz nr 2 Turystyczny Pińczów.

Nawiązanie do założeń obszaru tematycznego - Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE w dokumentach strategicznych wszystkich gmin obszaru oraz w dokumentach planistycznych wyższego szczebla potwierdza, że jest to bardzo ważny obszar działania i wymaga kompleksowych rozwiązań. Niezmiernie ważne jest również, że działania w ramach tego obszaru tematycznego mogą być finansowane w ramach wielu funduszy europejskich. Wskazane wyżej obszar tematyczny jak i cele są spójne z celem szczegółowym RSO5.2 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach realizowanym w ramach środków z Funduszu EFRR.

Kolejny obszar tematyczny, jaki wynika z potrzeb rozwojowych (pkt. 3.2 rozdz. IV) to **Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna**. W jego ramach realizowane będą następujące przedsięwzięcia:

- koncepcje inteligentnych wsi,
- wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.

Niezwykle ważnym wyzwaniem jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe.

Dzięki przedsięwzięciom realizowanym w ramach tego obszaru tematycznego poprawi się dostęp do usług dla lokalnych społeczności, wzrośnie świadomość obywatelska w zakresie zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmocnione zostaną programy edukacji liderów życia publicznego i społecznego. Realizacja tych przedsięwzięć pozwoli osiągnąć zakładany Cel.

Zakres ten jest spójny z zakresem działań w celu operacyjnym nr 3.2 celem operacyjnym Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, które będą dążyć do zwiększania aktywności związanych z włączeniem społecznym.

Doskonałym narzędziem będą tu koncepcje inteligentnych wsi, które są oddolnymi inicjatywami społeczności mieszkającej na wsiach, pobudzającymi mieszkańców do działań na własnym terenie. Dzięki nim mieszkańcy, współdziałając i tworząc partnerstwa, będą wspólnie decydować o swoim rozwoju.

Tworzenie koncepcji smart village jest wykazywane również w strategiach gminnych obszaru LGD Ponidzie, m.in. w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Działoszycy na lata 2015 – 2024 - Obszar nr 1 Społeczny, cel operacyjny nr 4- współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych oraz w Strategii Rozwoju Gminy Michałów do roku 2030 - Cel operacyjny nr 4 rozwój usług informatycznych na terenie gminy.

W ramach tego obszaru tematycznego będą realizowane również szkolenia, warsztaty, staże zawodowe. Grupa osób, która będzie mogła skorzystać z przedsięwzięć jest bardzo szeroka. LSR stawia sobie za cel stworzenie wspólnej przestrzeni dla wszystkich mieszkańców regionu.

Rozwój społeczny i gospodarczy regionu w dużym stopniu zależy od aktywności społecznej ludzi młodych, która daje szansę nabycia i rozwinięcia wielu umiejętności, w szczególności współpracy w grupie, kreatywności, przedsiębiorczości oraz odpowiedzialności za lokalną wspólnotę. Budowanie wśród młodzieży poczucia przynależności i identyfikacji z regionem poprzez wsparcie podejmowanych inicjatyw sprawi, że będą oni bardziej utożsamiać się z terenem, na którym działają, a w konsekwencji pozostaną w swojej małej ojczyźnie. Ważne jest, aby młodzi mieszkańcy poszerzali wiedzę na temat swojego miejsca pochodzenia, co z pewnością wpłynie na podniesienie poziomu świadomości i identyfikacji młodzieży z regionem. LSR będzie wspierała działania stwarzające młodym ludziom możliwości rozwoju poprzez realizowanie projektów ukierunkowanych na wzmocnienie ich kompetencji, postaw liderek i zdobywanie nowych doświadczeń. Dzięki temu będzie możliwe zatrzymanie niekorzystnych trendów, a szczególnie emigracji młodego pokolenia. Z uwagi na skalę prognozowanego spadku populacji regionalnej, ma to zasadnicze znaczenie dla mieszkańców powiatu pińczowskiego.

Kolejną grupą objętą wsparciem w ramach tego obszaru tematycznego, jak wynika z Diagnozy obszaru oraz dokumentów strategicznych powinny być osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby bezrobotne osoby niepełnosprawne, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji. Wiele z tych osób korzysta ze wsparcia, działających na terenie obszaru LGD Ponidzie Ośrodków Pomocy Społecznej. Głównym powodem zjawiska wykluczenia społecznego na obszarze LGD są przyczyny materialne. Jest

to związane przede wszystkim z długotrwałym bezrobociem oraz ubóstwem. W celu zwiększenia obszarów włączenia społecznego konieczne jest wsparcie osób zagrożonych i wykluczonych społecznie oraz wyeliminowanie barier, które uniemożliwiają ich włączenie społeczne. Umożliwić to powinny działania związane z integracją społeczną, zdobywanie i aktualizacja kwalifikacji zawodowych oraz przedsięwzięcia skierowane na rozwój postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru.

Obszar tematyczny Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna jest spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, która formułując Cel 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi zakłada, że silny kapitał społeczny oraz poczucie tożsamości regionalnej to podstawa rozwoju województwa. Dlatego władze województwa będą dążyć do eliminowania nierówności społecznych i rozwojowych obszaru. Podobnie jak w przypadku działań mających na celu poprawę atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru, rozwój kapitału społecznego mieszkańców obszaru LGD pojawia się również w strategiach rozwoju gminy Działoszyce oraz Michałów

Istotny element włączenia społecznego powinny stanowić również inwestycje związane z umożliwieniem dopasowania oferty do potrzeb lokalnych przez istniejące już placówki, a także inwestycje w rozbudowę infrastruktury przyczyniającej się do poprawy dostępu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do miejsc, gdzie wdrażane będą działania w zakresie aktywnej integracji o charakterze środowiskowym. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które mają ograniczony dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury. Ważne wydaje się zatem, ukierunkowanie strategii również na wsparcie infrastruktury społecznej w celu poprawy jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W związku z ograniczeniem środków w ramach PROW, na kolejny obszar tematyczny Rozwój infrastruktury społecznej w celu poprawy jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym obejmujący działania mające na celu ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego osób szczególnie na nienarażonych, LGD poszukiwać będzie wsparcia z innych programów np. EFS+ Negatywne zmiany demograficzne zauważalne są nie tylko na obszarze działania Lokalnej Grupy Poniądzie. Problem starzenia się społeczeństwa to problem nie tylko w skali województwa świętokrzyskiego, ale również całego kraju. W 2050 roku około 41% społeczeństwa to będą osoby powyżej 60 roku życia. (GUS Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r str. 23). Proces ten wymaga wielu działań, które pozwolą na pozostanie osób potrzebujących wsparcia w ich środowisku domowym. Będzie rosło zapotrzebowanie na usługi społeczne, cały szereg usług mobilnych potrzebnych do codziennego życia jak również kulturalnych, rekreacyjnych, usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych oraz starszych, potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Dzięki kursom i szkoleniom będziemy mogli wykwalifikować ludzi, którzy będą specjalizować się w usługach skierowanych do osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym. Rozwój usług w zakresie srebrnej gospodarki pozwoli na pozostanie osób potrzebujących wsparcia w ich lokalnym środowisku. Niezbędna jest tu również poprawa dostępności do infrastruktury, rekreacyjnej, kulturalnej, tworzenie przyjaznych stref dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Likwidacja barier architektonicznych.

Sytuacja demograficzna na obszarze LGD Poniądzie powoduje, że powstaje nisza w zakresie działalności gospodarczej. Dlatego, kolejny obszar tematyczny - **Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich**, (pkt. 3.3 rozdz. IV) może stanowić odpowiedź na te wyzwania. Szczególne nadzieje upatruje się w działaniach w kierunku rozwijania firm w zakresie innowacyjności. Wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań może stanowić ogromne wsparcie dla mieszkańców szczególnie tych zagrożonych wykluczeniem, ubóstwem, potrzebujących wsparcia.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach tego obszaru tematycznego są spójne z Realizacją celu nr 3 Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi. Budowa spójności społecznej wymaga podejmowania szeregu działań mających na celu ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego rodzin i osób zagrożonych bądź dotkniętych zjawiskiem wykluczenia społecznego. W związku ze zmianami demograficznymi, których efektem jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa, rosło będzie zapotrzebowanie na usługi społeczne, a zwłaszcza usługi opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W perspektywie realizacji działań mających na celu rozwój usług społecznych niezwykle istotna jest ich „deinstytucjonalizacja” tj. preferowanie takich form usług, które realizowane są w środowisku lokalnym w miejscu zamieszkania, również w postaci ośrodków wsparcia dziennego i całodobowego (m.in. środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, rodzinne domy pomocy, placówki opieki całodobowej, ośrodki profilaktyki niesamodzielności i kluby seniora) oraz mieszkań chronionych. Rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym pozwoli na pozostanie osób potrzebujących wsparcia w środowisku domowym, co wzmocni poczucie godności i podmiotowości tych

osób. Podjęcie tych działań pozwoli na odciążenie rodzin oraz zwiększy szanse opiekunów na zatrudnienie.

Nie tylko srebrna gospodarka będzie ważna. Turystyczne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-kulturowych obszaru w znacznej mierze jest uzależnione od zwiększenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Zwiększona ilość turystów to dodatkowe zyski dla mieszkańców. Naturalna potrzeba ich utrzymania, a także zwiększenia, powodować będzie mobilizację ludności do zwiększonego wysiłku w celu uatrakcyjnienia oferty. Czerpiąc z zasobów dziedzictwa niematerialnego, społeczność lokalna dążyć będzie do efektywniejszego poprawiania stanu środowiska, usprawniania i zwiększania estetyki przestrzeni publicznej. Powyższe działania wymagać będą od mieszkańców i beneficjentów wdrażających LSR postawy otwartej do integracji społecznej, świadomych działań inwestycyjnych wymagających określonej wiedzy. Większa wśród mieszkańców świadomość własnej tożsamości wpłynie na rozwój produktów turystycznych właściwych obszarowi. Tego typu działalności gospodarcze będą szczególnie premiowane w trakcie oceniania wniosków.

Realizacja tych zadań prowadzić będzie do rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze również usług turystycznych. Ten obszar tematyczny jest spójny z celem operacyjnym 1.3 Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, w którym jednym z kluczowych kierunków działań jest wzrost potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory uzdrowiskowe, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki prozdrowotnej.

Ze względu na rolniczy charakter obszaru LGD Ponidzie oraz trudności związane z poszukiwaniem pracy na obszarze LSR rozwiązaniem może być też - Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych.

Podobny kierunek wskazuje Strategia Województwa Świętokrzyskiego 2030+ w ramach Celu 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region Samorząd Województwa Świętokrzyskiego będzie upowszechniał rozwiązania ograniczające migracje i wspierał działania na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie. Z uwagi na to, że kapitał społeczny buduje się we współpracy z innymi ludźmi, warto działać w kierunku poprawy warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców, w tym również społecznego zaangażowania. Można to osiągnąć poprzez rozwój rolnictwa społecznego (gospodarstwa opiekuńcze, przedsięwzięcia sieciujące, kooperatywy, spółdzielnie, grupy producentów, itp.), który może odegrać znaczącą rolę w procesach rewitalizacyjnych. Działania w ramach obszaru tematycznego **Ożywienie społeczno – gospodarcze na obszarach wiejskich** poprzez rozwój **usług komercyjnych dla społeczności lokalnej** mogą być podstawą rozwoju całego obszaru. Temat ten bardzo dobrze odzwierciedla założenia z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej, które będzie przyciągać i wspierać rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Ze względu na ograniczenia w budżecie LSR nie wszystkie jednak działania mogą być realizowane. W przypadku pojawienia się nowych możliwości finansowania, temat ten będzie rozwijany.

Rozdział VI – Cele i wskaźniki

Z przeprowadzonej diagnozy społecznej, wniosków płynących z analizy SWOT oraz zastosowania metod partycypacyjnych, wynika, iż w ramach wdrażania LSR należy skonstruować cele skupione przede wszystkim na rozwoju turystyki, małej infrastruktury, wspieraniu inicjatyw oddolnych mieszkańców oraz przedsiębiorczości.

Wizja rozwoju obszaru objętego LSR to pożądany obraz przyszłości regionu, funkcjonującego według reguł gwarantujących zrównoważony rozwój. Obraz tego, co chcielibyśmy, aby zostało stworzone lub aby się zdarzyło, czego realizacja wymaga zwykle upływu dłuższego okresu.

Wizja – Obszar LGD PONIDZIE po zakończeniu wdrażania LSR będzie atrakcyjną przestrzenią turystyczną, obszarem bardziej przyjaznym dla potencjalnych inwestorów oraz oferującym wielokierunkowy rozwój gospodarczy i społeczny dla mieszkańców.

Misja – LGD Ponidzie czerpiąc z dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, poprzez zachęcanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa, kreatywności i pomysłowości wspiera zrównoważony rozwój obszaru.

Misją LGD PONIDZIE jest tworzenie jak najlepszych warunków do mieszkania poprzez wspieranie aktywności społecznej ludzi w wykorzystywaniu posiadanych zasobów oraz tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, aktywizacja mieszkańców w kierunku rozwoju przedsiębiorczości oraz włączenia społecznego i zawodowego grup docelowych w tym w niekorzystnej sytuacji. W dążeniach tych kierować się będzie obrazem obszaru nakreślonym przez wizję, a także poprzez realizację celów określonych w LSR.

Teren działania LGD jest spójny pod względem geograficznym, środowiskowym, gospodarczym i społecznym. Objęcie obszaru wspólną Strategią, przyczyni się do lokalnego rozwoju, większej integracji wewnętrznej mieszkańców LGD oraz uświadamiania im lokalnej tożsamości. Będzie to możliwe poprzez realizację założonych w niniejszym dokumencie celów i służących ich osiągnięciu przedsięwzięć. Cele oraz przedsięwzięcia LSR Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE określono biorąc pod uwagę wnioski z diagnozy obszaru, w oparciu o analizę SWOT, podczas prac grupy roboczej powołanej do opracowania LSR. Są one zgodne z celami Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Programem Regionalnym FEŚ 2021-2027 oraz zgodne z podejściem LEADER-a. Stanowią załącznik do LSR - Formularz 1. Cele i przedsięwzięcia. Sformułowane wstępnie przez zespół ds. opracowania LSR w listopadzie 2022 r. na podstawie przeprowadzonej diagnozy, z uwzględnieniem wniosków wypływających z przeprowadzonej analizy SWOT, na podstawie badań ankietowych, arkuszy pomysłów oraz spotkań z mieszkańcami w gminach, obszary tematyczne przeanalizowane zostały przez grupę partycypacyjną składającą się z członków Zarządu LGD PONIDZIE, w którym każdy reprezentuje członkowską gminę. Za pomocą strony internetowej, a dla osób wykluczonych cyfrowo również poprzez konsultacje w biurze LGD poddane zostały konsultacjom społecznym. Na tym etapie przeanalizowano uwagi zgłoszone przez mieszkańców. Sformułowane w ten sposób cele odnoszą się do całego obszaru objętego LSR, odpowiadają na potrzeby kluczowych grup docelowych istotnych z punktu widzenia LSR, w tym w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji. Cele LSR konkretne, adekwatne do SWOT, wynikają ze specyfiki obszaru. Cele LSR zostały sformułowane w oparciu o konsultacje społeczne w powiązaniu z analizą potrzeb i potencjału obszaru. Konsultacje społeczne poparte ogólnodostępnymi danymi statystycznymi regionu wykazały, że największym atutem obszaru są jego walory przyrodnicze, krajoznawcze oraz historyczne. Sama infrastruktura jednak nie wystarczy. Bardzo ważny jest również rozwój kapitału społecznego, aktywizacja oraz ochrona dziedzictwa kulturowego. Podczas spotkań mieszkańcy zgłaszali również jak ważne jest pielęgnowanie tradycji patriotycznych, niepodległościowych, obyczajów czy świąt ludowych stanowiących nasze dziedzictwo. Dlatego niezwykle ważnym wyzwaniem jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe. Przedsięwzięcia przypisane do realizacji celów pozwolą na kompleksowe zaspokojenie potrzeb mieszkańców szczególnie tych z grupy docelowej. Przedsięwzięcia wzajemnie współdziałają w osiągnięciu zakładanych celów. Wskazano 3 priorytetowe cele, na których będzie się koncentrowało wsparcie z PS WPR. We wskaźnikach oraz

przedsięwzięciach uwzględniono zwiększenie aktywności społecznej ludzi młodych oraz uwzględniono realizację operacji na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego. W kryteriach oceny operacji planuje się ukierunkowanie działań na te grupy.

Cel 1. Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE.

Cel ten przyczyni się do promocji obszaru LSR jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz zachęci ludzi do osiedlania się. LSR stawia sobie za cel stworzenie wspólnej przestrzeni dla wszystkich mieszkańców regionu oraz turystów. Będzie to możliwe dzięki rozwojowi ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, sportowej i turystycznej. Działania te będą odpowiedzią na wymieniane w diagnozie obszaru słabe strony tj.: Słaba promocja obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie. Słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna, turystyczna, rekreacyjna. Zwrócono uwagę na potrzeby ludzi młodych i starszych na ich potrzebę integracji, animacji, aktywizacji, włączenia społecznego.

Wskaźnik REZULTATU: RC0R77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem. (FEŚ)

Wskaźnik REZULTATU: R.41 CU PR - Łączenie obszarów wiejskich w Europie: Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób.

Do realizacji Celu 1 przyczynią się trzy przedsięwzięcia: Rozwój Infrastruktury turystycznej, Rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno- kulturalnemu.

P.1.1 Przedsięwzięcie – Rozwój Infrastruktury turystycznej.

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane ze słabą promocją obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz słabo rozwiniętą infrastrukturą turystyczną. Dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z infrastrukturą turystyczną w tym budowa lub przebudowa, remont infrastruktury szlaków turystycznych, m.in.: punktów postojowych z małą architekturą (ławki, kosze na śmieci itp.), wiat turystycznych, altan turystycznych, miejsc postojowych dla rowerów, kamperów, turystów, również budowa lub przebudowa infrastruktury nad wodami, m.in.: pomosty, przystań kajakowa, wiaty, platformy widokowe, wytyczenie, oznakowanie ścieżek turystycznych, historycznych, tablice informacyjne, oznakowanie zabytków, miejsc historycznych,

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach grantu. Dofinansowanie EFRR. Wnioskodawcy JSFP. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści. Projekty inwestycyjne.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem. (RC0077)

Wskaźnik PRODUKTU: wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RCO080)

P.1.2 Przedsięwzięcie - Rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej.

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane ze słabo rozwiniętą infrastrukturą sportową i rekreacyjną. Zwrócono uwagę na potrzeby ludzi młodych i starszych na ich potrzebę integracji, animacji, aktywizacji, włączenia społecznego.

Dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty związane z szeroko pojętą małą infrastrukturą rekreacyjną, sportową np.: na remont połączony z modernizacją boisk, hal sportowych, budowę lub przebudowę infrastruktury rekreacyjnej towarzyszącej, m.in.: siłownie zewnętrzne, place zabaw, mini boiska do gier zespołowych, tworzenie zielonych przestrzeni sprzyjających rekreacji, poprawa estetyki przestrzeni zielonych typu parki, skwery, otoczenie świetlic, uzupełnienie istniejącej lub planowanej infrastruktury w tym zakresie, ciągi pieszo-rowerowe.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach Konkursu. Będą to operacje inwestycyjne. Dofinansowanie EFRR. Wnioskodawcy JSFP, NGO. Grupy docelowe: osoby starsze 60 +, młode do 25 r.ż., mieszkańcy. Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR: 6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, 8. włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba obiektów rekreacyjnych, sportowych objętych wsparciem.

P.1.3 Przedsięwzięcie - Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-kulturalnemu.

Rozwój społeczny i gospodarczy regionu w dużym stopniu zależy od aktywności społecznej mieszkańców, która daje szansę nabycia i rozwinięcia wielu umiejętności, w szczególności współpracy w grupie, kreatywności, przedsiębiorczości oraz odpowiedzialności za lokalną wspólnotę. Szeroka oferta i dostęp do kultury, wzmacniają poczucie wspólnoty lokalnej oraz zachęcają do osiedlenia się, a tym samym ograniczają zjawisko depopulacji. LGD widzi potrzebę rozwoju w ramach LSR wyposażenia infrastruktury sprzyjającej rozwojowi społecznemu, co z kolei zwiększyłoby atrakcyjność lokalizacyjną działalności firm rozwiniętych technologicznie, a tym samym wpłynęłoby korzystnie na rozwój regionalnej gospodarki.

Dofinansowania będą mogły uzyskać projekty związane z wyposażeniem obiektów pełniących funkcje edukacyjne i kulturalne. Szczególnie wyposażenie obiektów, siedzib, pełniących rolę centrum społeczno-kulturalnego miejscowości wiejskich na cele edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne, sportowe. Projekty pozwalające mieszkańcom w szczególności młodym rozwijać pasje i zainteresowania: np. zakup wyposażenia dla kółek zainteresowań również związanych z nowymi technologiami (np. drukarki 3D, robotyka), utworzenie studia nagrań, instrumenty muzyczne, stroje, kino plenerowe dla mieszkańców, również ławy, stoły, sprzęt nagłaśniający, mobilne sceny itp. Szczególną uwagę należy zwrócić na wyposażenie sprzyjające ograniczeniu wyłączenia społecznego szczególnie seniorów i osób młodych w życie społeczne, rozwijające zainteresowania i hobby a także grup w niekorzystnej sytuacji, zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem m.in: wyposażenie istniejących i nowych kółek zainteresowań, klubów, zespołów, również kół gospodyń wiejskich.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów Grantowych. Będą to operacje inwestycyjne. Dofinansowanie EFRROW. Wnioskodawcy NGO, JSFP. Grupy docelowe: osoby młode do 25 r.ż., osoby starsze 60+, mieszkańcy.

Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR: 6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, 8. włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba wspartych podmiotów

Cel 2. Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna.

Mimo istnienia wielu świetlic wiejskich, wyniki konsultacji społecznych wskazują na zbyt niską ofertę zajęć, integrujących imprez, wydarzeń szczególnie dla młodzieży i osób starszych, oraz brak działań, które stymulowałyby ich aktywność społeczną oraz rozwój kapitału społecznego. Dlatego też, bardzo istotny element włączenia społecznego powinny stanowić również inwestycje związane z umożliwieniem dopasowania oferty do potrzeb lokalnych przez istniejące już placówki, przyczyniającej się do poprawy dostępu osób w szczególnej sytuacji, młodych, starszych, osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do miejsc, gdzie wdrażane będą działania w zakresie aktywnej integracji i animacji. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób z grup docelowych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które mają ograniczony dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury. Niezwykle ważnym wyzwaniem jest również wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe, co pozwoli zbudować poczucie przynależności i identyfikacji z regionem.

Wskaźnik REZULTATU R40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. Jednostka miary: liczba strategii.

Wskaźnik REZULTATU R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób.

Do realizacji Celu 2 przyczynią się trzy przedsięwzięcia: Koncepcje inteligentnych wsi (Smart Villages) Wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej, Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi (ochrona środowiska).

P.2.1 Przedsięwzięcie - Konceptje inteligentnych wsi.

Konceptje pozwolą wykorzystać lokalny potencjał by w sposób oddolny aktywnie kreować rozwój lokalny. Dzięki nim mieszkańcy, współdziałając i tworząc partnerstwa, będą wspólnie decydować o swoim rozwoju. Przedsięwzięcie dedykowane jest mieszkańcom. Dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty na oddolne inicjatywy mieszkańców na rzecz znalezienia praktycznych rozwiązań różnorodnych lokalnych problemów, z jakimi się mierzą. Przedsięwzięcie to będzie odpowiedzią na zgłaszane przez mieszkańców brak akcji i programów aktywizujących, brak współpracy. Powstaną one na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys. mieszkańców, mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu. Projekt przyczyni się do wzrostu świadomości na temat możliwości współdziałania w kierunku rozwoju obszaru. LGD będzie zachęcało do spotkań mieszkańców w celu nawiązania współpracy, zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów również realizacji projektów wykraczających poza LSR.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów Grantowych. Będą to operacje nie inwestycyjne. Dofinansowanie EFRROW. Wnioskodawcy NGO. Grupy docelowe: mieszkańcy. Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR: 5. przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba przygotowanych oddolnych koncepcji inteligentnych wsi.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba partnerstw zawiązanych w celu przygotowania oddolnych koncepcji inteligentnych wsi

P.2.2 Przedsięwzięcie - Wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy związane z brakiem akcji i programów aktywizujących młodych ludzi oraz osób starszych, grup w niekorzystnej sytuacji również będących w trudnej sytuacji w tym osoby doświadczające ubóstwa i wykluczenia. Ponadto wzmocnienie potencjału kulturowego powiatu zwiększy udział mieszkańców w ofercie dotyczącej spędzania czasu wolnego. Działania będą realizowane m.in. poprzez aktywizację społeczną, edukacyjną, również w zakresie rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia), wiedzy konsumenckiej, dbałość o zdrowie oraz formy wsparcia animacji czasu wolnego. Wsparcie otrzymają głównie te projekty, których działania będą komplementarne z działaniami z wykorzystaniem przedsięwzięcia Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno- kulturalnemu. Dofinansowania będą mogły uzyskać projekty rozwijające wiedzę/umiejętności w zakresie cyfryzacji, oszczędności zasobów, przedsiębiorczości, w zakresie środowiska, klimatu, podnoszące kwalifikacje zawodowe, rozwijające zainteresowania (kursy, szkolenia, zajęcia, warsztaty) zajęcia pozwalające aktywnie spędzić czas. Przedsięwzięcie umożliwi osobom starszym włączenie się w życie społeczne, unikając tym samym wycofania i odosobnienia. Świadomość zachowań prozdrowotnych, czystego środowiska oraz zajęcia rozwijające zainteresowania, pomogą utrzymać osoby starsze w lepszym zdrowiu, kondycji fizycznej i duchowej wspomagając tym samym rozwiązanie problemu, jakim jest starzejące się społeczeństwo. Osobom młodym pozwoli rozwijać zainteresowania, pasje oraz zaktywizować do działań.

Przedsięwzięcie dedykowane jest głównie ludziom starszym 60+, młodym.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów Grantowych. Będą to operacje nie inwestycyjne. Dofinansowanie EFRROW. Wnioskodawcy NGO, JSFP. Grupy docelowe: osoby młode do 25 r. ż, osoby starsze 60+, kobiety, mieszkańcy

Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR : 4.poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-3., 7.kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno – spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości a także wzmocnianie

programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych, 8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji .

Wskaźnik PRODUKTU: liczba uczestników projektu - osoby, które ukończyły 60 r.ż.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba uczestników projektu - osoby do 25 r.ż.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba kobiet uczestniczących w projekcie.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba szkoleń, kursów, zajęć zorganizowanych w ramach projektu

P.2.3 Przedsięwzięcie - Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zgłaszane przez społeczność lokalną potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego. Bogactwem wsi polskiej, oprócz ziemi i ludzi, są kultura i tradycje. Wydarzenia historyczne, których doświadczył nasz kraj spowodowały, że wiele z tych wartości utraciliśmy, inne można jeszcze uratować tworząc ofertę wydarzeń opartej na dziedzictwie kulturowym.

Mieszkańcy zgłaszali potrzebę udokumentowania niematerialnych elementów kultury wiejskiej, które przetrwały w miejscowej tradycji, bądź zachowały się tylko w źródłach archiwalnych. Podkreślali jak ważne jest pielęgnowanie tradycji patriotycznych, niepodległościowych, obyczajów czy świąt ludowych stanowiących nasze dziedzictwo. Niezwykle ważnym wyzwaniem jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe. Rozwój kultury dokonuje się w procesie wzajemnego poszanowania i akceptacji, wzajemnej pomocy między pokoleniami. Organizacja wydarzeń warsztatowych skierowanych do młodych pozwoli zbudować poczucie przynależności i identyfikacji z regionem. Osobom starszym pozwoli na przekazanie wartości i wiedzy.

Działania będą realizowane poprzez organizację/wsparcie wydarzeń warsztatowych inicjatyw w formie warsztatów związanych z dziedzictwem kulturowym, ochroną przyrodniczą polskiej wsi, wiejskiego krajobrazu poprzez przekazy tradycji, ustnie, ceremonie i wierzenia, wystawy, targi promujące dziedzictwo kulturowe regionu Poniżnia w tym charakterystycznego dla niego języka, zwyczajów, strojów, tradycji, czy też budownictwa również promujące ochronę krajobrazu wiejskiego

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów Granowych. Będą to operacje nie inwestycyjne. Dofinansowanie EFRROW. Wnioskodawcy NGO, JSFP Grupy docelowe: osoby młode do 25 r. ż, osoby starsze 60+, kobiety, mieszkańcy.

Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR: 4.poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-3.,9.ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba uczestników wydarzeń warsztatowych - osoby, które ukończyły 60 r.ż.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba uczestników wydarzeń warsztatowych - osoby do 25 r.ż.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba kobiet uczestniczących w wydarzeniu warsztatowym

Wskaźnik PRODUKTU: liczba wydarzeń warsztatowych

Cel 3. Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich.

Cel jest odpowiedzią na niski dochód podatkowy gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, brak innowacyjności w sektorze MŚP na terenie obszaru, braki w zakresie miejsc pracy, niewielką liczbę podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, migracją szczególnie osób młodych.

Wskaźnik REZULTATU R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Jednostka miary: liczba przedsiębiorstw.

Do realizacji celu przyczyni się przedsięwzięcie Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej

P.3.1. Przedsięwzięcie Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej

W ramach przedsięwzięcia Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej będzie można realizować projekty związane z rozwijaniem pozarolniczej działalności gospodarczej, szczególnie rozwijające innowacyjność. W związku z trudną sytuacją na świecie i w kraju, (wojna na Ukrainie, inflacja) istniejące przedsiębiorstwa,

Z komentarzem [LP2]: Ze względu na brak ograniczeń w kwocie zadań grantowych dopuszcza się również JSFP.

szczególnie mikro i małe stoją przed ogromnym wyzwaniem. Umiejętność szybkiego dostosowywania się do zmian i potrzeb otoczenia, zdolność budowania nowych produktów i modeli działalności czy sprawność we wdrażaniu nowych technologii są cechami, które będą miały szansę wzmocnić biznes. Szczególnie należy zwrócić uwagę na dwa główne typy innowacji: innowacja produktowa – dotyczy produktów i usług, innowacja w procesie biznesowym – dotyczy procesów w przedsiębiorstwie, takich jak: produkcja, dystrybucja, marketing i sprzedaż, systemy informacyjno-komunikacyjne oraz administracja i zarządzanie. Wystarczy jedna cecha, dzięki której rozwijany produkt, usługa lub proces będą się znacząco różniły od dotychczas oferowanych lub wykorzystywanych przez przedsiębiorstwo produktów, usług i procesów. Ta cecha musi być istotna dla przedsiębiorstwa lub klientów czy użytkowników. Innowacja ma wymiar praktyczny. Jest czymś przydatnym biznesowo. Rozwija przedsiębiorstwo wewnętrznie lub wobec jego klientów i świata zewnętrznego. Dofinansowanie rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej szczególnie planującej wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych w firmie pozwoli odpowiedzieć na potrzeby rynku oraz budować potencjał firm. Utworzenie nowych miejsc pracy w rozwijających się innowacyjnych przedsiębiorstwach jest szansą na rozwój regionu oraz powstrzymanie migracji.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach Konkursu. Będą to operacje inwestycyjne. Dofinansowanie EFRROW. Wnioskodawcy: przedsiębiorcy. Grupy docelowe: przedsiębiorcy. Konkurs. Projekt inwestycyjny. Przedsięwzięcie będzie realizowało zakres wsparcia PS WPR: 1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wskaźnik PRODUKTU: liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, w tym:

Wskaźnik PRODUKTU: liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa wykorzystujących rozwiązania innowacyjne.

Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

W celu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania PONIDZIE wykorzystuje regulaminy, zasady i procedury regulujące zarówno funkcjonowanie LGD jak i cały proces wdrażania LSR zgodnie z obowiązującymi wytycznymi i przepisami prawa. Są to: Statut LGD, Regulamin Rady, Regulamin Biura, Regulamin Walnego Zgromadzenia Członków, Regulamin Zarządu oraz Regulamin Komisji Rewizyjnej.

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. do zadań LGD należy: „opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury i kryteriów wyboru, które pozwalają uniknąć konfliktu interesów i zapewniają, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru”.

W LGD Poniemie, w czasie tworzenia LSR na okres programowy 2021-2027, obowiązywały procedury ustanowione w okresie programowym 2014-2020. Są to: procedura oceny i wyboru operacji w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 oraz procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020. Przystępując do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR w okresie programowym 2021-2027, LGD dokonała stosownych zmian i aktualizacji zgodnie ze zmieniającymi się przepisami prawa, wytycznymi, wymogami określonymi w regulaminie naboru oraz prowadzonymi konsultacjami społecznymi dotyczącymi nowej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027. Obowiązujące procedury są wynikiem wcześniejszych ustaleń dotyczących zdefiniowanych problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników i są zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami dla RLKS, wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, niedyskryminujące i przejrzyste. Dzięki przyjętym przez LGD rozwiązaniom Rada dokonując wyboru przyjmuje te operacje, które faktycznie przyczyniają się do realizacji strategii.

Procedury są tworzone w celu weryfikacji wniosków pod kątem najlepszego realizowania zdefiniowanych obszarów tematycznych, a co za tym idzie, w celu realizacji wyznaczonych w LSR celów. Operacje są weryfikowane pod względem realizacji założeń, zgodności z LSR oraz zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru. Procedury oraz Regulamin Rady szczegółowo określają zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Określają sposób organizacji naborów i szczegółowy proces informacyjny z nimi związany. Pozwalają uniknąć ryzyka wystąpienia konfliktu interesów, jak również regulują sytuacje wyjątkowe jak np. w przypadku uzyskania tej samej liczby punktów. Wyłączenie z oceny wniosków osób, powiązanych z wnioskodawcami poprzez więzi rodzinne czy też biznesowe, przeprowadzane jest poprzez składanie oświadczeń o bezstronności przez członków organu decyzyjnego, a także poprzez weryfikację powiązań osobowych i kapitałowych w dostępnych rejestrach. Zachowanie paritetów, o których mowa w Procedurach wykluczających z oceny grupy interesu, przyczynia się do dokonywania ocen rzetelnych i bezstronnych. Ponadto procedury zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru oraz określają tryb wniesienia przez wnioskodawcę protestów lub odwołań od rozstrzygnięć Rady LGD w sposób zapewniający możliwość skutecznego jego wniesienia.

W procedurach wskazano, iż ocena operacji dokonywana jest w dwóch etapach. Pierwszy etap- wstępna weryfikacja w zakresie spełnienia warunków udzielania wsparcia, traktowany jest jako etap dostępu do drugiej części oceny. Wszystkie wnioski o przyznanie pomocy podlegają wstępnej ocenie z zakresu spełnienia warunków udzielenia wsparcia i jedynie te z nich, które spełniają ww. warunki poddawane są dalszej ocenie. Członkowie Rady dokonują oceny wniosków wypełniając karty oceny. Ostatecznie Rada podejmuje decyzję w formie uchwały. Do oceny działań w ramach konkursu w zakresie, rozwijania działalności gospodarczej oraz operacji innych obowiązuje jedna karta oceny. Osobna karta oceny przeznaczona jest do projektów grantowych. Karta oceny stanowi załącznik do Procedury oceny i wyboru operacji, a w przypadku projektów grantowych stanowi załącznik do Procedury wyboru i oceny grantobiorców. Realizując w okresie programowym 2021-2027 strategię wielofunduszową LGD dostosuje kryteria oceny operacji zgodnie z regulami realizowanych dodatkowych funduszy - EFS+ oraz EFRR. W przypadku grantów wydzielone zostaną kryteria dotyczące tworzenia koncepcji inteligentnych wsi, a w przypadku oceny wniosków realizowanych ze środków EFS+ i EFRR będą stosowane odpowiednie kryteria tak, aby ocenie podlegały elementy mające istotny wpływ na realizację LSR oraz osiągnięcie założonych wskaźników produktu i rezultatu. Odpowiednie dobranie kryteriów powoduje, że projekty wskazane w LSR są wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla wszystkich realizowanych funduszy (EFS+, EFRR, EFROW). Zakłada się, że opracowane kryteria będą promować również projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus. Ta kreatywna i interdyscyplinarna inicjatywa łączy Europejski Zielony Ład z naszymi przestrzeniami życia i doświadczeniami. Powstające w

jej duchu projekty to miejsca, praktyki i doświadczenia, które są: wzbogacające, czyli inspirowane sztuką i kulturą, odpowiadające na potrzeby wykraczające poza funkcjonalność, zrównoważone, czyli powstające w harmonii z naturą, środowiskiem i naszą planetą oraz włączające, czyli zachęcające do dialogu między kulturami, dyscyplinami, płciami i wiekami.

Lokalna Grupa Działania Poniemie opracowała kryteria wyboru operacji, dzięki którym łatwiej wybrać operacje sprzyjające rozwojowi obszaru i realizacji LSR. Sposób przyznawania punktów został opracowany w taki sposób, aby uniknąć sytuacji niepożądanych, polegających na subiektywnej ocenie. Przyznanie punktów zależy od spełnienia/niespełnienia kryterium. Opracowane kryteria ilościowe są mierzalne, nie przewidują punktacji ułamkowych, a kryteria jakościowe posiadają opis podejścia do ich oceny. Sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości. Zmiany kryteriów są możliwe pod warunkiem poddania ich konsultacjom społecznym oraz przeprowadzenia zmiany zgodnie z procedurą ustalania i zmiany kryteriów. Zmiana kryteriów nie jest możliwa w trakcie trwania konkursu, to znaczy od momentu jego ogłoszenia do zakończenia procesu oceny i wyboru operacji. Zmiana kryteriów może nastąpić również w sytuacji, gdy zagrożona jest realizacja LSR, np.: gdy osiągnięcie zakładanych wskaźników okaże się niemożliwe. Kryteria są obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste. Opracowane kryteria, wynikają z diagnozy obszaru, a ich spełnienie bezpośrednio przyczynia się do wyboru operacji, które będą realizowały cele zapisane w strategii. Określono sposób przyznawania punktacji. Przy ich formułowaniu wykorzystano również obligatoryjne kryteria wynikające z przepisów prawa np.: tworzenie i utrzymanie nowych miejsc pracy, lokalizacja operacji czy innowacyjność oraz kryteria zidentyfikowane w ramach podejścia partycypacyjnego, oddające specyfikę potrzeb obszaru np.: zgodność z preferowanymi w ramach LSR kategoriami operacji wynikającymi z diagnozy, wykorzystanie w planowanej operacji zasobów lokalnych lub operacje realizowane w partnerstwie, zasady czy zasięg oddziaływania. W lokalnych kryteriach wyboru LGD premiowane są również operacje objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnych wsi, na przygotowanie których LGD udzieliło wsparcia. Dodatkowe punkty otrzymują także projekty dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych w trakcie konsultacji z mieszkańcami jako grupy w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym kryterium dla realizacji LSR będzie kryterium oceniające racjonalne gospodarowanie zasobami oraz ograniczające presję na środowisko i przeciwdziałające zmianom klimatu. Takie podejście wpisuje się w trendy nie tylko w całej Europie, ale i na świecie. Ważnym kryterium będzie również zintegrowane podejście do realizacji zadań, czyli łączące różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności.

Stosowne procedury opracowywane i ustalone są przez Radę LGD. Regulamin Rady przyjmowany jest lub zmieniany uchwałą Zarządu LGD. Wszystkie procedury podawane są do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD oraz udostępniane są w biurze LGD.

Premiowane są działania wpływające na ochronę środowiska oraz przeciwdziałające zmianom klimatu.

Dodatkowo punktowane są również przedsięwzięcia innowacyjne. Ocena innowacyjności jest dokonywana przez członków Rady na podstawie złożonej dokumentacji i posiadanej wiedzy. Z ewaluacji zewnętrznej ex post, przeprowadzonej na zlecenie LGD przez firmę zewnętrzną wynika, że kryterium innowacyjności nastroczało członkom Rady LGD największą problem. Zgodnie z rekomendacją, kryterium to zostało doprecyzowane tak, aby nie rodziło w przyszłości żadnych wątpliwości. W ramach rozwoju przedsiębiorczości dodatkowe punkty otrzymują operacje innowacyjne, które odzwierciedlą się w atrakcyjności obszaru pod względem gospodarczym. Rozwiązania innowacyjne wymagane są przede wszystkim od podmiotów realizujących operacje z zakresu rozwoju działalności gospodarczych. Ich zastosowanie odzwierciedla się w jakości świadczonych usług, towarów czy przeprowadzanych procesów na obszarze LGD. Za innowacyjne uznaje się zadania, które spełniają przynajmniej jeden warunek:

- 1) powstanie nowa usługa/produkt (w tym turystyczny)
- 2) zastosowany zostanie nowy sposób organizacji lub zarządzania
- 3) zrealizowana zostanie nowa inwestycja, rozumiana jako infrastruktura/technologia, której nie było w danej gminie/ powiecie
- 4) w nowatorski sposób wykorzystane zostaną lokalne zasoby (przyrodnicze, kulturowe, związane z lokalnym dziedzictwem kulinarnym) i surowce
- 5) w nowatorski sposób wykorzystane zostaną elementy tradycji obszaru LGD
- 6) nastąpi upowszechnienie lub wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych.

Podejście innowacyjne w Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Poniemie odnosi się zarówno do obszaru, którego dotyczy strategia jak i do działań, które w ramach konkretnych przedsięwzięć będą miały charakter nowości na terenie LGD Poniemie. Poprawna będzie innowacyjność związana z

nowymi technologiami, usprawnieniem procesu technologicznego, ale również powrót do tradycji czy obrzędów. Istotne będzie wprowadzanie innowacyjności w obszarze ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, czy zwalczania ubóstwa.

W nowym okresie programowym niezwykle istotne dla realizacji strategii będą zadania realizowane w partnerstwie. Będą to partnerstwa z Lokalną Grupą Działania Poniemie na wielu płaszczyznach, rozumiane jako współpraca wielosektorowa z organizacjami pozarządowymi, jednostkami samorządu terytorialnego, jednostkami kultury czy przedsiębiorcami. Jednocześnie LGD Poniemie będzie realizować działania animujące współpracę między innymi z podmiotami z obszaru objętego LSR. Projekty animujące, kojarzące nowe partnerstwa na obszarze będą dodatkowo premiowane. Partnerskie relacje dotyczą również wewnętrznej sfery działania LGD. Wdrażanie interwencji opiera się przede wszystkim na partnerstwie w ramach LGD oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (np. władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru. Dlatego już w projektowanych kryteriach wyboru nowego LSR zwracano szczególną uwagę na podejście do działań realizowanych w partnerstwie: tych planowanych oraz tych wykonanych wcześniej (doświadczenie podmiotu przystępującego do konkursu w obszarze współpracy). Istotne jest sieciowanie, wymiana doświadczeń oraz propagowanie dobrych przykładów, które są dowodem na powodzenie w działaniu. Nie bez znaczenia jest edukacja i poszerzanie światopoglądu, w szczególności w zakresie innowacji, poszanowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego, znaczeniu gospodarki zrównoważonej, zielonej lub biogospodarki." (WPR str. 704)

Kolejne, niezmiernie ważne aspekty, jakie powinny realizować przedsięwzięcia to spójność, komplementarność i synergia. Oznacza to, że przedsięwzięcia powinny się wzajemnie uzupełniać, współdziałać i dopełniać w osiągnięciu wyznaczonego celu. Ma temu sprzyjać wszechstronna współpraca licznych podmiotów, reprezentujących wszelkie grupy interesów. Różnorodność źródeł finansowania umożliwia działanie w sposób wszechstronny, kompleksowy a tym samym efektywniejszy niż w przypadku korzystania z jednego funduszu.

LGD tworzy Lokalną Strategię Rozwoju wspólnie z mieszkańcami obszaru. LSR to dokument, który powstaje, aby w jak najlepszy sposób odpowiedzieć na ich potrzeby, wspierać ich rozwój. Jest to dokument, który może ewoluować. Mieszkańcy mają wpływ na jej kształt, wybór przedsięwzięć do realizacji, wybór priorytetowych obszarów tematycznych, którymi LGD będzie się zajmować realizując strategię. Świadczy to o inkluzywności dokumentu, czyli dostępności dla każdego członka społeczności. Inkluzywność przejawia się również w kryteriach wyboru operacji. Na podstawie Regulaminu Rady LGD § 6 Rada LGD przyjmuje uchwałę kryteria wyboru operacji i są one publikowane na stronie internetowej stowarzyszenia i są konsultowane przez mieszkańców.

W ramach LSR na lata 2023-2027 LGD Poniemie planuje realizować projekty grantowe, konkursy oraz projekty partnerskie, nie przewiduje się natomiast realizacji projektów własnych.

Projekty grantowe mogą być realizowane w dwóch obszarach tematycznych.

Pierwszy z nich to poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD Poniemie, w ramach którego realizowane będą przedsięwzięcia mające za zadanie rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, turystycznej. Sposób realizacji zadań przedstawiony został w rozdziale VI.

Drugi obszar tematyczny to rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna. W tym obszarze będą mogły być realizowane projekty wspierające inicjatywy w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej oraz włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD. Obszar ten może być finansowany w ramach środków z EFS+ i EFRROW. Projekty grantowe mogą być realizowane szczególnie przez organizacje pozarządowe działające na obszarze objętym LSR, które stanowią jedną z kluczowych grup docelowych. Kolejną grupą realizującą granty będą mogły być JSFP. W formule projektów grantowych będzie możliwe realizowanie zadania „Tworzenia koncepcji inteligentnych wsi (smart village)”. Tworzenie koncepcji inteligentnych wsi było już realizowane w poprzednim okresie programowym. Dofinansowanie dla grantobiorców realizujących zadania w ramach projektów grantowych utrzymane zostanie na maksymalnym możliwym poziomie do 100% kosztów kwalifikowalnych dla NGO i 75% kosztów kwalifikowalnych dla JSFP - w kwocie od 5 000 do 50 000 zł. Planowane zadania dotyczące przygotowania koncepcji Smart Village w ramach projektu grantowego mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości 4 000 zł i skierowane będą do organizacji pozarządowych, a które bardzo często nie mają możliwości realizacji projektów z racji braku wkładu własnego.

Za pośrednictwem LGD będzie można również realizować przedsięwzięcia w ramach konkursu dla jednostek sektora finansów publicznych oraz organizacji pozarządowych. Wsparcie będzie miało formę dotacji do wysokości 500 tys. zł. na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w postaci refundacji do 100% kosztów kwalifikowalnych a w przypadku podmiotów z sektora finansów publicznych, do 75%

Z komentarzem [LP3]: Należy zaktualizować zapis ponieważ w wytycznych szczegółowych nie ma ograniczenia kwotowego dotyczącego zadania grantowego więc

kosztów kwalifikowalnych, z czego pomoc finansowana z EFRROW może wynosić maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

W ramach obszaru tematycznego ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich będą mogły być realizowane konkursy związane z rozwijaniem pozarolniczej działalności gospodarczej. O wsparcie w ramach konkursów będą mogli ubiegać się przedsiębiorcy.

LGD Poniemie planuje realizować w ramach LSR projekty partnerskie. Będą to projekty w ramach środków z funduszu EFS+. Zgodnie z ustaleniami z UM zadania z EFS+ obejmujące aktywizację osób biernych zawodowo będą mogły być realizowane przez LGD w formie konkursu dedykowanego wyłącznie dla lokalnych grup działania. W związku z tym Lokalna Grupa Działania Poniemie nie przewiduje stworzenia procedur wyboru i kryteriów wyboru operacji dla takich projektów. Opiniowaniem bowiem takich przedsięwzięć będzie zajmował się Urząd Marszałkowski, a LGD będzie jedynie beneficjentem. LGD widzi możliwość realizacji tych zadań w partnerstwie z Miejskimi i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej działającymi na terenie obszaru LSR, które świetnie znają potrzeby tej grupy społecznej i już w listopadzie 2021 roku deklarowały współpracę.

Realizacja operacji w partnerstwie będzie również wzmocniana przez LGD bardzo mocno w kryteriach wyboru operacji, ponieważ LGD jest animatorem współpracy partnerskiej między podmiotami funkcjonującymi na obszarze LSR. Chodzi o budowanie powiązań tj. kojarzenie lokalnych partnerów poprzez organizację spotkań, warsztatów tak, aby poznać i omówić potencjał oraz potrzeby terenu, a następnie budować wśród nich zdolność do generowania pomysłów na projekty, gromadzenia zasobów, zdobywania umiejętności kierowania i rozliczania projektów. LGD tworzy płaszczyznę do współdziałania partnerów, kojarząc i łącząc ich potencjały.

Rozdział VIII – Plan działania

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej, wartości wskaźników osiągnięte w ramach interwencji LEADER wliczają się do łącznych wartości dla całego PS WPR. Po dokonaniu wyboru lokalnych strategii rozwoju, wskaźniki określone w Planie zostaną zaktualizowane poprzez dodanie zakładanego wkładu LEADER. Ze względu na to, metodologia obliczania wskaźników w ramach LEADER oraz częstotliwość ich monitorowania muszą być spójne z innymi zakresami wsparcia realizowanymi w ramach Planu. Niezbędne jest, więc zaplanowanie wartości docelowych dla każdego roku wdrażania LSR, gdyż wszystkie wskaźniki rezultatu w ramach Planu są planowane w podziale na lata.

Proces wdrożeniowy LSR składać się będzie z naborów przeprowadzanych systematycznie poczynając od podpisania umowy ramowej. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników został opracowany na podstawie analizy problemów zgłaszanych przez mieszkańców w taki sposób, aby kolejne nabory były podstawą/uzupełnieniem następnym. Takie działania pozwolą osiągnąć wszystkie zakładane cele a tym samym zrealizować kluczowe efekty wdrażania. Zakłada się, że efekty pierwszych przedsięwzięć i ich wskaźników zaplanowanych już na koniec 2026 r. będą podbudową dla kolejnych zaplanowanych działań LSR. Synergiczność działań pozwoli osiągnąć efekt maksymalnych korzyści dla terenu działania LGD. Współpraca oraz wzajemne uzupełnianie się przedsięwzięć stanie się siłą napędową rozwoju terenu działania LGD PONIDZIE. W LSR uwzględniono adekwatne do lokalnych potrzeb różnorodne aktywizujące społeczność lokalną metody realizacji operacji. Na przestrzeni lat 2024–2029 planuje się ogłoszenie 7 naborów w tym 5 projektów grantowych w tym jeden grant Koncepcje Inteligentnych wsi (konceptcja Smart Villages) Opisy poszczególnych operacji znajdują się w Rozdziale VI Cele i wskaźniki. Czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR przedstawiony został w „Planie działania” stanowiącym załącznik Formularz nr 2 LSR. Został on ustalony w sposób, który pozwoli zrealizować 3 cele: 1. Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE, 2. Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna, 3. Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich, poprzez realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Przedsięwzięcie polegające na przygotowaniu koncepcji „Inteligentnych wsi” jest kontynuacją logiki interwencji realizowanej w 2023 roku obejmującej przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju Smart Village. Podstawą przedsięwzięcia Inteligentna wieś, będą oddolne inicjatywy mieszkańców na rzecz znalezienia praktycznych rozwiązań różnorodnych lokalnych problemów, z jakimi się mierzą oraz wykorzystania możliwości, jakie dają nowe technologie (np. biogospodarka, cyfryzacja, OZE). Przedsięwzięcie aktywizuje mieszkańców do działań na rzecz znalezienia praktycznych rozwiązań różnorodnych lokalnych problemów, z jakimi się mierzą. Przyczyni się do wzrostu świadomości na temat możliwości współdziałania w kierunku rozwoju obszaru LSR.

Efektom naboru będą koncepcje w pełni odpowiadające potrzebom mieszkańców wsi. Przemyślane kierunki rozwoju staną się podstawą do tworzenia projektów w ramach planowanych przedsięwzięć, które będą realizować potrzeby zgłoszone przez mieszkańców podczas spotkań oraz w ramach ankietyzacji. Szczegółowy plan wykorzystania budżetu z planowanymi terminami uruchomienia naborów przedstawiony został w załączniku Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.

Przed każdym naborem LGD organizować będzie spotkania informacyjne oraz prowadzić doradztwo pomagające potencjalnym beneficjentom w aplikowaniu o środki. Realizacja Planu działania pobudzi rozwój obszaru LGD, zwiększy zaangażowanie mieszkańców i przedsiębiorców oraz przyczyni się do spędzenia więcej czasu na Poniidziu przez potencjalnych turystów.

Plan działania należy uznać za racjonalny, gdyż zaplanowano go w sposób gwarantujący spełnienie celów i założeń zawartych w LSR. W początkowej fazie harmonogramu przedsięwzięto środki na budowanie i zwiększanie potencjału terenu, budowę i rozwój infrastruktury turystycznej oraz promocję obszaru i wzmocnienie kapitału społecznego. Kompleksowe podejście do rozwoju lokalnego, wykorzystujące zasoby obszaru i pasje mieszkańców zawarte w celach pozwolą na spełnienie założonych wskaźników, a co za tym idzie – zniwelowanie problemów zgłaszanych przez lokalną społeczność.

Harmonogram w wersji tabelarycznej stanowi załącznik do LSR Formularz 2: Plan działania. Opisy działań zawarte są również w załączniku do wniosku o wybór LSR: Plan Komunikacji z lokalną społecznością.

Rozdział IX – Plan finansowy LSR

Planowana wysokość środków na wdrażanie LSR przedstawiona została w dokumencie: **Formularz 3: Budżet LSR**. Liczba ludności na obszarze LGD Ponidzie oszacowana na 37 821 osób na dzień 31 grudnia 2020r. pozwala ubiegać się w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) o środki w wysokości 1 250 000 EUR na wdrażanie LSR oraz 312 500 EUR na Zarządzanie. Wysokość dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR w ramach programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 ze środków EFRR wynosi 141 086 EUR. Kwota dostępnych środków obejmuje zarówno wkład EFRROW, EFRR jak i wymagany krajowy wkład środków publicznych.

Szczegółowy Plan wykorzystania budżetu LSR opracowany został w dokumencie **Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR**

LGD planuje również ubiegać się o dofinansowanie operacji w ramach EFS+. W rozmowach z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego ustalono, że LGD będzie mogło aplikować o środki z Europejskiego Funduszu Społecznego +, przyznawane w ramach programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego poza formułą RLKS. Projekty te będą wdrażane w ramach tradycyjnej ścieżki projektów konkurencyjnych lub niekonkurencyjnych. Przedsięwzięcia w ramach projektów będą obejmować kompleksowe wsparcie aktywizacyjne rodzin, osób i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym.

W dokumencie: **Formularz 2: Plan działania** przedstawione zostały planowane do realizacji przedsięwzięcia ze wskazaniem programu, w ramach którego te przedsięwzięcia będą realizowane a w dokumencie **Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR**, harmonogram realizacji wdrażania LSR w poszczególnych latach.

Cele i przedsięwzięcia oraz sposób ich realizacji dokładnie opisane został w rozdziale **VI- Cele i wskaźniki**.

Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Warunkiem efektywnego wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest stworzenie procedur, które umożliwią obserwację efektów realizacji Strategii oraz pozwolą na ich ewentualną korektę. Prowadzenie takich działań umożliwi efektywne planowanie, okresową ocenę i aktualizację zapisów dokumentu, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami społeczności lokalnej.

Prowadzenie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR w całym okresie jej wdrażania jest procesem koniecznym dla sprawdzenia czy udaje się skutecznie osiągać cele zapisane w strategii. Wyniki procesów zaplanowanych w ramach monitoringu i ewaluacji mogą skutkować koniecznością aktualizacji LSR lub zmiany planowanych w LSR działań i efektów. Istotą wdrażania strategii rozwoju jest poprawa sytuacji mieszkańców obszaru, poprzez osiąganie celów i realizację wskaźników.

Dlatego proces ten będzie prowadzony w całym okresie przewidzianym na wdrażanie LSR (2023-2024-2029), ale również po roku 2029 w celu obserwowania efektów oddziaływania zrealizowanych operacji.

LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania, osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania i trwałości podejmowanych działań. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które będą następnie wykorzystane w procesie decyzyjnym oraz we współpracy partnerów zaangażowanych we wdrażanie strategii. Zadania w zakresie monitoringu i ewaluacji realizowane będą przez:

- Pracowników biura,
- Zarząd LGD,
- Walne Zebranie Członków.

1. Ewaluacja wewnętrzna

Będzie realizowana w oparciu o spotkania wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym, jako warsztat refleksyjny. Warsztat będzie przeprowadzany raz w roku. Wyznaczona osoba, będzie przygotowywała raport z dokonanej ewaluacji. Raport ten w przypadku zagrożenia dla nieosiągnięcia celów i wskaźników LSR będzie zawierał, rekomendacje dotyczące działań, jakie należy podjąć. Raport prezentowany będzie na Walnym Zebraniu Członków, które podejmować będzie decyzje w sprawie realizacji LSR.

Ewaluacja realizowana będzie w oparciu o trzy główne etapy monitoringu:

1) Ex ante –przed uchwaleniem LSR na Walnym Zebraniu Członków.

Ocena na tym etapie to odniesienie się do systemu wskaźników, ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami, oraz możliwości ich osiągnięcia, sprawdzenie spójności wewnętrznej zapisów dokumentu. Raport sporządzony na tym etapie stanowić będzie uzasadnienie uchwały WZC o przyjęciu LSR.

2) W trakcie realizacji LSR.

Ocena na tym etapie służyć będzie sprawdzeniu, czy określone w LSR cele są osiągane zgodnie z założeniami czasowymi i ilościowymi. LGD planuje przeprowadzenie ewaluacji w tym zakresie po roku 2026. O ostatecznym terminie zdecyduje zarząd LGD, kierując się przede wszystkim terminem rozpoczęcia okresu wdrażania LSR.

3) Po realizacji strategii.

Ocena na tym etapie przeprowadzona może być z udziałem ekspertów zewnętrznych przy współpracy LGD lub przez wyznaczonego przez Zarząd pracownika biura. Badanie na tym etapie ma na celu sprawdzenie osiągniętych wskaźników oraz ocenę skuteczności, efektywności i oddziaływania w stosunku do założeń. Ewaluacja po realizacji LSR przeprowadzona zostanie po roku 2028.

Walne Zebranie Członków LGD ocenia przed podjęciem realizacji LSR – czy i w jakim zakresie strategia przyczynia się do osiągnięcia planowanych celów. Ocena ta zostanie dokonana na podstawie przygotowanej z udziałem mieszkańców LSR. Uzasadnienie uchwały o przyjęciu LSR stanowić będzie raport w zakresie oceny ex ante. W trakcie realizacji LSR, Zarząd LGD będzie aktualizował LSR. W trakcie realizacji LSR Walne Zebranie Członków może opiniować propozycje Zarządu w sprawie zmian w LSR w przypadku konieczności ich dokonania dla osiągnięcia celów strategii i zaplanowanych wskaźników. WZC będzie opiniować sprawozdanie Rady w zakresie przeprowadzonych naborów i realizowanych projektów w ramach LSR, oraz ich odniesienia do planowanych wskaźników. Sprawozdania

takie będą rozpatrywane w okresach rocznych. Walne Zebranie Członków rozpatrzy i przyjmie również sprawozdanie Zarządu z wykonania LSR, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną ewaluację, pokazujące osiągnięcie zakładanych celów po zakończeniu realizacji LSR.

Zaznaczyć należy, że realizacja badań ewaluacyjnych zaplanowano z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, tj. trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność oraz trwałość.

Podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych do ewaluacji i monitoringu będą pracownicy biura. W ramach bieżącej działalności pracownicy biura będą mieli obowiązek gromadzenia kompletnej dokumentacji z prowadzonych działań, realizowanych operacji oraz wszystkich zakresów poddawanych ocenie. Dane zbierane będą za pomocą np. ankiet, list obecności, rejestrów (formularzy) przygotowanych na potrzeby prowadzenia analiz itp. Wnioski z prowadzonych badań i analiz będą przedmiotem oceny organów LGD. Decyzją Zarządu będą przygotowane zmiany w LSR lub innych dokumentach związanych z zagadnieniami, które wymagać będą aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

2. Szczegółowy opis procesu monitoringu.

2.1. Monitoring LSR prowadzony jest na bieżąco.

2.2. Organem uprawnionym do realizacji procedury monitoringu jest Zarząd LGD, chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.

2.3. Monitoring przeprowadza się na podstawie: danych własnych LGD np.: sprawozdań beneficjentów, ankiet beneficjentów, anonimowych badań ankietowych, rejestrów danych prowadzonych przez LGD, w tym rejestrów ogłoszonych konkursów oraz licznika odwiedzin strony internetowej na podstawie danych uzyskanych od jej administratora.

2.4. Monitoring obejmuje:

2.4.1. Zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszanych konkursów, budżetu LGD, liczby osób odwiedzających stronę internetową, funkcjonowania LGD.

2.4.2. Ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości.

2.4.3. Opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie rocznym, zawierających podsumowanie danych wraz z wygenerowanymi wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.

2.5. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady: cykliczność obserwacji, ujednolicenie metod pomiaru i obserwacji, unifikacja interpretacji wyników.

TABELA 26 ELEMENTY PODLEGAJĄCE MONITOROWANIU Z CZASEM I OKRESEM POMIARU.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD.	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów.	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet LSR	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane ze strony internetowej lub od administratora.	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Źródło: Opracowanie własne

3. Szczegółowy opis procesu ewaluacji.
  - 3.1. Organem uprawnionym do realizacji procedury ewaluacji jest Zarząd LGD chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
  - 3.2. Zarząd LGD może zlecić wykonanie ewaluacji podmiotom zewnętrznym lub pracownikowi biura
  - 3.3. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo:
    - 3.3.1. Za okres 2025-2027, dokonana będzie w pierwszym kwartale do końca roku kolejnego i dotyczyć będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura, harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR oraz w zakresie realizacji celów LSR – stopnia realizacji wskaźników.
    - 3.3.2. Po roku 2028 – ewaluacja ex-post w zakresie oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura; stopnia realizacji celów LSR (stopnia realizacji wskaźników); harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR oraz budżetu LSR.
  - 3.4. Ewaluację można przeprowadzać m.in. w oparciu o: badania ankietowe, opinie mieszkańców, wywiady grupowe/indywidualne, w tym wywiady IT, dane własne LGD.

3.5. Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:

- 3.5.1. Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność Zarządu, działalność Komisji Rewizyjnej, sprawność przeprowadzania naborów, działalność informacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników.
- 3.5.2. Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników.
- 3.5.3. Podsumowanie działalności LGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.
- 3.5.4. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności.

Raport z ewaluacji LSR przedstawiany będzie na Walnym Zebraniu Członków

TABELA 27 ELEMENTY PODLEGAJĄCE EWALUACJI Z CZASEM I OKRESEM POMIARU.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, funkcjonowanie biura	Zarząd LGD	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i członków Stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2025 – 2027, dokonywana do końca roku kolejnego w I kwartale roku kolejnego	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR
Stopień realizacji celów LSR- Stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub pracownik LGD	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Ocena po realizacji LSR po 2027 roku	Ocena celów i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów

Źródło: Opracowanie własne

Wykaz wykorzystanej literatury

1. *Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego*
2. Europejski Zielony Ład, Komisja Europejska, Bruksela, 2019 r
3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Warszawa 2019
4. Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, Kielce 2021
5. *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2030+*
6. Strategia Rozwoju Powiatu Pińczowskiego
7. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Działoszyce na lata 2015 – 2024
8. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kije na lata 2019-2029
9. Strategia Rozwoju Gminy Michałów do roku 2030
10. *Strategia Rozwoju Gminy Pińczów na lata 2022-2030*
11. Strategia Rozwoju Gminy Złota na lata 2016-2024
12. Strategia Terytorialna Partnerstwo Poniemie
13. Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju (Ex-post)
14. Raport o stanie Powiatu Pińczowskiego z 2022 r. za 2021 rok
15. Raport o stanie gminy Działoszyce za 2021 rok
16. Raport o stanie gminy Kije za 2021 rok
17. Raport o stanie gminy Michałów za 2021 rok
18. *Raport o stanie gminy Pińczów za rok 2021*
19. Program Rewitalizacji dla Gminy Kije na lata 2016-2023
20. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2016-2022*
21. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2014

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
868 586	C.1 Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE		
141 086	P.1.1 Rozwój Infrastruktury turystycznej.	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy
615 000	P.1.2 Rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej.	Osoby starsze 60 +, młode do 25 r.ż., mieszkańcy	Konkurs
112 500	P.1.3 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno- kulturalnemu.	Osoby młode do 25 r.ż., osoby starsze 60 +, mieszkańcy.	Projekt grantowy
147 500	C.2 Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna.		
5 000	P.2.1 Koncepcje inteligentnych wsi.	Mieszkańcy	Projekt grantowy
75 000	P.2.2 Wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej	Osoby młode do 25 r. ż, osoby starsze 60+, kobiety, mieszkańcy	Projekt grantowy
67 500	P.2.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.	Osoby młode do 25 r. ż, osoby starsze 60+, kobiety, mieszkańcy.	Projekt grantowy
375 000	C.3 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich		
375 000	P.3.1 Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej	Przedsiębiorcy	Konkurs

Formularz 2: Plan działania

CEL	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD PONIDZIE													
Przedsięwzięcie P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej.	Wskaźnik produktu: RCO077 liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0 szt.	0	0 szt.	0	6 szt.	100	6 szt.	100	6 szt.	100	6 szt.	100	FEW
	Wskaźnik produktu: wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RCO080) Jednostka miary: strategie	0 szt.	0	0 szt.	0	1 szt.	0	1 szt.	0	1 szt.	0	1 szt.	100	FEW
Przedsięwzięcie P.1.2 Rozwój ogólnodostępnej małej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej.	Wskaźnik produktu: Liczba obiektów rekreacyjnych sportowych objętych wsparciem	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	6 szt.	100	6 szt.	100	6 szt.	100	PS WPR

Przedsięwzięcie P.1.3 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-kulturalnemu.	Wskaźnik produktu: liczba wspartych podmiotów	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	9 szt.	100	9 szt.	100	9 szt.	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem. (FES)	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	600 os.	-	600 os.	-	FEW
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41 CU PR - Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: Liczba osób	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	12 000 os.	-	12 000 os.	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.3	R.41 CU PR - Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: Liczba osób	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	1800 os.	-	1800 os.	-	PS WPR
C.2.	Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczna													
Przedsięwzięcie P.2.1 Koncepcje inteligentnych wsi	Wskaźnik produktu: Liczba przygotowanych oddolnych koncepcji inteligentnych wsi	0 szt.	0	0 szt.	0	5 szt.	100	5 szt.	100	5 szt.	100	5 szt.	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: liczba partnerstw zawiązanych w celu przygotowania oddolnych koncepcji inteligentnych wsi	0 szt.	0	0 szt.	0	5 szt.	100	5 szt.	100	5 szt.	100	5 szt.	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2 Wsparcie inicjatyw w zakresie rozwoju społeczności lokalnej i animacji społecznej	Wskaźnik produktu: Liczba uczestników projektu - osoby, które ukończyły 60 r.ż.	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	10 osób	100	10 osób	100	10 osób	100	PS WPR

	Wskaźnik produktu: Liczba uczestników projektu - osoby do 25 r.ż.	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	10 osób	100	10 osób	100	10 osób	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: Liczba kobiet uczestniczących w projekcie	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	20 osób	100	20 osób	100	20 osób	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: liczba szkoleń, kursów, zajęć zorganizowanych w ramach projektu	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	12 szt.	100	12 szt.	100	12 szt.	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.	Wskaźnik produktu: liczba wydarzeń warsztatowych	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	10 szt.	100	10 szt.	100	10 szt.	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: liczba uczestników wydarzeń warsztatowych - osoby, które ukończyły 60 r.ż.	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	10 osób	100	10 osób	100	10 osób	100	PS WPR

	Wskaźnik produktu: liczba uczestników wydarzeń warsztatowych - osoby do 25 r. ż.	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	10 osób	100	10 osób	100	10 osób	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: liczba kobiet uczestniczących w wydarzeniu warsztatowym	0 os.	0	0 os.	0	0 os.	0	20 osób	100	20 osób	100	20 osób	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. Jednostka miary: Liczba strategii	0 szt.	-	0 szt.	-	0 szt.	-	5 szt.	-	5 szt.	-	5 szt.	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego, Jednostka miary: Liczba osób	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	50 osób	-	50 osób	-	50 osób	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego, Jednostka miary: Liczba osób	0 os.	-	0 os.	-	0 os.	-	900 osób	-	900 osób	-	900 osób	-	PS WPR

C.3.		Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich												
Przedsięwzięcie P.3.1 Usługi komercyjne dla społeczności lokalnej	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, w tym:	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	5 szt.	100	5 szt.	100	5 szt.	100	PS WPR
	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa wykorzystujących rozwiązania innowacyjne	0 szt.	0	0 szt.	0	0 szt.	0	3 szt.	100	3 szt.	100	3 szt.	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.1	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Jednostka miary: liczba przedsiębiorstw	0 szt.	-	0 szt.	-	0 szt.	-	0 szt.	-	0 szt.	-	5 szt.	-	PS WPR

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 250 000	141 086	0	1 391 086
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500	0	0	312 500
Razem	1 562 500	141 086	0	1 703 586

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.*

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	Środki zakontraktowane (w EURO) do: narastająco													
	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 30.06.2026		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRR	0 €	0 %	5 000,00 €	0,40 %	732 500,00 €	58,60 %	732 500,00 €	58,60 %	1 250 000,00 €	100 %	1 250 000,00 €	100 %	1 250 000,00 €	100 %
EFRR	0 €	0 %	0 €	0 %	0 €	0 %	141 086,00 €	100 %	141 086,00 €	100 %	141 086,00 €	100 %	141 086,00 €	100 %
RAZEM	0 €	0 %	5000,00 €	0,36%	732 500,00 €	52,66 %	873 586,00 €	62,80 %	1 391 086,00 €	100 %	1 391 086,00 €	100 %	1 391 086,00 €	100 %

Spis tabel

Tabela 1 Wartość zrefundowanych kosztów dotyczących dofinansowania operacji w okresie programowym 2007-2013.	4
Tabela 2 Finansowa realizacja celów w LSR w okresie programowym 2014-2020 (stan na koniec 2022 r).....	5
Tabela 3 Dokumenty regulujące zasady działania LGD.....	8
Tabela 4 Powierzchnia i ludność obszaru działania LGD PONIDZIE wg stanu na 31 grudnia 2020 r.	11
Tabela 5 Ludność wg płci w poszczególnych gminach Powiatu Pińczowskiego.	12
Tabela 6 Ludność miasto, wieś w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym	12
Tabela 7 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym 2016/2020.....	14
Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym kobiety, mężczyźni.	15
Tabela 9 Przyrost naturalny w powiecie pińczowskim.....	15
Tabela 10 Migracje na obszarze LGD	16
Tabela 11 Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.....	16
Tabela 12 Parki Krajobrazowe na obszarze LSR	19
Tabela 13 Rezerваты przyrody.....	20
Tabela 14 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.....	27
Tabela 15 Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotychkach.	28
Tabela 16 Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin	28
Tabela 17 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym....	30
Tabela 18 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności.	30
Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej	31
Tabela 20 Liczba bezrobotnych na obszarze LSR	32
Tabela 21 Liczba bezrobotnych w podziale na gminy	32
Tabela 22 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	36
Tabela 23 Zestawienie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 czerwca 2021. 37	
Tabela 24 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.	41
Tabela 25 Liczba bezrobotnych na obszarze LSR kobiety/mężczyźni	45
Tabela 26 Elementy podlegające monitorowaniu z czasem i okresem pomiaru.....	67
Tabela 27 Elementy podlegające ewaluacji z czasem i okresem pomiaru.....	68